№ 37. ПЯТНИЦА, 12 МАЯ. 1861. PIATEK, 12 MAJA. Nr. 37.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

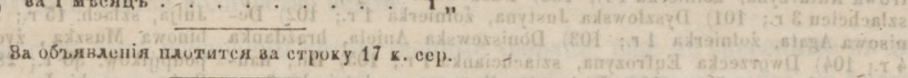
ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цѣна за годъ	10 р.
„ „ съ пересылкою	12 „
„ за полъ года	5 „
„ „ съ пересылкою	6 „
„ на четверть года	2 „ 50 к.
„ „ съ пересылкою	3 „
„ за 1 мѣсяцъ	1 „

За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILENSKI" wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna	rs. 10
„ „ z przesyłką	„ 12
„ półroczna	„ 5
„ „ z przesyłką	„ 6
„ kwartalna	„ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką	„ 3
„ miesięczna	„ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Bióro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

ЧАСТЬ ОФФИЦІАЛЬНАЯ.

Ст.-Петербургъ 9-го Мая.

— Высочайшимъ приказомъ 5-го мая уволены отъ должности: уѣздные предводители дворянства, Виленскій, титул. сов. графъ Тышкевичъ и Бѣлостокскій поручикъ Саковичъ.

ВИЛЬНО.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, въ бытность Свою въ г. Вильнѣ, въ октябрѣ 1860 года, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать 1500 руб. сер., для раздачи, по усмотрѣнію господина Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора, наиболѣе нуждающимся жителямъ Виленской губерніи.

По ближайшемъ удостовѣреніи о положеніи лицъ, просившихъ пособія, таковое выдано 384 семействамъ, показаннымъ въ слѣдующемъ за симъ особомъ спискѣ.

Управляющій канцеляріею генералъ-губернатора, полковникъ *Галлеръ*.
Старшій секретарь *Карпинскій*.

—

Списокъ семействамъ, получившимъ денежное пособіе изъ суммы 1500 руб. Всемилостивѣйше назначенной для сего ЕГО ИМПЕРАТОРСКИМЪ ВЕЛИЧЕСТВОМЪ въ распоряженіе господина Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора.

Названіе семействъ и количество выданнаго пособія.

1. Абрамовичева Каролина, вдова отставнаго капитана 4 р.; 2) Адамовичева Ѳекла, вдова коллежскаго регистратора 2 р.; 3) Адамовичева Петрунеля, солдатка 1 р. 50 к.; 4) Алексѣевъ Михаилъ, отставной солдатъ, лишенный зрѣнія 2 р.; 5) Альхимовичъ Поликарпъ, двор., лишенный зрѣнія 3 р.; 6) Арнольдъ Грасильда, вдова дворянина 3 р.; 7) Андрушкевичева Изабелла, солдатка 2 р.; 8) Арвасевичева Елисавета, вдова дворянина 2 р.; 9) Аузбиковичева Анна, вдова дворянина 2 р.; 10) Ахматовичева Изабелла, вдова дворянина 6 р.; 11) Андрушкевичева Викторія, дворянка 3 р.; 12) Бѣльская Анна, вдова колл. секр. 10 р.; 13) Бабичева Катерина, солдатка 3 р.; 14) Барановская Марія, вдова дворянина 3 р; 15) Бучинскій Петръ, двор. 3 р.; 16) Бейнаровичева Олимпія, сирота дворянина 3 р. 3 к.; 17) Бернатовичева Каролина, гражданка 5 р.; 18) Борисовъ Андрей, отст. солдатъ 1 р.; 19) Бейнартова Елена, вдова штабсъ-кап. 7 р.; 20) Будривкова Агафія, солдатка 1 р.; 21) Бенкунская Катерина, вдова коллеж. секр. 3 р.; 22) Бесекерскій Иванъ, двор. 5 р.; 23) Боровскій Венедиктъ, отст. коммиссіонеръ 5 р.; 24) Борткевичъ Егоръ, двор. 3 р.; 25) Бѣлинская Анеля, сирота маіора 3 р; 26) Брилинская Паулина, дворянка 3 р.; 27) Бѣлянкова Катерина, сирота колл. асс. 3 р.; 28) Банцевичева Ѳекла, мѣщанка 2 р.; 29) Борткевичева Анеля, вдова дворянина 3 р.; 30) Букатова Матильда, дво-

DZIAŁ URZĘDOWY.

St.-Petersburg, 9-go maja.

— Najwyższym rozkazem 5-go maja uwolnieni od obowiązków: marszałek szlachty p-ttu Wileńskiego, rad. hon. hrabia Tyszkiewicz i mar. szl. p-ttu Białostockiego porucznik Sakowicz.

WILNO.

CESARZ JEGO MOŚĆ, w czasie bytności Swojéj w m. Wilnie, w październiku 1860 roku, Najłaskawiéj raczył ofiarować 1,500 rubli srebr., dla rozdania, stosownie do uwagi pana Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora, najbardziéj potrzebującym mieszkańcom gubernji Wileńskiéj.

Po najbliższém przekonaniu się o położeniu osób, które prosiły o wsparcie, udzielono je 384 rodzinom, w następującym wykazie wymienionym.

Zarządzający kancellarją jenerał-gubernatora, półkownik Haller.
Starszy sekretarz Karpiński.

—

Wykaz rodzin, które otrzymały wsparcie pieniężne z summy 1,500 rubli, Najłaskawiéj w tym celu ofiarowanéj przez JEGO CESARSKĄ MOŚĆ z rozporządzenia pana Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora, z kolejném wymienieniem nazwisk rodzin i ilości wydanego im wsparcia:

1) Abrahimowiczowa Karolina, wdowa po odstawn. kapitanie 4 r.; 2) Adamowiczowa Tekla, wdowa po regestratorze kollegjalnym 2 r.; 3) Adamowiczowa Petronella, żołnierka 1 r. 50 k.; 4) Aleksiejew Michał, odstawny żołnierz, wzroku pozbawiony 2 r.; 5) Alchimowicz Polikarp, szlachcic niewistny 3 r.; 6) Arnoldowa Grasylda, wdowa po szlachcicu 3 r.; 7) Andruszkiewiczowa Izabella, żołnierka 2 r. 8) Arwasewiczowa Elżbieta, wdowa po szlachcicu 2 r.; 9) Auzbikowiczowa Anna, wdowa po szlachcicu 2 r.; 10) Achmatowiczowa Izabella, wdowa po szlachcicu 6 r.; 11) Andruszkiewiczowa Wiktorja, szlachcianka 3 r.; 12) Bielska Anna, wdowa po sekr. kolleg. 10 r.; 13) Babiczowa Katarzyna, żołnierka 3 r.; 14) Baranowska Marja, wdowa po szlachcicu 3 r.; 15) Buczyński Piotr, szlachcic 3 r.; 16) Bejnarowiczówna Olimpia, sierota po szlach. 3 r. 3 k.; 17) Bernatowiczowa Karolina, hrażd. 5 r.; 18) Borysów Andrzéj, żołn. odst. 1 r.; 19) Bejnartowa Helena, wdowa po szt.-kapit. 7 r.; 20) Budrywkowa Agata, żołnierka 1 r.; 21) Bieńkuńska Katarzyna, wdowa po sekret. kolleg. 3 r.; 22) Biesiekierski Jan, szlachcic 5 r.; 23) Borowski Benedykt, kommision. odst. 5 r.; 24) Bortkiewicz Jerzy, szlachcic 3 r.; 25) Bielińska Aniela, sierota po majorze 3 r.; 26) Brylińska Paulina, szlachc. 3 r.; 27) Bielankówna Katarzyna, sierota po asses. kollegialnym 3 r.; 28) Bancewiczowa Tekla, mieszcz. 2 r.; 29) Bortkiewiczowa Aniela, wdowa po szlachc. 3 r.: 30) Bukatówna Matylda, szlachc. 3 r.; 31) Bohuszewiczowa Zofja, wdowa po szlachc. 3 r.; 32) Bohda-

КОВЕНСКАЯ ПАМЯТНАЯ КНИГА НА 1861 ГОДЪ, ИЗДАННАЯ КОВЕНСКИМЪ СТАТИСТИЧЕСКИМЪ КОМИТЕТОМЪ ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ Г. ВЕСЕЛОВСКАГО.

Никто не сомнѣвается, что въ виду современныхъ интересовъ, статистика и этнографія получаютъ особенное значеніе. Только помощію статистики можно придти къ познанію дѣйствительнаго состоянія края. Цифры во многихъ случаяхъ выражаютъ данный фактъ краснорѣчивѣе всякихъ словъ и умствованій. Статистическія свѣдѣнія сдѣлались неизбѣжнымъ условіемъ при оцѣнкѣ почти всѣхъ отраслей человѣческой дѣятельности. Этимъ объясняется, что весьма часто успѣшное разрѣшеніе многихъ вопросовъ парализировалось отсутствіемъ вѣрныхъ данныхъ; въ частности же при введеніи въ отдѣльныхъ мѣстностяхъ какой либо полезной мѣры,—этотъ недостатокъ почти всегда препятствовалъ правильному ея введенію и должному примѣненію. Памятныя книжки, издающіяся отъ лица губернскихъ статистическихъ комитетовъ, уже съ 1852 года мало по малу знакомятъ публику съ исторіею и статистикою разныхъ губерній. Конечно, до сихъ поръ это только болѣе или менѣе удачныя попытки въ дѣлѣ статистическихъ изслѣдованій съ научной точки зрѣнія. Мы положительно думаемъ, что уничтоженіе обязательнаго труда, это знаменательное событіе нашего времени, должно бы сообщить статистическимъ работамъ болѣе опредѣлительности. До сихъ поръ ни одинъ помѣщикъ не былъ въ состояніи обозначить въ точности дѣйствительную стоимость продуктовъ, извлекаемыхъ изъ собственной земли. Трудъ вознаграждаемый, какъ это понимаетъ политическая экономія, былъ элементомъ совершенно неизвѣстнымъ. Статистика, такъ тѣсно связанная съ политическою экономіею, не разъ должна была отказаться отъ ясности и точности въ своихъ выводахъ, по невозможности оцѣнки труда.

Но въ ожиданіи лучшихъ дней для статистики всякій шагъ, всякое усиліе на этой дорогѣ, по справедливости, заслуживаетъ вниманія. Въ виду почти общаго сознанія важности статистическихъ работъ, въ виду сочувствія, которое достается въ удѣлъ добросовѣстному статистическому труду, легко понять отрадное впечатлѣніе, произведенное на насъ появленіемъ книги, заглавіе которой, мы выставили въ началѣ настоящей статьи. Намъ особенно пріятно заявить объ этой книгѣ и потому, что это первый дебютъ Ковенскаго губернскаго статистическаго комитета въ дѣлѣ изданія мѣстнаго историко-статистическаго сборника, по систематической, опредѣленной программѣ.

Первый отдѣлъ Ковенской Памятной книги заключаетъ въ себѣ списокъ всѣхъ служащихъ въ Ковенской губерніи. Второй отдѣлъ посвященъ исключительно мѣстнымъ статистическимъ и историческимъ вопросамъ.

И такъ на первомъ планѣ встрѣчается статья подполк. генер. штаба Аѳанасьева—„Географическое положеніе Ковенской губерніи и геогностическій составъ ея почвы." Г. Аѳанасьевъ, опредѣляя въ точности границы губерніи и каждаго уѣзда, вмѣстѣ съ тѣмъ исчисляетъ и невыгоды этихъ границъ: „Главныя неудобства границъ, говоритъ онъ, заключаются: 1) со стороны Курляндіи, которая, охватывая Ковенскую губернію на большомъ протяженіи, разобщаетъ Ковенскую губернію съ Балтійскимъ моремъ и Западною Двиною; 2) подобно тому и прусская граница отсѣкаетъ отъ нея устье Нѣмана; 3) Нѣманъ, служа естественною и политическою границею между Имперіей и Царствомъ Польскимъ, затрудняетъ сообщеніе между прибрежными жителями, и лишаетъ губернскій городъ Ковно постояннаго подвоза продуктовъ изъ Августовской губерніи; 4) открытая граница со стороны Пруссіи заставляетъ поддерживать усиленныя мѣры противу ввоза контрабанды." Самое интересное въ статьѣ, г. Аѳанасьева есть, по нашему мнѣнію, описаніе геогностическаго состава почвы Ковенской губерніи. „Геогнозія Ковенской губерніи, говоритъ г. Аѳанасьевъ, достаточно не изслѣдована. Бывшій профессоръ Виленскаго университета, академикъ Эдуардъ Эйхвальдъ, раздѣливъ системы формаціи между сѣверомъ и югомъ Россіи на два общіе огромные бассейна, говоритъ, что эти послѣдніе подраздѣляются на вторичные или второстепенные бассейны. Такимъ образомъ, соглашаясь съ раздѣленіемъ, принятымъ г. Блэде (*Bloede*), академикъ Эйхвальдъ, производившій геологическія изслѣдованія въ Шавельскомъ уѣздѣ, отнесъ Ковенскую губернію къ системѣ Виленскихъ формацій, которая служитъ границею между сѣвернымъ и южнымъ бассейнами европейской Россіи—названіе не упоминаемое новѣйшими геологами."

Система Виленскихъ формацій, по опредѣленію Эйхвальда, состоитъ изъ граувакковаго извѣстняка, древняго краснаго песчаника, юрскихъ и мѣловыхъ пластовъ, покрытыхъ вездѣ наплывными пластами. „Основываясь на новѣйшихъ изслѣдованіяхъ, придемъ къ заключенію, что Ковенская губернія состоитъ изъ однихъ водяныхъ или осадочныхъ формацій—1-й силурійской, въ Шавельскомъ къ сѣв. отъ Шавель; 2-й девонской, занимающей большую часть губерніи, почти весь Шавельскій и Ново-александровскій уѣзды, значительное пространство Поневѣжскаго, сѣверъ Вилкомирскаго и отчасти уѣздъ Россіенскій; 3-й юрской по р. Виндавѣ въ Шавельскомъ уѣздѣ; 4-ой третичной или маласовой, распространенной по бассейну Нѣмана и въ частяхъ губерніи, прилегающихъ къ Пруссіи и 5-й намывныхъ пластовъ, составляющихъ верхнюю покрышку большей части площади всей губерній."

Вся статья какъ нельзя болѣе удовлетворяетъ своему заглавію. Авторъ ея, какъ видно, умѣетъ пользоваться источниками.

Вторая статья г. Самборскаго „О климатѣ Ковенской губерніи" слишкомъ сжата, чтобы исчерпать предметъ такъ, какъ того вправѣ желать любознательный читатель. Жаль, что г. Самборскій не дополнилъ своей статьи свѣдѣніями о грозахъ, бывшихъ въ разныхъ частяхъ губ. въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ.

Конечно, мы не рѣшаемся дѣлать г. Самборскому упрековъ за то только, что статья его не вышла болѣе полною; но мы жалѣемъ что ему, какъ видно, не представилось возможности воспользоваться для своей статьи такимъ драгоцѣннымъ матеріяломъ, какъ прекрасная статья г. Гусева въ его Вѣстникѣ математическихъ наукъ: „О вліяніи мѣстныхъ грозъ на климатъ."

Слѣдующая затѣмъ статья г. Полѣвскаго: „Очерки мѣстной растительности", давая вѣрную картину Ковенской флоры, въ высшей степени замѣчательна. Цѣлая статья испещрена почти одними названіями растеній, и это-то и есть, по нашему мнѣнію ея главное достоинство. Авторъ, какъ замѣчаетъ редакторъ въ примѣчаніи, занимался предметомъ въ качествѣ любителя. Для полной оконченности г. Полѣвскій въ заключеніе представилъ календарь Ковенской растительности, располагая растенія по группамъ сообразно времени цвѣтенія. И такъ въ концѣ мая и началѣ іюня, между прочимъ цвѣтетъ барбарисъ. „Барбарисъ, говоритъ въ примѣчаніи г. Стецевичъ (учит. естеств. ист. Ковенск. гимн.) знакомъ каждому Ковенскому жителю, какъ кустарникъ, растущій дико въ обильномъ количествѣ по склонамъ Ковенскихъ горъ (на т. н. Зеленой). Замѣчательно что барбарисъ растетъ обильно и въ дикомъ состояніи именно только въ этомъ пунктѣ Ковенской губер." Далѣе г. Стецевичъ систематически переходитъ отъ одной части барбариса къ другой, доказывая ощутительную пользу, приносимую каждою изъ нихъ. Предѣлы настоящей статьи не позволяютъ намъ входить въ подробности, но мы отсылаемъ заинтересованнаго читателя къ Ковенской Памятной книгѣ, надѣясь, что онъ также отдастъ полную справедливость добросовѣстному труду г. Полѣвскаго.

„Статистическій матеріялъ—населеніе губерніи въ 1860 году,"—статья эта, какъ матеріялъ изобилуетъ важными данными. Изъ таблицы видно что населеніе Ковенской губ. со времени ея открытія, т. е. съ 1844 года по 1860 годъ включительно возрасло на 122767, такъ что общая цифра населенія составляетъ 1006579. Такое увеличенное приращеніе, замѣчаетъ редакторъ въ примѣчаніи, произошло отъ неравномѣрнаго и случайнаго наплыва населенія, такъ напр. въ 1853 году, и отъ ошибокъ которыя едва были устранены въ 1860 году. Вычисляя затѣмъ всѣ города по степени населенности, отношенія численности мущинъ къ числу женщинъ въ городахъ и селеніяхъ, авторъ говоритъ: „всматриваясь въ отношенія численности городскаго населенія по поламъ, легко замѣтить, что перевѣсъ мужскаго населенія надъ женскимъ замѣчается только исключительно въ губернскомъ городѣ Ковно. Условія городской жизни въ Ковнѣ, какъ мѣста, гдѣ сосредоточено губернское управленіе и какъ центра заграничной торговли цѣлаго края, вызвали подобный перевѣсъ." Затѣмъ слѣдуютъ исчисленія населенія по вѣроисповѣданіямъ и сословіямъ. Замѣчательно, между прочимъ, постоянное уменьшеніе съ 1844 года крѣпостнаго населенія. И такъ въ 1844 было 499,165 чел. въ 1860 году 326,968, т. е. въ теченіи шестнадцати лѣтъ крѣпостное населеніе уменьшалось почти на одну треть. Будемъ радоваться, что во всѣхъ предстоящихъ работахъ по вопросу о населеніи въ иномъ порядкѣ намъ представятся цифры населенія по сословіямъ. Что касается незаконнорожденныхъ, то насъ поразила одинаковая цифра въ 1850 и 1851 годахъ, именно 2743; во всѣ другіе годы эта цифра значительно менѣе. Жаль что эта цифра оставлена безъ объясненія. Таблицы о смертныхъ случаяхъ по сословіямъ и возрасту, разности между естественною прибылью и убылью населенія, свѣдѣнія о количествѣ жилыхъ зданій въ городахъ—дополняютъ статью о населеніи. Въ концѣ статьи, редакторъ привелъ свѣдѣнія о численномъ отношеніи крестьянъ къ владѣльцамъ въ Ковен. губ. изъ недавно вышедшаго въ свѣтъ статистическаго изслѣдованія г. А. Тройницкаго: „О крѣпостномъ населеніи Россіи по 10 народной переписи." По изслѣдованію г. Тройницкаго, общее число владѣльцевъ Ковенск. губ. 1647; у нихъ крестьянъ 175,015 душъ. Вообще крѣпостной процентъ въ общемъ населеніи губерніи составляетъ 36,90; въ общемъ же населеніи Европейской Россіи 37,52.

Рядъ статей подъ общимъ заглавіемъ; „Бытъ поселянъ и сельское хозяйство въ Ковенской губерніи" какъ нельзя лучше рисуетъ нравы и обычаи жителей Ковенской губ. Въ особенности съ удовольствіемъ читаются двѣ статьи г. Михневича—одна „О домашнемъ бытѣ поселянъ Ковенской губ." и другая „О сельскомъ хозяйствѣ Ковен. губ." Мы жалѣемъ, что рамки настоящаго фельетона не позволяютъ намъ познакомить читателей ближе съ содержаніемъ этихъ статей. Замѣтимъ только что параграфъ, трактующій о земледѣліи заключаетъ въ себѣ любопытныя свѣдѣнія о историческомъ ходѣ земледѣлія въ Ковенской губер. Въ небольшой статьѣ: „Матеріялы для сельско-хозяйственной статистики Ковенской губерніи," показаны цифры посѣва и сбора въ Ковенск. губ. за 1860 годъ. Урожай, какъ видно изъ таблицы былъ не особенный—не доходилъ даже до самъ-четыре.

Заключительная статья Ковенской Памятной книги: „Матеріялы для статистики преступленій" вмѣщаетъ слѣдующія данныя: такъ называемыя происшествія за 14 лѣтъ, а именно пожары, найденныя мертвыя тѣла, подкидываніе младенцевъ, свѣдѣніе о бродягахъ, случаи корчемства, конокрадства, воровства и мошенничества, грабежа и разбоевъ.

Здѣсь же есть свѣдѣнія о дѣйствіяхъ губернскаго попечительнаго тюремнаго комитета по предмету нравственнаго образованія и исправленія арестантовъ.

Мы встрѣчаемъ здѣсь весьма интересныя цифры по предмету уголовной статистики. Общая цифра преступниковъ обоего пола въ 1860 году была 1852. Изъ нихъ было приговорено къ наказаніямъ разнаго рода 381 преступникъ. Въ числѣ ихъ неграмотныхъ 324—весьма поучительная цифра. Такой фактъ доказываетъ математически, какъ благотворно вліяніе образованія. Гдѣ его источники доступны всѣмъ слоямъ общества безъ различія, тамъ и преступленіе является какъ анахронизмъ.

Въ заключеніе помѣщена статья г. Прекера: „Хронологическій указатель событій, относящихся до Ковенской губерніи" и „Устава земли Жомойтской 1529 (изъ архива метрикъ литовскихъ) и „Свѣдѣнія о дѣятельности Ковенскаго училища для приходящихъ дѣвицъ за 1860—1861 годъ."

Изъ всего этого видно, что Ковенскій губернскій статистическій комитетъ заявилъ съ достоинствомъ свою дѣятельность. Ковенская памятная книга, богатая дѣльными статистическими данными, вполнѣ удовлетворяетъ своей цѣли. Отдавая должную похвалу Ковенскому губернскому статистическому комитету за добросовѣстное изданіе, мы вмѣстѣ съ тѣмъ считаемъ долгомъ замѣтить, что оно составилось подъ редакціею и по программѣ члена комитета г. Веселовскаго. Желаемъ отъ души чтобы успѣхъ перваго опыта, поощрилъ и впредь статистическій комитетъ къ повторенію ежегодно подобныхъ изданій.

И. К.

рянка 3 р.; 31) Богушевичева Софія, вдова дворянина 3 р.; 32) Богдановичева Анна, дворянка 3 р.; 33) Бейнаровичева Елена, вдова дворянина 2 р.; 34) Барановская Петрунеля, вдова мѣщанина 3 р.; 35) Бржезинская Маріанна, вдова казеннаго крестьянина 3 р.; 36) Барклай-де-Толли Анна, гражданка 3 р.; 37) Бородзичовна Іозефа, двор. 1 р.; 38) Бучинскій Адріанъ, отст. колл. регистр. 25 р.; 39) Барановская Марія, солдатка 1 р.; 40) Брусевичева Розалія, вдова мѣщанина 2 р.; 41) Боховская Анеля, мѣщанка 1 р.; 42) Броматіова Варвара, вдова мѣщанина 2 р.; 43) Борейшовна Моника, дворянка 2 р.; 44) Барабанова Катерина, солдатка 1 р. 50 к.; 45) Боратынская Марія, вдова тит. сов. 3 р.; 46) Вишневская Казимира, дворянка 2 р.; 47) Вилканцова Елеонора, вдова тит. сов. 2 р.; 48) Витковская Маріанна, мѣщанка 3 р.; 49) Вановская Франциска, дворянка 12 р.; 50) Вишневская Каролина, вдова тит. сов. 2 р.; 51) Врублевскій Викентій, двор. 4 р.; 52) Вишневская Богумила, вдова тит. сов. 6 р.; 53) Войниловичева Марія, вдова почтальона 3 р.; 54) Войткевичева Людвика, вдова губ. секр. 10 р.; 55) Викштарова Анна, солдатка 1 р. 50 к.; 56) Войткевичева Павлина, жена дворянина 3 р.; 57) Вагнерова Іозефа, мѣщанка 1 р. 50 к.; 58) Василевская Вероника, вдова дворянина 4 р.; 59) Вишневскій Вильгельмъ, чинов. Вилен. губер. прав. 10 р.; 60) Вержхницкая Франциска, вдова дворянина 3 р.; 61) Вержхницкій Антонъ, отст. солдатъ 5 р.; 62) Василева Маріанна, солдатка 1 р. 50 к.; 63) Володкинова Агафія, солдатка 2 р.; 64) Видзицкая Викторія, гражданка 2 р.; 65) Вольская Іозефа, вдова мѣщанина 3 р.; 66) Вихертъ, двор., землемѣръ 2 р.; 67) Вамперская Екатерина, вдова дворянина 2 р.; 68) Вышинская Марія, гражданка 2 р.; 69) Вержбовская Юлія, вдова дворянина 5 р.; 70) Вержбицкая Геновефа, вдова поручика 5 р. 5 к.; 71) Высоцкая Евва, вдова колл. регистр. 3 р.; 72) Вальковская Анеля, солдатка 1 р. 50 к.; 73) Виницкая Агафія, вдова письмовод. стан. прист. 3 р.; 74) Вротновскій Александръ, отст. штабсъ-кап. 25 р. 25 к.; 75) Вишневская Урсуля, солдатка 1 р. 50 к.; 76) Говорчевская Іоанна, вдова надв. сов. 2 р.; 77) Голубъ Викторія, вдова дворянина 2 р.; 78) Гриневичъ Владиславъ, дворянинъ 3 р.; 79) Глазатова Екатерина, сирота капитана 3 р.; 80) Галко Андрей, мѣщанинъ 3 р; 81) Гутуровичева Елеонора, дочь засѣд. уѣзд. суда 2 р.; 82) Гаевская Анна, вдова дворянина 3 р.; 83) Гаргутова Анна, солдатка 1 р.; 83) Гасперовичева Моника, крестьянка 2 р.; 84) Гилева Агафія, солдатка 2 р.; 85) Гедройціова Θеофила, гражданка 5 р.; 87) Григоровичева Евва, вдова дворянина 3 р.; 88) Границкая Варвара, дворянка 5 р.; 89) Гуриновичева Марія, вдова колл. асс. 9 р.; 90) Домбровскій Иванъ, отст. стар. учитель 25 р.; 91) Де-Пертесъ отст. поруч. 6 р.; 92) Дроздовская Анеля, дворянка 15 р.; 93) Домбровскій Петръ, отстав. колл. регистр. 15 р.; 94) Дашкевичева Изабелла, вдова колл. асс. 6 р.; 95) Домбровская Викторія, вдова чинов. 6 р.; 96) Добышинская Марія, мѣщанка 3 р.; 97) Довнаровичева Антонина, дворянка 1 р.; 98) Дорошкевичева Каетана, дворянка 3 р.; 99) Дмитрова Екатерина, солдатка 1 р.; 100) Душевская Марія, вдова дворянина 3 р.; 101) Дышловская Юстина, солдатка 1 р.; 102) Денисова Агафія, солдатка 1 р.; 103) Донишевская Анеля, гражданка 4 р.; 104) Дворжецкая Еуфросинія, дворянка 1 р.; 105) Диль, отст. учитель 5 р.; 106) Дитлевская Екатерина, солдатка 3 р.; 107) Демиканова Михалина, солдатка 2 р.; 108) Дорошенкова Тересія, вдова подпоруч. 10 р.; 109) Емельянова Марія, вдова писаря 3 р.; 110) Елинская Маріанна, гражданка 3 р.; 111) Еленковская Елена, вдова дворянина 3 р.; 112) Желудкова Маріанна, солдатка 1 р.; 113) Жвирдовская Марія, вдова коллеж. регистр. 3 р.; 114) Жарновская Маріанна, мѣщанка 2 р.; 115) Жибинская Варвара, вдова землемѣра 3 р.; 116) Жоравская Констанція, дворянка 2 р.; 117) Жолобова Екатерина, солдатка 1 р, 50 к.; 118 Жураковская Михалина, солдатка 3 р.; 119) Змайлова Емилія, вдова колл. асс. 3 р.; 120) Завадзкая Викторія, вдова прапор. 3 р.; 121) Замбржицкая Евелина, дворянка 3 р.; 122) Заіончковская Іозефа и Павлина, дворянки 5 р.; 123) Зеленкова Анеля, дворянка 3 р.; 124) Іодкова Луція, вдова дворянина 2 р.; 125) Іодковская Маріанна, вдова дворянина 3 р.; 126) Ивановская Анеля, солдатка 1 р.; 127) Ивницкая Іозефа, вдова гражданина 2 р.; 128) Ивановская Вероника, вдова дворянина 3 р.; 129) Иванова Юлія, солдатка 1 р.; 130) Илывичева Катерина, мѣщанка 1 р. 50 к.; 131) Ивицкая Петрунеля, двор. 3 р.; 132) Иванова Елисавета, вдова мѣщанина 2 р.; 133) Копціова Марія, вдова дворянина 3 р.; 134) Коротунъ Алексѣй, отст. кап. 10 р.; 135) Качановская Анна, двор. 5 р.; 136) Китова Розалія, солдатка 1 р. 50 к.; 137) Котковская Іозефина, двор, 2 р.; 138) Колтовская Александра, вдова капитана 2 р.; 139) Карвецкая Варвара, вдова чиновника 3 р.; 140) Клюшинъ, отст. губ. секр. 10 р.; 141) Кублицкая Емилія, вдова тит. сов. 3 р.; 142) Каминская Викентія, вдова колл. секр. 3 р.; 143) Кушевичъ Францъ, отст. губ. секр. 3 р.; 144) Красноборская Викторія, вдова колл. регистр. 3 р.; 145) Кондратьева Вильгельмина, вдова колл. асс. 10 р.; 146) Калиновская Марціанна, двор. 5 р.; 147) Кизильбамъ Марія, дочь колл. асс. 4 р.; 148) Кругликъ Ольгердъ, двор. 10 р.; 149) Корейвова Екатерина, вдова дворянина 4 р; 150) Калвасинова Розалія, вдова солдата 1 р. 50 к.; 151) Кащицова Юлія, двор. 3 р.; 152) Красовская Цецилія, двор. 4 р.; 153) Кузьмицкая Петронеля, мѣщанка 3 р.; 154) Кмѣцинская Констанція, вдова дворянина 2 р.; 155) Кульповичева Кристина, мѣщанка 2 р.; 156) Костко Александра, двор. 3 р.; 157) Климовичева Вероника, двор. 4 р.; 158) Козеллова Каетана, двор. 2 р.; 159) Климашевская Людвика, двор. 3 р.; 160) Карповичева Викторія, двор. 6 р.; 161) Киселева Антонина, мѣщанка 1 р.; 162) Климашевская Юлія, двор. 3 р.; 163) Кевличъ Іосифъ, мѣщан. 1 р.; 163) Кушелевская Анна, мѣщанка 1 р.; 165) Кулаковская Викторія, двор. 1 р.; 166) Калинкевичева Іозефа, мѣщанка 3 р.; 167) Каменская Богумила, вдова дворянина 3 р.; 168) Ковалевская Θекла, мѣщанка 2 р.; 169) Ковалевская Марціанна, гражданка 4 р.; 170) Ковагевская Кристина, солдатка 1 р.; 171) Карпинская Фелиція, дворянка 1 р.; 172) Ланевскій Игнатій, отст. тит. сов. 4 р.; 173) Лункевичъ Францъ, отст. губ. секр. 3 р.; 174) Лунина Катерина, мѣщанка 3 р,; 175) Лыщинскій Иванъ, отст. колл. регистр. 2 р.; 176) Лангова Маріанна, вдова капитана 3 р.; 177) Лавриновичева Фридерика, вдова чинов. 4 р.; 178) Лукашевичева Бригида, двор. 3 р.; 179) Лекюрель Ружа, вдова тит. сов. 2 р.; 180) Левицкая Θеофила, мѣщанка 2 р.; 181) Ловчановская Дорота, вдова тит. сов. 3 р.; 182) Лубенскіе, дворяне супруги 22 р.; 183) Лавринова Маріанна, солдатка 2 р; 184) Лангерова Александра, вдова поруч. 3 р.; 185) Лаздовская Дорота, солдатка 1 р.; 186) Лещинская Анна, вдова дворянина 3 р.; 187) Лекиновъ Николай, мѣщан. 1 р.; 188) Лецерсова Розалія, мѣщанка 2 р.; 189) Липинская Антонина, двор. 5 р.; 190) Лисовская Маріанна, солдатка 2 р.; 191) Линевичъ Отто, двор. 10 р.; 192) Малиновская Кристина, мѣщанка 3 р.; 193) Маршанова Катерина, вдова чинов. 2 р.; 194) Миллерова Варвара, двор. 7 р.; 195) Мончини Кляра, вдова доктора 10 р.; 196) Малиновская Агафія, двор. 3 р.; 197) Марцинкевичева Вѣра, вдова чинов. 5 р.; 198) Мокрацкій Онуфрій, отст. колл. секр. 5 р.; 199) Мосевичъ Алоизій, двор. 3 р.; 200) Минкевичева Людоміра, вдова двор. 6 р; 201) Мицкевичева Каролина, вдова колл. секр. 10 р.; 202) Мацкевичева Анна, двор. 2 р.; 203) Маковецкая Маріанна, вдова двор. 2 р.; 204) Михайлова Маріанна, вдова чинов. 3 р.; 205) Михневичева Іоанна, вдова дворянина 3 р.; 206) Микульская Емилія, вдова дворянина 2 р,; 207) Массальская Θекля, двор. 2 р.; 208) Маркевичева Ядвига, жена двор. 3 р.; 209) Маевская Маріанна, двор. 2 р.; 210) Марвинская Софія, двор. 5 р.; 211) Максимова Θекла, вдова писаря 3 р.; 212) Мошковскій Яковъ, двор. 5 р.; 213) Мацулевичева Іозефа, граж. 3 р.; 214) Мацулевичева Розалія, граж. 2 р,; 215) Можейкова Анеля, вдова граждан. 5 р.; 216) Метелицына Іозефа, жена надв. сов. 5 р.; 217) Микутовичъ Николай, отст. прапор. 10 р.; 218) Маевская Марцелля, граж. 3 р.; 219) Малцуржинская Терезія, вдова чинов. 6 р.; 220) Михайлова Домна, вдова чинов. 3 р; 221) Мѣдзыховская Людвика, вдова двор. 4 р.; 222) Михайловъ Савва, отст. солдатъ 5 р.; 223) Немирова Каролина, вдова кап. 2 р.; 224) Наливайкова Петрунеля, вдова двор. 3 р.; 225) Никитинъ Θома, мѣщан. 1 р.; 226) Новицкая Евдокія, вдова поруч. 4 р.; 227) Новаковская Валерія, двор. 3 р.; 228) Нелединская Изабелла, двор. 4 р.; 229) Обрицкая Анеля, солдатка 2 р.; 230) Очаповская Елеонора, вдова колл. асс. 4 р.; 231) Орловская Александра, вдова губ. секр. 2 р.; 232) Олехновичева Юлія, двор. 2 р.; 233) Околова Маріанна, вдова чинов. 3 р.; 234) Остромецкая Анеля, вдова двор. 3 р.; 235) Плекинская Анеля, двор. 5 р.; 236) Плошинская Евва, вдова колл. сов. 2 р.; 237) Полякова Розалія, мѣщ. 1 р. 50 к.; 238) Петрова Вероника, вдова чин. 3 р.; 239) Павловская Кристина, солдатка 2 р.; 240) Пуциловская Екатерина, вдова штабсъ-ротм. 1 р.; 241) Плошинская Олимпія, двор. 3 р.; 242) Полистовская Надежда, вдова колл. секр. 2 р.; 243) Пуциловская Антонина, вдова колл. регист. 3 р.; 244) Петровскій Михаилъ, мѣщан. 3 р.; 245) Пашковская Каролина, двор. 3 р.; 246) Петрилевичева Ельвира, двор. 20 р.; 247) Піотровская Іоанна, двор. 2 р; 248) Плошинская Петрунеля, двор. 6 р.; 249) Подбипентова Іозефа, двор. 3 р.; 250) Пацкевичева Маріанна, вдова чинов. 2 р.; 251) Пашкевичева Розалія, однодв. 3 р.; 252) Павловская Маріанна, мѣщанка 1 р.; 253) Павловская Екатерина, вдова однодв. 2 р.; 254) Пржевлуцкая Казиміра, однодв. 2 р.; 255) Петрулевичъ Францъ, отст. колл. секр. 10 р.; 256) Пацевичева Людвика, вдова поруч. 5 р.; 257) Петровская Изабелла, двор. 4 р.; 258) Павловская Доминика, граж. 3 р.; 259) Петрова Агафія, солдатка 1 р.; 260) Протасевичева Герсилія, вдова колл. асс. 20 р.; 261) Павловичева Терезія. мѣщ. 1 р. 50 к.; 262) Попомаревъ Данило, отст. унтеръ-офиц. 6 р.; 263) Петровская Агафія, солдатка 1 р.; 264) Перо-Баронъ Емилія, вдова стар. сигналиста 3 р.; 265) Пенковская Богумила, вдова двор. 2 р.; 266) Рымгайлова Θекля, вдова колл. сов. 4 р; 267) Рейтаровская Пелагея, мѣщ. 3 р.; 268) Рахманина Александра, вдова маіора 3 р.; 269) Родкевичева Каролина, двор. 3 р.; 270) Рихтерова Евва, вдова кап. 3 р.; 271) Ревенская Катерина, двор. 1 р.; 272) Розалинская Анна, вдова двор. 2 р.; 273) Росадовская Констанція, вдова отст. поруч. 5 р.; 274) Рожинская Изабелла, вдова двор. 3 р.; 275) Рацевичева Марціанна, двор. 2 р.; 276) Рыбихова Софія, граж. 1 р.; 277) Ракелевичева Богумила, вдова граж. 3 р.; 278) Розинкова Елисавета, вдова унтеръ-офиц. 2 р.; 279) Рабиновичева Сорка, еврейка 5 р.; 280) Раковская Марія, мѣщ. 2 р.; 281) Русецкая Юлія, двор. 15 р.; 282) Романовская Анеля, двор, 4 р.; 283) Равинова Мушка, еврейка 2 р.; 284) Рубенъ Елисавета, вдова подполк. 50 р.; 285) Рачинская Маріанна, солдатка 1 р.; 286) Свирщевскій Иванъ, отст. штабсъ-ротм. 27 р; 287) Синява Катерина, солдатка 1 р.; 288) Сцибло Александръ, двор. 7 р.; 289) Скочинскій Феликсъ, отст. колл. секр. 3 р,; 290) Свѣжавская, вдова двор. 3 р; 291) Спонти Евелина, вдова колл. секр. 3 р.; 292) Страженкевичева Варвара, солдатка 1 р. 50 к.; 293) Струнская Іозефа, вдова колл. секр. 3 р; 294) Скрипникова Акулина, солдатка 1 р.; 295) Станкевичева Анеля, вдова губ. секр. 3 р.; 296) Свищевская Терезія, однодв. 2 р.; 297) Станевичева Марія, вдова губ. секр. 16 р.; 298) Соломоновичъ Гиршъ, еврей 5 р.; 299) Селицкій Люціанъ, отст. губ. секр. 30 р. 30 к.; 300) Соколовская Софія, мѣщ. 3 р.; 301) Селивановъ Юрій, отст. солдатъ 2 р; 302) Стомме Павлина, вдова колл. регистр. 3 р.; 303) Скибинская Марія, вдова арт. Император. двора 3 р.; 304) Славецкая Пелагея, двор. 4 р.; 305) Сосновская Магдалина, вдова двор. 2 р.; 306) Сальмоновичева Терезія, двор. 2 р.; 307) Стацевичева Юлія, вдова двор. 2 р.; 308) Сенковская Ружа, двор. 2 р.; 309) Севрукъ Михаилъ, отст. канцеляр. 3 р.; 310) Садовская Изабелла, двор. 1 р.; 311) Снешкова Θеофила, жена унтеръ-офицера 2 р.; 312) Селиванова Франциска, солдатка 3 р.; 313) Сольская Марія, мѣщ. 2 р.; 314) Свирская Франциска, жена губ. секр. 4 р.; 315) Свѣтлова Альфонса, мѣщ. 3 р; 316) Синякова Анна, вдова мѣщ. 1 р.; 317) Сухоцкій Іосифъ, отст. колл. асс. 3 р,; 318) Станилевичева Θеофила, двор. 3 р; 319) Славинская Авдотія, граж. 5 р.; 320) Савицкій Антонъ, мѣщ. 1 р. 37 к.; 321) Стругальская Стефанія, вдова магистра фармаціи 6 р; 322) Статковская Магдалина, двор. 2 р.; 323) Стецкевичева Емилія, жена тит. сов. 6 р; 324) Сухоцкая Софія, двор. 3 р.; 325) Свидерская Агафія, двор. 3 р; 326) Соболевская Юлія, двор. 1 р.; 327) Самотіова Марія, мѣщ. 3 р.; 328) Трунова Антонина, вдова кап. 3 р.; 329) Тераевичева Анна, двор. 3 р.; 330) Тышкевичева Розалія, солдатка 1 р. 50 к.; 331) Томковичъ Θадѣй, отст. колл. секр. 6 р.; 332) Труховскій Фаветъ, двор. 3 р.; 333) Тырова Юстина, вдова двор. 3 р.; 334) Турбанова Терезія, вдова мѣщ. 2 р.; 335) Турловъ Евелина, двор. 3 р.; 336) Удалкинъ Григорій, отст. солдатъ 1 р.; 337) Фомина Марія, вдова колл. регистр. 3 р.; 338) Фомина Анна, вдова чинов. 3 р.; 339) Фронцкевичева Антонина, вдова двор. 3 р.; 340) Филиповичева Аполонія, двор. 3 р.; 341) Федоровичева Маріанна, вдова двор, 2 р.; 342) Фикусова Анна, мѣщ. 1 р.; 343) Федулинова Анеля, вдова почт. 2 р.; 344) Федотова Дарія, вдова поруч. 3 р.; 345) Фрикинова, вдова штабсъ-кап. 3 р.; 346) Хорощо Маріанна, вдова губ. секр. 2 р.; 347) Ходасевичева Антонина, жена двор. 5 р.; 348) Хрщоновичева Людвика, двор. 3 р,; 349) Цыдзикова Франциска, жена отст. колл. асс. 3 р.; 350) Цѣшковская Θекла. вдова двор, 13 р.; 351) Чарноцкій Осипъ, двор. 2 р.; 352) Чижа, отст. поруч. 5-ро сиротъ 4 р.; 353) Черкашеникъ Кузьма, отст. оберъ-аудиторъ 10 р.; 354) Чижова Анна, вдова двор. 3 р.; 255) Чуприновская Анна, жена губ. секр. 5 р.; 356) Чижинская Елеонора, вдова граж. 3 р; 357) Чернисова Юлія, казен. крест. 2 р.; 358) Шульскій Викентій, отст. тит. сов. 10 р; 359) Шлаевская Анеля, двор. 4 р.; 360) Шатинскій Доминикъ, мѣщ. 3 р.; 361) Шишло Францъ, отст. тит. сов. 10 р.; 362) Щербинская Кляра, вдова колл. секр. 2 р.; 363) Эйсымонтъ Сабина, вдова колл асс. 3 р.; 364) Эйсымонтъ Антонина, двор. 2 р; 365) Эрихова Христина, вдова мѣщ. 1 р.; 366) Юхневичева Антонина, вдова тит. сов. 2 р.; 367) Юшкевичева Викторія, мѣщ. 3 р.; 368) Юхневская Антонина, однодв. 3 р.; 369) Юхневичева Евва, вдова шт.-кап. 2 р.; 370) Юркевичева Маріанна, мѣщ. 1 р. 50 к.; 371) Юревичева Катерина, солдатка 1 р. 50 к.; 372) Юрьевичева Θекла, жена колл. регистр. 4 р.; 373) Янчевская Кунегунда, вдова двор. 3 р.; 374) Янова Маріанна, мѣщ. 2 р.; 375) Яновская Фелиція, вдова губ. секр. 3 р.; 376) Яниковская Анеля, двор. 5 р.; 377) Ясинская Анеля, двор. 10 р.; 378) Яковлева Моника, вдова тит. сов. 3 р; 379) Яржембкевичева Елисавета, мѣщ. 3 р.; 380) Янышъ Анна, вдова стат. сов. 3 р.; 381) Якубова Варвара, солдатка 1 р; 282) Янковскій Юрій, граж. 1 р.; 383) Янишевская Елисавета, вдова мѣщ. 3 р.; 384) Яникевичева Франциска, мѣщанка 1 р. 50 к.

Итого 1,500.

nowiczówna Anna, szlachc. 3 r.; 33) Bejnarowiczowa Helena, wdowa po szlachc. 2 r.; 34) Baranowska Petronela, wdowa po mieszcz. 3 r.; 35) Brzezińska Marjanna, wdowa po włośc. skarb. 3 r.; 36) Barklaj-de-Tolli Anna, hraždanka 3 r.; 37) Borodziczówna Józefa, szlach. 1 r.; 38) Buczyński Adrjan, odst. regiestr. kolleg. 25 r.; 39) Baranowska Marja, żołnierka 1 r.; 40) Brusewiczowa Rozalia, żona mieszcz. 2 r.; 41) Bochowska Aniela, mieszcz. 1 r.; 42) Bromatiowa Barbara, wdowa po mieszcz. 2 r.; 43) Borejszówna Monika, szlachc. 2 r.; 44) Barabanowa Katarzyna, żołnierka 1 r. 50 k.; 45) Boratyńska Marja, wdowa po radzcy honor. 3 r.; 46) Wiszniewska Kazimira, szlachc. 2 r.; 47) Wilkańcowa Eleonora, wdowa po radcy honor. 2 r.; 48) Witkowska Marjanna, mieszcz. 3 r.; 49) Wanowska Franciszka szlachc. 12 r; 50) Wiszniewska Karolina, wdowa po rad. honor. 2 r.; 51) Wróblewski Wincenty, szlachcic 4 r.; 52) Wiszniewska Bogumiła, wdowa po rad. honor. 6 r.; 53) Wojniłowiczowa Marja, wdowa po pocztylionie 3 r.; 54) Wojtkiewiczowa Ludwika, wdowa po sekr. gubern. 10 r.; 55) Wiksztarowa Anna, żołnierka 1 r. 50 k.; 56) Wojtkiewiczowa Paulina, żona szlach. 3 r.; 57) Wagnerowa Józefa, mieszcz. 1 r. k. 50; 58) Wasilewska Weronika, wdowa po szlachcicu 4 r.; 59) Wiszniewski Wilhelm, urzędnik wileń. rządu gubern. 10 r.; 60) Wierzchnicka Franciszka, wdowa po szlachc. 3 r.; 61) Wierzchnicki Antoni, odst. żołnierz 5 r.; 62) Wasilewa Marjanna, żołnierka 1 r. 50 k; 63) Wołodkinowa Agata, żołnierka 2 r.; 64) Widzicka Wiktorja, hraždanka 2 r.; 65) Wolska Józefa, wdowa po mieszczan. 3 r.; 66) Wichert, szłachcic, mierniczy 2 r.; 67) Wamperska Katarzyna, wdowa po szlachc. 2 r.; 68) Wyszyńska Marja, hražd. 2 r.; 69) Wierzbowska Julja, wdowa po szlachc. 5 r.; 70) Wierzbicka Gienowefa, wdowa po poruczniku 5 r. 5 k.; 71) Wysocka Ewa, wdowa po regestrat. kolleg. 3 r.; 72) Walkowska Aniela, żołnierka 1 r. 50 k.; 73) Winicka Agata, wdowa po sekret. asses. stanow. 3 r.; 74) Wrotnowski Aleksander, odst. szt.-kap. 25 r. 25 k.; 75) Wiszniewska Urszula żołn. 1 r. 50 k.; 76) Howorczewska Joanna, wdowa po rad. honor. 2 r.; 77) Hołobawa Wiktorja, wdowa po szlachc. 2 r.; 78) Hryniewicz Władysław, szłachcic r.; 79) Hłazatówna Katarzyna, sierota po kapit. 3 r.; 80) Hałko Andrzéj, mieszcz. 3 r.; 81) Hutorowiczówna Eleonora, córka asses. sądu powiat. 2 r.; 82) Gajewska Anna, wdowa po szlachc. 3 r.; 83) Gargutowa Anna, żołnierka 1 r.; 84) Gasperowiczówna Monika, włościanka 2 r.; 85) Gilewa Agata, żołnierka 2 r.; 86) Giedrojciowa Teofila, hraždanka 5 r.; 87) Grygorowiczowa Ewa, wdowa po szlachcicu 3 r.; 88) Granicka Barbara, szlachcianka 5 r.; 89) Hurynowiczowa Marja, wdowa po asses. kolleg. 9 r.; 90) Dąbrowski Jan, odst. nauczyc. starszy 25 r.; 91) de-Pertes porucznik odstawny 6 r,; 92) Drozdowska Aniela, szlachc. 15 r.; 93) Dąbrowski Piotr, odstawny reg. koll. 15 r.; 94) Daszkiewiczowa Izabella, wdowa po asses. koll. 6 r.; 95) Dąbrowska wiktorja, wdowa po urzędniku 6 r.; 96) Dobyszyńska Marja, mieszcz. 3 r.; 97) Downarowiczówna Antonina, szlachcianka 1 r.; 98) Doroszkiewiczówna Kajetana, szlachcianka 3 r.; 99) Dmitrowa Katarzyna, żołnierka 1 r.; 100) Duszewska Marja, wdowa po szlachcicu 3 r.; 101) Dyszłowska Justyna, żołnierka 1 r.; 102) Denisowa Agata, żołnierka 1 r.; 103) Doniszewska Aniela, hraždanka 4 r.; 104) Dworzecka Eufrozyna, szlachcianka 1 r.; 105) Dil, nauczyciel odstawny 5 r.; 106) Ditlewska Katarzyna, żołnierka 3 r.; 107) Demikanowa Michalina, żołnierka 2 r.; 108) Doroszenkowa Tereza, wdowa po podpor. 10 r.; 109) Emeljanowa Marja, wdowa po kancell. 3 r; 110) Jeleńska Marjanna, hraždanka 3 r.; 111) Jeleńkowska Helena, wdowa po szlachc. 3 r.; 112) Żełudkowa Marjanna, żołnierka 1 r.; 113) Żwirdowska Marja, wdowa po regestrat. kolleg. 3 r.; 114) Żarnowska Marjanna, mieszczanka 2 r.; 115) Żybińska Barbara, wdowa po mierniczym 3 r.; 116) Żorawska Konstancja, szlachc. 2 r.; 117) Żołobowa Katarzyna, żołnierka 1 r. 50 k.; 118) Żurakowska Michalina, żołnierka 3 r.; 119) Zmajłowa Emilja, wdowa po asses. kolleg. 3 r.; 120) Zawadzka wiktorja po chor. 3 r.; 121) Zambrzycka Ewelina, szlach. 2 r.; 122) Zajączkowskie Józefa i Paulina, szlach. 5 r.; 123) Zielenkowa Aniela, szlach. 3 r.) 124) Jodkowa Łucja, wdowa szlach. 2 r.; 125) Jodkowska Marjanna, wdowa po szlach. 3 r.; 126) Iwanowska Aniela, żołnierka 1 r.; 127) Iwnicka Józefa, wdowa po hraż. 2 r.; 128) Iwanowska Weronika, wdowa po szlach. 3 r.; 129) Iwanowa Julja, żołnierka 1 r.; 130) Iływiczówna Katarzyna, mieszcz. 1 r. 50 k.; 131) Iwicka Petrunela, szlach. 3 r.; 132) Iwanowa Elżbieta, wdowa po mieszcz. 2 r.; 133) Kopciowa Marja, wdowa po szlach. 3 r.; 134) Korotun Aleksy, odst. kap. 10 r.; 135) Kaczanowska Anna, szlach. 5 r.; 136) Kitowa Rozalja, żołnierka 1 r. 50 k.; 137) Kotkowska Józefina, szlach. 2 r.; 138) Kotkowska Aleksandra, wdowa po kap. 2 r.; 139) Karwecka Barbara, wdowa po urzęd. 3 r.; 140) Kluszyn, odst. sekr. gub. 10 r.; 141) Kublicka Emilja, wdowa po radcy hon. 3 r.; 142) Kamińska Wincenta, wdowa po sekr. koll. 3 r.; 143) Kuszewicz Franciszek, odst. sekr. koll. 3 r.; 144) Krasnoborska Wiktorja, wdowa po regestr. koll. 3 r.; 145) Kondratjewa Wilhelmina, wdowa po ass. koll. 10 r.; 146) Kalinkowska Marcjanna, szlach. 5 r.; 147) Kiziłbaszówna Marja, córka ass. koll. 4 r.; 148) Kruhlik Olgierd, szlach. 10 r.; 149) Korejwowa Katarzyna, wdowa po szlach. 4 r.; 150) Kałwąsinowa Rozalja, wdowa po żołnierzu 1 r. 50 k.; 151) Kaszczycówna Julja, szlach. 3 r.; 152) Krossowska Cecylja, szlach. 4 r.; 153) Kuźmicka Petrunela, mieszcz. 3 r.; 154) Kmiecińska Konstancja, wdowa po szlach. 2 r.; 155) Kulpowiczówna Krystyna, mieszcz. 2 r.; 156) Kostkówna Aleksandra, szlach. 3 r.; 156) Klimowiczowna Weronika, szlach. 4 r.; 158) Koziełłówna Kajetana, szlach. 2 r.; 159) Klimaszewska Ludwika, szlach. 3 r.; 160) Karpowiczówna Wiktorja, szlach. 6 r.; 161) Kisielówna Antonina, mieszcz. 1 r.; 162) Klimaszewska Julja, szlach. 3 r.; 163) Kiewlicz Józef, mieszcz. 1 r.; 164) Kuszelowska Anna, mieszcz. 1 r.; 165) Kułakowska Wiktorja, szlach. 1 r.; 166) Kalinkiewiczówna Józefa, miesz. 3 r.; 167) Kamieńska Bogumiła, wdowa po szlach. 3 r.; 168) Kowalewska Tekla, mieszcz. 2 r.; 169) Kowalewska Marcjanna, hraż. 4 r.; 170) Kowalewska Krystyna, żołnierka 1 r.; 171) Karpińska Felicja, szlach. 1 r.; 172) Łaniewski Ignacy, odst. radca hon. 4 r.; 173) Łunkiewicz Franciszek, odst. sekr. gub. 3 r.; 174) Łuninówna Katarzyna, mieszcz. 3 r.; 175) Łyszczyński Jan, odst. regestr. koll. 2 r.; 176) Langowa Marjanna, wdowa po kap. 3 r.; 177) Ławrynowiczowa Fryderyka, wdowa po urzęd. 4 r.; 178) Łukaszewiczówna Brygida, szlachcian. 3 r.; 179) Lekiurelowa Róża, wdowa po radcy honorowym 2 r.; 180) Lewicka Teofila, mieszczanka 2 r.; 181) Łowczanowska Dorota, wdowa po radcy honorowym 3 r.; 181) Łubieńscy, szlachta małżonkowie 22 r.; 183) Ławrynowa Marjanna, żołnierka 2 r.; 184) Langierowa Aleksandra, wdowa po poruczniku 3 r.; 185) Łazdowska Dorota, żołnierka 1 r.; 186) Leszczyńska Anna, wdowa szlach. 3 r.; 186) Lekinow Mikołaj, mieszcz. 1 r; 187) Lecersowa Rozalja, mieszcz. 2 r; 188) Lipińska Antonina, szlach. 5 r.; 190) Lisowska Marjanna, żołnierka 2 r.; 191) Liniewicz Otto, szlach. 10 r.; 192) Malinowska Krystyna, mieszcz. 3 r.; 193) Marszanowa Katarzyna, wdowa po urzęd. 2 r.; 194) Millerówna Barbara, szlach. 7 r.; 195) Monczyni Klara, wdowa po doktorze 10 r.; 196) Malinowska Agata, szlach. 3 r.; 197) Marcinkiewiczowa Wiara, wdowa po urzęd. 5 r.; 198) Mokracki Onufry, odst. sekr. koll. 5 r.; 199) Mosiewicz Alojzy, szlach. 3 r.; 200) Minkiewiczowa Ludomira, wdowa po szlach. 6 r.; 201) Mickiewiczowa Karolina, wdowa po sekr. koll. 10 r.; 202) Mackiewiczówna Anna, szlach. 2 r.; 203) Makowiecka Maryanna, wdowa po szlach, 2 r.; 204) Michajłowa Maryanna, wdowa po urzęd. 3 r.; 205 Michniewiczowa Joanna, wdowa po szlach. 3 r,; 206) Mikulska Emilja, wdowa po szlach. 2 r.; 207) Massalska Tekla, szlach. 2 r.; 208) Markowiczowa Jadwiga, żona szlach. 3 r.; 209) Majewska Marjanna, szlach. 2 r.; 210) Marwińska Zofja, szlach. 5 r.; 211) Maksimowa Tekla, wdowa po kancellar. 3 r.; 212) Moszkowski Jakób, szlach. 5 r.; 213) Maculewiczówna Józefa, hraż. 3 r.; 214) Maculewiczówna Rozalja, hraż. 2 r.; 215) Możejkowa Aniela, wdowa po hraż. 5 r.; 216) Metelicynowa Józefa, żona radcy dworu 5 r.; 217) Mikutowicz Mikołaj, odst. chor. 10 r.; 218) Majewska Marcella, hraždanka 2 r.; 219) Malcurzyńska Teressa, wdowa po urzęd. 6 r.; 220) Michajłowa Domna, wdowa po urzęd. 3 r.; 221) Miedzychowska Ludwika, wdowa po szlach. 4 r.; 222) Michajłow Sabba, żołnierz odst. 5 r; 223) Niemirowa Karolina, wdowa po kap. 2 r,; 224) Naliwajkowa Petronela, wdowa po szlach. 3 r.; 225) Nikitin Tomasz, mieszcz. 1 r.; 226) Nowicka Eudoxja, wdowa po porucz. 4 r.; 227) Nowakowska Malerja, szlach. 3 r; 228) Nieledyńska Izabella, szlach. 4 r.; 229) Obrycka Aniela, żołnierka 2 r.; 230) Oczapowska Eleonora, wdowa po ass. koll. 4 r.; 231) Orłowska Aleksandra, wdowa po sekr. gub. 2 r.; 232) Olechnowiczówna Julja, szlach. 2 r; 233) Okołowa Marcjanna, wdowa po urzęd. 3 r.; 234) Ostromecka Aniela, wdowa po szlach. 3 r.; 235) Plekińska Aniela, szlach. 5 r; 236) Płoszyńska Ewa, wdowa po radcy koll. 2 r.; 237) Polakowa Rozalja, mieszcz. 1 r. 50 k.; 238) Pietrowa Weronika, wdowa po urzęd. 3 r.; 239) Pawłowska Krystyna, żołnierka 2 r.; 240) Puciłowska Katarzyna, wdowa po sztabs-rotm. 1 r.; 241) Płoszyńska Olimpja, szlach. 3 r.; 242) Polistowska Nadzieja, wdowa po sekr. koll. 2 r.; 243) Puciłowska Antonina, wdowa po regestr. koll. 3 r.; 244) Piotrowski Michał, mieszcz. 3 r.; 245) Paszkowska Karolina, szlach. 3 r.; 246) Pietrulewiczowa Elwira, szlach. 20 r.; 247) Piotrowska Joanna, szlach. 2 r.; 248) Płoszyńska Petronela, szlach. 6 r.; 249) Podbipiętówna Józefa, szlach. 3 r.; 250) Packiewiczowa Marjanna, wdowa po urzęd. 2 r.; 251) Paszkiewiczówna Rozalja, jednodworka 3 r.; 252) Pawłowska Marjanna, mieszcz. 1 r.; 253) Pawłowska Katarzyna, wdowa po jednodwor. 2 r.; 254) Przewłócka Kazimira, jednodw. 2 r.; 255) Pietrulewicz Franciszek, odst. sekr. koll. 10 r.; 256) Pacewiczowa Ludwika, wdowa porucz. 5 r.; 257) Pietrowska Izabella, szlach. 4 r.; 258) Pawłowska Dominika, hraż. 3 r.; 259) Pietrowa Agata, żołnierka 1 r.; 260) Protasewiczowa Hersylja, wdowa po ass. koll. 20 r.; 261) Pawłowiczówna Teressa, mieszcz. 1 r. 50 k.; 262) Ponomarew Danilo, podoficer odst. 6 r.; 263) Pietrowska Agata, żołnierka 1 r.; 264) Pero-Baron Emilja, wdowa po starszym sygnaliście 3 r.; 265) Pieńkowska Bogumiła, wdowa po szlach. 2 r.; 266) Rymgajłowa Tekla, wdowa po radcy koll. 4 r.; 267) Rejtarowska Pelagja, mieszcz. 2 r.; 268) Rachmaninowa Aleksandra, wdowa po majorze 3 r.; 269) Rodkiewiczówna Karolina, szlach. 3 r; 270) Rychterowa Ewa, wdowa po kap. 3 r.; 271) Rewieńska Katarzyna, szlach. 1 r.; 272) Rozalińska Anna, wdowa po szlach. 2 r.; 273) Rosadowska Konstancja, wdowa po porucz. odst, 5 r. 274) Rożyńska Izabella, wdowa po szlach. 3 r.; 275) Racewiczowa Marcjanna, szlach. 2 r.; 276) Rybichówna Zofja, hraż. 1 r.; 277) Rakielewiczowa Bogumiła, wdowa hraż. 3 r.; 278) Rozynkowa Elżbieta, wdowa po podoficerze 2 r.; 279) Rabinowiczowa Sorka, żydówka 5 r.; 280) Rakowska Marja, mieszcz. 2 r.; 281) Rusiecka Julja, szlach. 15 r.; 282) Romanowska Aniela, szlach. 4 r.; 283) Rabinowa Muszka, żydówka 2 r.; 284) Ruben Elżbieta, wdowa po podpułkow. 50 r.; 285) Raczyńska Marjanna, żołnierka 1 r.; 286) Swirszczewski Jan, odst sztabs-rotm. 27 r.; 187) Siniawa Katarzyna, żołnierka 1 r.; 188) Scibło Aleksander, szlach. 7 r.; 189) Skoczyński Feliks, odst. sekr. koll. 5 r.; 290) Swieżewska, wdowa szlach. 5 r.; 291) Sponti Ewelina, wdowa po sekr. koll. 3 r.; 392) Strażenkiewiczowa Barbara, żołnierka 1 r. 50 k.; 293) Struńska Józefa, wdowa po sekr. koll. 3 r.; 294) Skrypnikowa Akulina, żołnierka 1 r.; 295) Stankiewiczowa Aniela, wdowa po sekr. gub. 3 r.; 296) Swiszczewska Teresa, jednodw. 2 r.; 297) Staniewiczowa Marja, wdowa po sekr. gub. 16 r.; 298) Solomonowicz Hirsz, żyd 5 r.; 299) Sielicki Lucjan, odst. sekr. gub. 30 r. 30 k.; 300) Sokołowska Zofja, mieszcz. 3 r.; 301) Seliwanow Jerzy, żołnierz odst. 2 r.; 302) Stomme Paulina, wdowa po regestr. koll. 3 r.; 303) Skibińska Marja, wdowa po artyście dworu Cesar. 3 r.; 304) Sławecka Pelagja, szlach. 4 r.; 305) Sosnowska Magdalena, wdowa po szlach. 2 r.; 306) Salmonowiczówna Tereza, szlach. 2 r.; 307) Stacewiczowa Julja, wdowa po szlach. 2 r.; 308) Senkowska Róża, szlach. 2 r.; 309) Siewruk Michał, odst. kancellarzysta 3 r.; 310) Sadowska Izabella, szlach. 1 r.; 311) Snieszkowa Teofila, żona po podoficerze 2 r.; 312) Seliwanowa Franciszka, żołnierka 3 r; 313) Solska Marja, mieszcz. 2 r; 314) Swirska Franciszka, żona sekr. gub. 4 r.; 315) Swietłowa Alfonsa, mieszcz. 3.; 316) Sinjakowa Anna, wdowa po mieszcz. 1 r.; 317) Suchocki Józef, odst. ass. koll. 3 r.; 318) Stanilewiczówna Teofila, szlach. 3 r.; 319) Sławińska Eudokja, hraż. 5 r.; 320) Sawicki Antoni, mieszcz. 1 r. 37 k; 321) Strugalska Stefanja, wdowa po magistrze farmacji 6 r.; 322) Statkowska Magdalena, szlach. 2 r; 323) Steckiewiczowa Emilja, żona radcy hon. 6 r; 324) Suchocka Zofja, szlach. 3 r.; 325) Swiderska Agata, szlach. 3 r; 326) Sobolewska Julja, szl. 1 r.; 327) Samotjowa Marja, mieszcz. 3 r.; 328) Trunowa Antonina, po kap. 3 r.; 329) Terajewiczówna Anna, szl. 3 r.; 330) Tyszkiewiczowa Rozalja, żołn. 1 r. 50 k.; 331) Tomkowicz Tadeusz, odst. sekr. koll. 6 r.; 332) Truchnowski Faust, szlach. 3 r.; 233) Tyrowa Justyna, wdowa po szl. 3 r.; 334) Turbanowa Teresa, wdowa po mieszcz. 2 r.; 335) Turłow Ewelina, szlachc. 3 r.; 336) Udałkin Grzegorz, żołnierz odst. 1 r.; 337) Fomina Marja, wdowa po registrat. kolleg. 3 r.; 338) Fomina Anna, wdowa po urzędniku 3 r.; 339) Frąckiewiczowa Antonina, wdowa po szlachc. 3 r.; 340) Filipowiczówna Apolonja, szlachc. 3 r.; 341) Fiedorowiczowa Marjanna, wdowa po szlachc. 2 r.; 342) Fikusówna Anna, mieszcz. 1 r.; 343) Fiedulinowa Aniela, wdowa po pocztylionie 2 r.; 344) Fiedotowa Darja, wdowa po porucz. 3 r.; 345) Frykinowa, wdowa po szt.-kap. 3 r; 346) Choroszczo Marjanna, wdowa po sekr. gubern. 2 r.; 347) Chodasewiczowa Antonina, żona szl. 5 r.; 348) Chrzczonowiczówna Ludwika, szlachc. 3 r; 349) Cydzikowa Franciszka, żona odstawn. asses. kolleg. 3 r.; 350) Cieszkowska Tekla, wdowa po szlachc. 13 r.; 351) Czarnocki Józef, szlachcic 2 r,; 352) Czyża, porucz. odstawn. pięcioro sierot 4 r.; 353) Czerkaszenin Koźma, odst. oberaudytor 10 r.; 354) Czyżowa Anna, wdowa po szlachc. 3 r; 355) Czuprynowska Anna, żona sekret. gubern. 5 r.; 356) Czużyńska Eleonora, wdowa po hraždaninie 3 r.; 357) Czernisowa Julja, włośc. skarb. 2 r.; 358) Szulski wincenty, odst. radca honorowy 10 r.; 359) Szlajewska Aniela, szlachcianka 4 r.; 360) Szatyński Dominik, mieszcz. 3 r; 361) Szyszło Franciszek, odstawny rad. honor. 10 r.; 362) Szczerbińska Klara, wdowa po sekr. kolleg. 2 r.; 363) Ejsymontowa Sabina; wdowa po asses. kollegjaln. 3 r.; 364) Ejsymontówna Antonina, szlachc. 2 r.; 365) Erychowa Krystyna, wdowa po mieszcz. 1 r.; 366) Juniewiczowa Antonina, wdowa po rad. honor. 2 r,; 367) Juszkiewiczówna wiktorja, mieszcz. 3 r.; 368) Juchniewska Antonina, jednodworka 3 r.; 369) Juchniewiczowna Ewa wdowa po szt.-kapit. 2 r.; 370) Jurkiewiczówna Marjanna, mieszcz. 1 r. 50 k.; 371) Jurewiczowa Katarzyna, żołnierka 1 r. 50 k.; 372) Jurjewiczowa Tekla, żona regestrat. kolleg. 4 r.; 373) Janczowska Kunegunda, wdowa po szlachc. 3 r; 374) Janowa Marjanna, mieszcz. 2 r.; 375) Janowska Felicja, wdowa po sekret. gubern. 3 r.; 376) Janikowska Aniela, szlachc. 5 r.; 377 Jasińska Aniela, szlachc. 10 r.; 378) Jakowlewa Monika, wdowa po rad. honor. 3 r; 379) Jarzembkiewiczówna Emilja mieszcz. 3 r.; 380) Janysz Anna, wdowa po rad. stanu 3 r; 381) Jakubowa Barbara, żołnierka 1 r.; 382) Jankowski Jerzy, hraż. 1 r.; 383) Janiszewska Elżbieta, wdowa po mieszcz. 3 r.; 384) Jankiewiczówna Franciszka, mieszczanka 1 r. 50 k.; w ogóle 1,500 r,

---

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„Быть по сему.“

Въ Санктпетербургѣ.
19-го Февраля 1861 года.

ПОЛОЖЕНІЕ

о Губернскихъ и Уѣздныхъ по крестьянскимъ дѣламъ Учрежденіяхъ.

ВВЕДЕНІЕ.

1. Для разбора недоразумѣній, споровъ и жалобъ, могущихъ возникать изъ обязательныхъ поземельныхъ отношеній между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами, и для завѣдыванія особыми, указанными въ настоящемъ Положеніи, дѣлами крестьянъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, учреждаются: Мировые Посредники, Уѣздные Мировые Съѣзды и Губернскія по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія. Настоящее Положеніе опредѣляетъ составъ, образованіе, предметы вѣдомства, предѣлы власти и порядокъ дѣйствій всѣхъ сихъ учрежденій.

Примѣчаніе 1-е. На Мировыхъ Посредниковъ, сверхъ означенныхъ обязанностей, возлагаются нѣкоторыя особенныя, связанныя съ сельско-хозяйственнымъ бытомъ, дѣла по судебно-полицейскому разбирательству.

Примѣчаніе 2-е. Положеніе сіе распространяется на губерніи: Астраханскую, Виленскую, Витебскую, Владимірскую, Вологодскую, Волынскую, Воронежскую, Вятскую, Гродненскую, Екатеринославскую, Казанскую, Калужскую, Кіевскую, Ковенскую, Костромскую, Курскую, Минскую, Могилевскую, Московскую, Нижегородскую, Новгородскую, Олонецкую, Оренбургскую, Орловскую, Пензенскую, Пермскую, Подольскую, Полтавскую, Псковскую, Рязанскую, Самарскую, С.-Петербургскую, Саратовскую, Симбирскую, Смоленскую, Таврическую, Тамбовскую, Тверскую, Тульскую, Харьковскую, Херсонскую, Черниговскую и Ярославскую. Въ губерніи Ставропольской, Землѣ Войска Донскаго и Сибири сіе Положеніе примѣняется порядкомъ, указаннымъ въ Дополнительныхъ для сихъ мѣстностей Правилахъ.

Na oryginale Własną JEGO CESARSKIEJ MOSCI ręką napisano:

„Ma byc według tego“

St.-Petersburg.
19-go lutego 1861 roku.

USTAWA

O URZĘDACH GUBERNJALNYCH I POWIATOWYCH DO SPRAW WŁOŚCIANSKICH.

WSTĘP.

1. Celem roztrząsania nieporozumień, sporów i skarg, wyniknąć mogących z obowiązujących terrytorjalnych stosunków między obywatelami a czasowo obowiązkowymi włościanami, i dla zawiadywania osóbnemi, wskazanemi w niniejszéj Ustawie sprawami włościan, wyzwolonych z poddańczéj zależności, ustanawiają się: Pośrednicy Pojednawczy, Powiatowe Zjazdowe Urzędy i Gubernjalne do spraw włościańskich Urzędy. Niniejsza Ustawa bliżéj określa skład, utworzenie, przedmioty wiedzy, obręby władzy i porządek czynności wszystkich tych instytucji.

Uwaga 1-sza. Na Pośredników Pojednawczych, oprócz obowiązków wskazanych, wkłada się jeszcze rozpoznawanie niektórych innych, związek z gospodarstwem wiejskiém mających, spraw sądowo-policyjnych.

Uwaga 2-ga. Ustawa ta rozciąga się na Gubernje: Astrachańską, Wileńską, Witebską, Władzimirską, Wołogodzką, Wołyńską, Woroneżską, Wiatską, Grodzieńską, Jekaterynosławską, Kazańską, Kałużską, Kijowską, Kowieńską, Kostromską, Kurską, Mińską, Mohilewską, Niżegrodzką, Nowgorodzką, Ołonecką, Orenburską, Orłowską, Penzeńską, Permską, Podolską, Połtawską, Pskowską, Riazańską, Samarską, S.-Petersburską, Saratowską, Simbirską, Smoleńską, Tauryczą, Tambowską, Twerską, Tulską, Charkowską, Chersońską, Czernihowską, i Jarosławską. W gubernji Stawropolskiéj, w Ziemi Wojska Dońskiego i w Syberji Ustawa ta zastosowywa się koleją wskazaną w dodatkowych dla tych miejscowości Prawidłach.

ГЛАВА ПЕРВАЯ.

О МИРОВЫХЪ ПОСРЕДНИКАХЪ.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЕРВОЕ.

О МИРОВЫХЪ УЧАСТКАХЪ И О ИЗБРАНІИ МИРОВЫХЪ ПОСРЕДНИКОВЪ.

I. О образованіи мировыхъ участковъ.

2. Имѣнія, въ коихъ водворены вышедшіе изъ крѣпостной зависимости крестьяне, распредѣляются на мировые участки. Число участковъ и селеній, въ составъ ихъ входящія, опредѣляются, сообразно дѣйствительной надобности, Уѣзднымъ Дворянскимъ Собраніемъ, и подлежатъ утвержденію Начальника губерній.

3. Тѣмъ же порядкомъ измѣняется установленное число участковъ, еслибы это, впослѣдствіи, оказалось необходимымъ.

4. При распредѣленіи селеній на мировые участки наблюдается, чтобы волости не дробились между двумя или нѣсколькими участками.

5. Въ каждомъ участкѣ полагается одинъ Мировой Посредникъ, избираемый въ порядкѣ, ниже изложенномъ.

II. О лицахъ, имѣющихъ право быть избранными въ Мировые Посредники.

6. Въ должность Мировыхъ Посредниковъ избираются мѣстные потомственные дворяне-помѣщики, которые, кромѣ условій, поименованныхъ въ пунктахъ 1 и 3-мъ ст. 34-й Уст. о служ. по выб. (Свод. Зак. Т. III, изд. 1857 года), соединяютъ въ себѣ еще одно изъ слѣдующихъ условій:

1) или владѣютъ, хотябы въ разныхъ губерніяхъ, удобною землею, какъ въ непосредственномъ ихъ распоряженіи находящеюся, такъ и отданною въ пользованіе крестьянамъ,—въ количествѣ не менѣе пятисотъ десятинъ;

2) или, владѣя меньшимъ количествомъ земли, но никакъ не менѣе ста пятидесяти десятинъ, окончили курсъ наукъ въ учебныхъ заведеніяхъ, съ правомъ на чинъ XII класса, или оному соотвѣтственный;

3) или, по существующимъ нынѣ законамъ, имѣютъ право избирательнаго голоса въ Губернскомъ Дворянскомъ Собраніи.

7. Если въ уѣздѣ не окажется двадцати, по крайней мѣрѣ, лицъ, которыя удовлетворяютъ одному изъ условій, означенныхъ въ предъидущей статьѣ, то въ должность Посредниковъ могутъ быть избираемы и всѣ неимѣющіе аттестатовъ высшихъ учебныхъ заведеній, потомственные дворяне, за которыми числится показанное въ пунктѣ 2-мъ предъидущей статьи количество земли.

8. Въ Мировые Посредники могутъ быть избираемы потомственные дворяне, еще не внесенные въ дворянскую родословную книгу, если они соединяютъ въ себѣ всѣ прочія условія, постановленныя въ настоящемъ Положеніи.

9. За недостаткомъ потомственныхъ дворянъ-помѣщиковъ, за которыми числится земля въ опредѣленномъ статьею 6-ю размѣрѣ, избираются личные дворяне, владѣющіе землею въ двойномъ количествѣ противъ размѣра, означеннаго въ ст. 6-й.

10. Во всѣхъ случаяхъ, которые поименованы въ статьяхъ 6, 7 и 8-й, правомъ на избраніе въ Мировые Посредники, по количеству находящейся во владѣніи земли, пользуются мужья и совершеннолѣтніе сыновья, если жены первыхъ и родители вторыхъ владѣютъ положеннымъ количествомъ земли.

11. Званіе Посредника можетъ быть соединено съ другими, не требующими постоянныхъ занятій, должностями.

III. О порядкѣ избранія и утвержденія Мировыхъ Посредниковъ и о временномъ замѣщеніи ихъ должностей.

12. Для выбора Мировыхъ Посредниковъ, по каждому уѣзду, Уѣздный Предводитель Дворянства заблаговременно составляетъ списки всѣмъ помѣщикамъ и другимъ лицамъ, кои, на вышеизложенныхъ въ ст. 6—11-й основаніяхъ, имѣютъ право быть избираемы въ Мировые Посредники.

13. Списки сіи предъявляются первоначально Уѣздному Дворянскому Собранію, которое удостовѣряется въ правильности ихъ составленія, и при этомъ исключаетъ изъ списковъ, по увѣдомленію губернскаго начальства, тѣ лица, кои опорочены по суду, или состоятъ подъ судомъ или слѣдствіемъ. За тѣмъ списки сіи передаются, на дальнѣйшее распоряженіе, Начальнику губерніи.

14. На первые три года по утвержденіи сего Положенія, избраніе изъ списковъ (ст.12 и 13), для каждаго участка, какъ Мироваго Посредника, такъ и одного или двухъ лицъ, кои, въ случаѣ отсутствія или болѣзни Посредника, должны исполнять его обязанности, предоставляется Начальникамъ губерній, по совѣщанію съ Губернскимъ и Уѣздными Предводителями Дворянства. Мировые Посредники, въ этомъ порядкѣ избранные, утверждаются въ должностяхъ указами Правительствующаго Сената. Представленія о томъ Начальниковъ губерній восходятъ въ Сенатъ отъ нихъ непосредственно.

15. Порядокъ избранія Мировыхъ Посредниковъ, по истеченіи трехъ лѣтъ, будетъ опредѣленъ особыми правилами.

16. По полученіи отъ Губернатора увѣдомленія объ утвержденіи, Мировой Посредникъ немедленно вступаетъ въ должность; о чемъ сообщаетъ Губернатору, Уѣздному Предводителю Дворянства и Исправнику.

17. Въ принятіи должности Посредника и въ отказахъ отъ нея, избранныя лица подчиняются общему правилу, постановленному на сей предметъ въ ст. 95-й Уст. о служ. по выб., Св. Зак., изд. 1857 г. Т. III.

18. Каждый разъ, когда Посредникъ, по болѣзни, или другимъ законнымъ причинамъ, принужденъ будетъ сдать, на нѣкоторое время, должность, онъ обязанъ передать оную старшему изъ наличныхъ кандидатовъ, который о вступленіи своемъ въ должность сообщаетъ Губернатору, Уѣздному Предводителю Дворянства и Исправнику. Если кандидатовъ въ участкѣ на лицо не окажется, то, впредь до прибытія ихъ, или (буде прибытія вовсе нельзя ожидать) до распоряженія Губернатора о временномъ замѣщеніи вакантнаго мѣста,— исправленіе должности принимаетъ на себя, по приглашенію Уѣзднаго Предводителя Дворянства, какъ Предсѣдателя Мироваго Съѣзда, одинъ изъ прочихъ Мировыхъ Посредниковъ въ уѣздѣ.

19. Въ случаяхъ, когда должность Посредника, по недостатку лицъ, имѣющихъ право на поступленіе въ оную, или по случаю отказа избранныхъ въ эту должность, или по другимъ причинамъ, не можетъ быть замѣщена порядкомъ, опредѣленнымъ въ 12—15-й статьяхъ, Губернаторъ поступаетъ на основаніи 375-й ст. Общ. Губ. Учр., Св. Зак., Т. II, изд. 1857 г.

20. Въ тѣхъ уѣздахъ и губерніяхъ (изъ числа поименованныхъ въ примѣчаніи 2-мъ къ ст. 1-й настоящаго Положенія), гдѣ, по малому числу помѣщиковъ, нѣтъ дворянскихъ выборовъ, Начальнику губерніи предоставляется образовать мировые участки и назначить Мировыхъ Посредниковъ, руководствуясь правилами, изложенными въ ст.6—11-й сего Положенія. При образованіи участковъ въ означенныхъ уѣздахъ и губерніяхъ, волости, лежащія въ одномъ или разныхъ уѣздахъ, могутъ быть соединены въ одинъ участокъ по совѣщанію Губернатора съ приглашенными помѣщиками.

IV. О служебныхъ преимуществахъ Мировыхъ Посредниковъ и о назначеніи имъ суммы на расходы по отправленію должности.

21. Должности Мировыхъ Посредниковъ особеннаго класса не присвоивается; но въ правахъ служебныхъ и въ порядкѣ взысканій по службѣ они состоятъ въ равной степени съ Уѣздными Предводителями Дворянства (Свод Зак. изд. 1857 г., Т. III, Уст. о служб. по выб. ст. 236, 269 и др.).

22. На содержаніе канцеляріи, наемъ разсыльныхъ и другія издержки по отправленію должности, каждому изъ Мировыхъ Посредниковъ назначается, въ безотчетное распоряженіе, тысяча пятьсотъ рублей ежегодно; за тѣмъ, никакого другаго оклада жалованья они не получаютъ. Расходъ на этотъ предметъ вносится, общимъ порядкомъ, въ смѣты частныхъ земскихъ повинностей и разлагается, по числу десятинъ, на земли помѣщиковъ, какъ состоящія въ непосредственномъ ихъ распоряженіи, такъ и предоставленныя въ пользованіе вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости крестьянъ; а также на земли, пріобрѣтенныя сими крестьянами въ собственность.

Примѣчаніе. Избранныя для замѣщенія должности Мировыхъ Посредниковъ лица (кандидаты), во всѣхъ случаяхъ, когда они исполняютъ обязанности Посредниковъ, получаютъ суточныя деньги, по 2 руб. 50 коп. въ сутки, изъ того же источника, изъ коего производится содержаніе Мировымъ Посредникамъ.

ОТДѢЛЕНІЕ ВТОРОЕ.

О ПРЕДМЕТАХЪ ВѢДОМСТВА И ПРЕДѢЛАХЪ ВЛАСТИ МИРОВЫХЪ ПОСРЕДНИКОВЪ.

23. Къ дѣламъ, подлежащимъ вѣдомству Мировыхъ Посредниковъ, относятся: во первыхъ, споры, жалобы и недоразумѣнія между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами, или дворовыми людьми, возникающіе изъ обязательныхъ ихъ отношеній, а также жалобы крестьянъ и обществъ на волостные сходы и на сельскія и волостныя должностныя лица; во вторыхъ, засвидѣтельствованіе разныхъ актовъ, совершаемыхъ помѣщиками съ временно-обязанными крестьянами и дворовыми; въ третьихъ, нѣкоторыя распорядительныя дѣйствія по крестьянскимъ дѣламъ, особо поименованныя въ Положеніяхъ о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, и въ четвертыхъ, нѣкоторыя особенныя, ниже исчисленныя дѣла по судебно-полицейскому разбирательству.

24. Къ дѣламъ по спорамъ, жалобамъ и недоразумѣніямъ, подлежащимъ вѣдѣнію Мировыхъ Посредниковъ, принадлежатъ разборъ и разрѣшеніе:

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

O POŚREDNIKACH POJEDNAWCZYCH.

DZIAŁ PIERWSZY.

O OKRĘGACH POJEDNAWCZYCH I O WYBORZE POŚREDNIKÓW POJEDNAWCZYCH.

I. O formowaniu okręgów pojednawczych.

2. Majątki osiedlone przez włościan wyzwolonych z poddańczéj zależności, dzielą się na okręgi pojednawcze. Liczba uczątków i wsie, do składu ich należące, oznaczają się, stosownie do potrzeb rzeczywistych, przez powiatowe Zgromadzenie szlachty, i utwierdzają się przez Naczelnika Gubernji.

3. Takąż samą koleją zmienia się ustanowiona liczba okręgów, gdyby tego w późniejszym czasie wynikła potrzeba.

4. Przy podziale wsi na okręgi pojednawcze, daje się baczność na to, ażeby gminy nie rozdrabiały się między dwóma lub kilku oręgami.

5. W każdym okręgu naznacza się jeden Pośrednik Pojednawczy, wybierany koleją niżéj przepisaną.

II. O osobach, mających prawo być wybranemi na Pośredników Pojednawczych.

6. Na Pośredników Pojednawczych wybierają się miejscowi dziedziczni szlachcice - obywatele, którzy oprócz warunków, wyliczonych w punkcie 1 i 3-m art. 34. Ust. o służbie od wyborów (Zb. Pr. T. III, wyd. 1857 r.) łączą jeszcze w sobie którykolwiek z następujących warunków:

1) albo posiadają, chociażby w rozmaitych gubernjach, ziemię użyteczną, tak w bezpośredniém ich władaniu będącą, jako też i oddaną w użytkowanie włościanom, – w nie mniejszéj jak pięćset dziesięcin ilości;

2) albo, posiadając mniejszą ilość ziemi, lecz nigdy mniéj jak sto pięćdziesiąt dziesięcin, skończyli kurs nauk w zakładach naukowych z prawem do rangi XII klassy, lub jéj odpowiedniéj;

3) albo, z mocy praw obowiązujących, mają prawo do głosu wyborczego w Gubernjalnych Sejmikach szlacheckich.

7. Jeżeli w powiecie nie znajdzie się dwudziestu przynajmniéj osób, któreby odpowiadały jednemu z warunków, w poprzedzającym artykule wyrażonych, to na urząd Pośredników mogą być wybierani wszyscy, nie mający świadectw wyższych zakładów naukowych, należący do dziedzicznéj szlachty, którzy posiadają wskazaną w 2-m punkcie artykułu poprzedzającego ilość ziemi.

8. Na Pośredników Pojednawczych mogą być wybierani szlachcice dziedziczni, nie wciągnięci jeszcze do szlacheckiéj księgi rodowodów, jeżeli tylko łączą w sobie wszystkie inne warunki, niniejszą Ustawą przepisane.

9. W braku obywateli z dziedzicznéj szlachty, posiadających ilość ziemi określoną w 6-m artykule, wybierają się szlachcice osobiście posiadający podwójną ilość ziemi, nad normę oznaczoną w 6-m artykule.

10. We wszystkich wyliczonych w 6, 7 i 8-m artykule wypadkach, z prawa do wyboru na Pośredników Pojednawczych, wedle ilości będącéj w ich posiadaniu ziemi, korzystają mężowie i pełnoletni synowie, jeżeli żony pierwszych, a rodzice ostatnich władają ustanowioną ilością ziemi.

11. Urząd Pośrednika może być połączony z innemi, nie wymagającemi stałych zajęć, obowiązkami.

III. O kolei wyboru i zatwierdzenia Pośredników Pojednawczych i o czasowém mianowaniu na te urzędy.

12. Dla wyboru Pośredników Pojednawczych, w każdym powiecie, Powiatowy Marszałek, zawczasu układa listy wszystkich obywateli i innych osób, które na wyżéj wyłożonych w art. 1—11-m zasadach, mają prawo być wybranemi na Pośredników Pojednawczych.

13. Listy te składają się najprzód na powiatowém Zgromadzeniu Szlachty, które sprawdza ich prawidłowość, i obok tego wyłącza z listy, po zasięgnieniu wiadomości od władzy gubernjalnéj, osoby karane wyrokiem sądowym, lub znajdujące się pod sądem lub śledztwem. Po czém listy przesyłają się, dla dalszego rozporządzenia, do Naczelnika gubernji.

14. Na pierwsze trzy lata po utwierdzeniu téj Ustawy, wybor z list (art. 12 i 13-ty) dla każdego okręgu, tak Pośrednika Pojednawczego, jako też jednéj lub dwóch osób, które w razie nieobecności lub choroby Pośrednika, mają pełnić jego obowiązki, zostawuje się do uwagi Naczelników Gubernji, po naradzeniu się poprzedném z Gubernjalnym i Powiatowymi Marszałkami. Wybrani tą koleją Pośrednicy Pojednawczy, zatwierdzają się na swych Urzędach przez ukazy Rządzącego Senatu. Naczelnicy Gubernji wchodzą o tém ze swemi przedstawieniami wprost do Senatu.

15. Koléj wyboru Pośredników Pojednawczych po upływie lat trzech, będzie określona osóbnemi przepisami.

16. Po otrzymaniu od Gubernatora uwiadomienia o utwierdzeniu, Pośrednik Pojednawczy niezwłócznie wstępuje w obowiązek; o czém kommunikuje Gubernatorowi, Powiatowemu Marszałkowi i Sprawnikowi.

17. Co do przyjęcia urzędu Pośrednika i co do zrzeczenia się onego, wybrane osoby ulegają ogólnemu prawidłu, postanowionemu na ten cel w art. 95-m Ust. o Służ. z wyb. Zb. Pr. wyd. 1857 T. III.

18. Ile razy tylko Pośrednik, z powodu choroby lub dla innych przyczyn prawnych, zmuszony będzie zdać urząd na czas jakiś, obowiązany jest zdać go najstarszemu z obecnych kandydatów, który o wstąpieniu swojém w obowiązek zawiadamia Gubernatora, Marszałka Powiatowego i Sprawnika. Jeżeli kandydaci nie będą obecnymi w okręgu, to do czasu przybycia ich, albo (w razie gdy na to przybycie czekać niepodobna) nim nie nastąpi rozporządzenie Gubernatora o czasowéj nominacji na wakującą posadę,— pełnienie obowiązku przyjmuje na się, na wezwanie Marszałka Powiatowego, jako Prezesa Zjazdowego Urzędu, którykolwiek z innych Pośredników Pojednawczych w powiecie.

19. W razach, kiedy urząd Pośrednika, dla braku osób, mających prawo do zajęcia go, albo dla odmowy wybranych na ten urząd, lub też dla innych powodów, nie może być osadzony koleją przepisaną w artykułach 12—15-m, Gubernator działa na zasadzie 375-go art. Og. Gub. Urz. Zb. Pr. T. II, wyd. 1857 r.

20. W tych powiatach i gubernjach (z pomiędzy wyliczonych w uwadze 2-éj do art. 1-go niniejszéj Ustawy) gdzie dla szczupłéj liczby obywateli, sejmiki nie odbywają się wcale, Naczelnik gubernji ma prawo sformować okręgi pojednawcze i naznaczyć Pośredników Pojednawczych, stosując się do przepisów objętych art. 6—11-m niniejszéj Ustawy. Przy utworzeniu okręgów w oznaczonych powiatach i gubernjach, gminy leżące w jednym lub kilku powiatach mogą być połączone w jeden okręg, po naradzie Gubernatora z wezwanymi obywatelami.

IV. O służbowych prerogatywach Pośredników Pojednawczych i o naznaczeniu dla nich summy na wydatki z rzeczy urzędu.

21. Urząd Pośredników Pojednawczych nie zalicza się do żadnéj szczególnéj klassy; lecz we względzie praw służbowych i co do kolei poszukiwań z rzeczy służby, liczą się oni w równym stopniu z Marszałkami Powiatowymi (Zb. Pr. wyd. 1857 r. T. III, Ust. o służ. z wyb. art. 236, 269 i inne.)

22. Na utrzymanie kancellarji, na najem posłańców i inne wydatki z rzeczy służby wynikające, naznacza się każdemu Pośrednikowi Pojednawczemu do szafunku, bez zdawania zeń sprawy, tysiąc pięćset rubli corocznie; przyczém nie pobierają już oni żadnéj innéj pensji. Rozchód na ten cel, wciąga się, zwyczajną koleją do budżetów szczegółowych ziemskich powinności i rozkłada się wedle liczby dziesięcin, na ziemie obywateli, tak będące w ich bezpośredniém władaniu, jako też oddane na użytkowanie włościanom wyzwolonym z poddańczéj zależności; jak również na ziemie nabyte przez tychże włościan na własność.

Uwaga. Osoby wybrane dla zastępstwa w urzędzie Pośredników Pojednawczych (kandydaci), we wszystkich wypadkach, gdy pełnią obowiązki Pośredników, pobierają djety po 2 rub. 50 kop. w dobę, z tegoż samego źródła, z którego pobierają swe utrzymanie Pośrednicy Pojednawczy.

DZIAŁ DRUGI.

O PRZEDMIOTACH WIEDZY I OBRĘBACH WŁADZY POŚREDNIKÓW POJEDNAWCZYCH.

23. Do spraw, podległych wiedzy Pośredników Pojednawczych, należą: popierwsze, spory, skargi i nieporozumienia między dziedzicami a czasowo obowiązkowymi włościanami, albo ludźmi dworskimi, wynikłe z obowiązujących ich stosunków, a takoż skargi włościan i gromad na schadzki gminowe oraz na wiejskich i gminowych urzędników; powtóre, poświadczenie rozmaitych tranzakcij zawieranych przez dziedziców z czasowo-obowiązkowymi włościanami i dworskimi; po trzecie pewne czynności administracyjne w sprawach włościańskich, szczegółowie wyliczone w Ustawach o włościanach wyzwolonych z poddańczéj zależności, i po czwarte, niektóre szczególne poniżéj wyliczone sprawy do przysądu sądowo-policyjnego odnoszące się.

24. Do spraw z rzeczy sporów, skarg i nieporozumień, podległych wiedzy Pośredników Pojednawczych, należy rozpoznanie i rozstrzygnienie:

1) исковъ, споровъ и жалобъ, возникающихъ изъ поземельныхъ отношенiй между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами или крестьянскими обществами, со времени обнародованiя Положенiй о крестьянахъ;

2) жалобъ помѣщика: а) на дѣйствiя мѣстъ и лицъ общественнаго крестьянскаго управленiя, въ случаѣ нарушенiя правъ помѣщика, или неисполненiя его законныхъ требованiй, относящихся до цѣлаго общества или отдѣльныхъ лицъ; б) на допущенiе старостою или старшиною безпорядковъ въ исполненiи полицейскихъ обязанностей и въ отношенiи неисправнаго отправленiя крестьянами установленныхъ повинностей;

3) жалобъ временно-обязанныхъ крестьянъ и дворовыхъ людей, какъ отдѣльныхъ лицъ, такъ и въ составѣ крестьянскихъ обществъ, на дѣйствiя помѣщика;

4) жалобъ постороннихъ лицъ,— если они обратятся къ Посреднику,—на крестьянскiя общества и общественныя управленiя;

5) жалобъ на дѣйствiя сельскихъ должностныхъ лицъ.

25. Жалобы, принесенныя на волостные сходы и на волостныхъ должностныхъ лицъ, Мировой Посредникъ передаетъ на разсмотрѣнiе Уѣзднаго Мироваго Съѣзда, съ своими по онымъ заключенiями.

26. Къ предметамъ вѣдомства Мировыхъ Посредниковъ, по засвидѣтельствованiю разнаго рода актовъ, относятся:

1) удостовѣренiе въ правильности составленiя и засвидѣтельствованiе добровольныхъ условiй, заключаемыхъ между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами: объ уменьшенiи установленнаго размѣра крестьянскаго надѣла, о всѣхъ измѣненiяхъ въ составѣ крестьянскаго надѣла при отводѣ онаго, о разверстанiи угодiй, о перенесенiи крестьянскихъ усадьбъ на новыя мѣста, о обмѣнѣ угодiй, о выкупѣ усадебныхъ и полевыхъ земель и угодiй, о размѣрѣ повинностей, о прекращенiи круговой отвѣтственности въ отбыванiи повинностей, и проч.;

2) засвидѣтельствованiе добровольныхъ соглашенiй объ отпускѣ крестьянамъ топлива и объ опредѣленiи платы за оное;

3) засвидѣтельствованiе увольнительныхъ отъ обязательныхъ отношенiй актовъ, выдаваемыхъ помѣщиками дворовымъ людямъ;

4) засвидѣтельствованiе довѣренностей временно-обязанныхъ крестьянъ и дворовыхъ людей на ходатайство по ихъ дѣламъ, и

5) удостовѣренiе въ правильности составленiя и засвидѣтельствованiе добровольныхъ условiй, заключаемыхъ между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами по дѣламъ, которыя могутъ возникать между ними.

27. Къ распорядительнымъ дѣйствiямъ Мировыхъ Посредниковъ, въ предѣлахъ власти, указанныхъ изданными о крестьянахъ Положенiями и Правилами, принадлежатъ:

I. *По отношенiямъ поземельнымъ между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами:*

1) дѣла по составленiю уставныхъ грамотъ;

2) по примѣненiю, къ отдѣльнымъ имѣнiямъ, размѣра надѣла, установленнаго для другой ближайшей мѣстности;

3) дѣла по возвышенiю и пониженiю повинностей противъ установленныхъ размѣровъ;

4) по распредѣленiю усадьбъ на разряды;

5) по отводу угодiй, обязательному разверстанiю оныхъ, перенесенiю крестьянскихъ усадьбъ и обмѣну земель;

6) по выкупу, на основанiи особаго Положенiя, крестьянскихъ земель и угодiй;

7) по взысканiю съ крестьянъ недоимокъ по повинностямъ ихъ въ пользу помѣщика;

8) по предоставленiю мiрской земли во временное распоряженiе помѣщика;

9) по прiему и увольненiю изъ общества крестьянъ, въ нѣкоторыхъ особенныхъ случаяхъ, Мѣстными Положенiями указанныхъ;

10) по отпуску крестьянамъ топлива, если, по сему предмету, не состоится добровольныхъ соглашенiй;

11) по увольненiю дворовыхъ людей, независимо отъ воли помѣщиковъ, въ случаяхъ, указанныхъ въ Положенiи о дворовыхъ людяхъ, и

12) дѣла по нѣкоторымъ другимъ предметамъ, подробно исчисленнымъ въ Положенiяхъ и Правилахъ о крестьянахъ и дворовыхъ людяхъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости.

II. *По общественному крестьянскому управленiю:*

1) утвержденiе волостнаго старшины въ сей должности, и вообще дѣла по избранiю должностныхъ лицъ сельскаго и волостнаго управленiй;

2) по взысканiю съ должностныхъ лицъ сельскаго и волостнаго управленiй, вслѣдствiе жалобъ на нихъ, или вообще нарушенiя ими служебныхъ обязанностей;

3) по удаленiю крестьянъ изъ общества мiрскими приговорами, и

4) дѣла по нѣкоторымъ другимъ предметамъ, подробно поименованнымъ въ Положенiяхъ и Правилахъ о крестьянахъ.

28. Обязанности Мировыхъ Посредниковъ, по приведенiю въ дѣйствiе Положенiй о крестьянахъ и по выкупу крестьянами усадебной осѣдлости и прiобрѣтенiю ими въ собственность полевыхъ угодiй съ содѣйствiемъ Правительства, подробно исчислены въ особыхъ по симъ предметамъ Правилахъ и Положенiи.

29. Мировой Посредникъ, въ дѣлахъ между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами о причиненiи убытковъ, присуждаетъ потерпѣвшему убытокъ вознагражденiе и налагаетъ на виновныхъ опредѣленный въ Положенiяхъ о крестьянахъ штрафъ, а въ дѣлахъ по проступкамъ подвергаетъ виновныхъ взысканiямъ, въ тѣхъ размѣрахъ, какiе опредѣлены въ ст. 32-й.

30. По нѣкоторымъ родамъ дѣлъ, особо поименованнымъ въ Положенiяхъ о крестьянахъ и о дворовыхъ людяхъ, Мировой Посредникъ:

1) виновныхъ должностныхъ лицъ сельскаго и волостнаго управленiй, за маловажные проступки по должностямъ, присуждаетъ къ замѣчанiямъ, выговорамъ, денежному штрафу до п я т и рублей и аресту до с е м и дней;

2) сельскаго старосту и помощниковъ волостнаго сваршины, въ случаяхъ болѣе важныхъ нарушенiй по ихъ должностямъ, присуждаетъ къ временному удаленiю, или же окончательному отрѣшенiю отъ должности, а волостнаго старшину къ временному удаленiю отъ должности, и съ утвержденiя Начальника губернiи, испрашиваемаго установленнымъ для того порядкомъ,—окончательному отъ оной отрѣшенiю;

3) въ обществахъ, неисправныхъ въ отправленiи повинностей, смѣняетъ, по ходатайству помѣщика, на основанiи Общаго и Мѣстныхъ Положенiй о крестьянахъ,— избранныхъ крестьянами должностныхъ лицъ сельскаго управленiя, и назначаетъ новыхъ, по своему усмотрѣнiю, и

4) присуждаетъ виновныхъ къ нѣкоторымъ другимъ взысканiямъ, поименованнымъ въ Положенiяхъ.

31. Къ дѣламъ с у д е б н о - п о л и ц е й с к а г о р а з б и р а т е л ь с т в а, возлагаемымъ на Мировыхъ Посредниковъ, принадлежитъ лишь разборъ споровъ: по найму землевладѣльцами людей въ разныя работы, въ услуженiе и въ хозяйственныя должности (въ томъ числѣ управляющихъ); по отдачѣ въ наемъ земель; по потравамъ полей, луговъ и другихъ угодiй, и по порубкамъ во владѣльческихъ лѣсахъ.

32. Изъ дѣлъ, поименованныхъ въ предъидущей 31-й статьѣ, Мировой Посредникъ окончательно рѣшитъ тѣ, по коимъ цѣна иска не превышаетъ т р и д ц а т и рублей. Соотвѣтственно роду дѣла или свойству проступка, Мировой Посредникъ присуждаетъ:

1) лицъ всѣхъ сословiй—либо къ имущественному вознагражденiю, сообразно причиненному ущербу, либо къ денежному взысканiю до п я т и рублей;

2) лицъ податнаго состоянiя—къ общественнымъ работамъ до ш е с т и дней, или аресту до с е м и дней, либо къ наказанiю розгами до д в а д ц а т и ударовъ.

П и м ѣ ч а н i е. Цѣна иска опредѣляется по показанiю истца.

33. Мировой Посредникъ не входитъ въ разборъ дѣлъ, подлежащихъ разрѣшенiю общественныхъ крестьянскихъ властей, на основанiи Общаго Положенiя о крестьянахъ; равно не принимаетъ къ разсмотрѣнiю своему и дѣла, подлежащiя вѣдомству общихъ уѣздныхъ и губернскихъ установленiй, кромѣ дѣлъ и случаевъ, упомянутыхъ въ ст. 31 и 35-й.

34. Мировой Посредникъ, въ случаѣ отвода его одною изъ сторонъ, не можетъ разсматривать дѣла, къ которымъ онъ прикосновенъ лично или по имуществу; равно дѣла, возникшiя по имѣнiямъ его родственниковъ по прямой нисходящей и восходящей линiямъ, его жены, родныхъ братьевъ и сестеръ, и всѣхъ лицъ, состоящихъ съ нимъ въ свойствѣ до второй степени, а также усыновленыхъ имъ прiемышей и находящихся у него въ опекѣ или попечительствѣ лицъ. Въ этихъ случаяхъ дѣло передается на разсмотрѣнiе и разрѣшенiе его кандидата, или Мироваго Посредника ближайшаго участка.

35. Кромѣ дѣлъ, поименованныхъ въ ст. 24, 26, 27 и 31-й, Мировой Посредникъ можетъ принять къ своему разсмотрѣнiю всякiй споръ и искъ гражданскiй, если обѣ спорящiя стороны будутъ просить его о рѣшенiи ихъ дѣла по совѣсти (ст. 72).

О Т Д Ѣ Л Е Н I Е Т Р Е Т I Е.

О ОБЩЕМЪ ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВIЙ МИРОВАГО ПОСРЕДНИКА.

36. Мировому Посреднику предоставляется разбирать дѣла, какъ въ мѣстѣ своего жительства, такъ и въ другихъ селенiяхъ своего участка, по его усмотрѣнiю; но онъ, объявивъ заблаговременно, гдѣ именно и въ какiе дни недѣли будетъ находиться для разсмотрѣнiя и разбора дѣлъ, обязанъ держаться установленнаго порядка. Въ необходимыхъ случаяхъ онъ разбираетъ дѣла на мѣстѣ, увѣдомивъ заранѣе прикосновенныхъ къ дѣлу лицъ и свидѣтелей о времени своего прибытiя.

П р и м ѣ ч а н i е. Во всякомъ случаѣ дѣло разбирается на мѣстѣ, если необходимо допросить въ одномъ селенiи значительное число людей.

1) poszukiwań, sporów i skarg, wynikających z terrytorjalnych stosunków między obywatelami obowiązkowymi włościanami lub gromadami włościańskiemi, od czasu ogłoszenia Ustaw o włościanach; a czasowo-

2) skarg obywatela: a) na czynności urzędów i osób gromadzkiego włościańskiego zarządu, w razie naruszenia praw obywatela, lub niespełnienia prawnych wymagań jego, tyczących się całéj gromady lub osób pojedyńczych; b) na nieporządki ze strony starosty lub starszyny w spełnieniu policyjnych obowiązków, i we względzie nieregularnego odbywania przez włościan ustanowionych powinności;

3) skarg czasowo-obowiązkowych włościan i ludzi dworskich, tak osób pojedyńczych, jako i całych włościańskich gromad, na czynności obywatela;

4) skarg osób postronnych,— jeśli się one udadzą do Pośrednika,— na włościańskie gromady i gromadzkie zarządy;

5) skarg na czynności urzędników wiejskich.

25. Skargi zaniesione na schadzki gminowe i na urzędników gminowych, Pośrednik Pojednawczy oddaje na rozpatrzenie do Powiatowego Zjazdowego Urzędu, ze swoim w tym względzie wnioskiem.

26. Do wiedzy Pośredników Pojednawczych, z rzeczy poświadczenia tranzakcij rozmaitego rodzaju, należą:

1) przekonanie się o prawidłowości i poświadczenie dobrowolnych umów, zawieranych między obywatelami a czasowo-obowiązkowymi włościanami: co do zmniejszenia ustanowionéj normy obrębu włościańskiego wydziału, co do wszelkich zmian w składzie włościańskiego wydziału przy wymierzeniu onego, co do zaokrąglenia użytków, co do przeniesienia siedzib włościańskich na nowe miejsca, co do zamiany użytków, co do wykupu siedzibnych i rolnych gruntów i użytków, co do wysokości powinności, co do ustania solidarnéj odpowiedzialności względem odbywania powinności i t. d.

2) poświadczenie dobrowolnych umów, o wydawanie włościanom opału i o wyznaczenie zań opłaty;

3) poświadczenie aktów, uwalniających od stosunków obowiązujących, wydawanych przez obywateli ludziom dworskim;

4) poświadczenie plenipotencij czasowo-obowiązkowych włościan i ludzi dworskich do działania w ich sprawach, i

5) przekonanie się o prawidłowości i poświadczenie dobrowolnych umów. zawieranych między obywatelami i czasowo-obowiązkowymi włościanami z rzeczy wzajemnych pomiędzy nimi wyniknąć mogących stosunków.

27. Do administracyjnych czynności Porśredników Pojednawczych, w obrębach władzy, zakreślonych wydanemi o włościanach Ustawami i Prawidłami, należą.

I. *Z rzeczy stosunków terrytorjalnych, między obywatelami a czasowo-obowiązkowymi włościanami:*

1) czynności co do sporządzenia listów nadawczych;

2) co do zastosowania, w oddzielnych majątkach, rozmiaru wydziału, ustanowionego dla innéj sąsiedniéj miejscowości;

3) czynności co do podwyższenia i zniżenia powinności w porównaniu z ustanowioną normą;

4) co do klassyfikacji siedzib;

5) co do wyznaczenia użytków, obowiązującego ich rozgraniczenia, przeniesienia siedzib włościańskich i zamiany gruntów;

6) co do wykupu, na zasadzie osóbnéj Ustawy, gruntów i użytków włościańskich;

7) co do ściągnienia z włościan zaległości powinności ich na rzecz obywatela;

8) co do oddania ziemi gromadzkiéj w czasową rozporządzalność obywatela;

9) co do przyjęcia i uwolnienia z gromady włościan, w niektórych szczególnych wypadkach, wskazanych w Ustawach Miejscowych;

10) co do wydawania włościanom opału, jeśli w tym względzie nie będą zawarte dobrowolne umowy;

11) co do uwolnienia ludzi dworskich, niezależnie od woli obywateli, w przypadkach wskazanych w Ustawie o ludziach dworskich; i

12) czynności co do niektórych innych przedmiotów, szczegółowo wyliczonych w Ustawach i Prawidłach o włościanach i ludziach dworskich, wyzwolonych z poddańczéj zależności.

II. *We względzie gromadzkiego zarządu włościańskiego:*

1) utwierdzenie starszyny gminowego w tym obowiązku, i w ogólności sprawy tyczące się wyboru urzędników wiejskiego i gminowego zarządu;

2) pociągnięcie do odpowiedzialności urzędników wiejskiego i gromadzkiego zarządów, w skutek skarg na nich zaniesionych lub z powodu przekroczenia przez nich obowiązków służby;

3) usunięcie włościan z gromady na mocy wyroków gromadzkich, i

4) czynności w niektórych innych przedmiotach, poszczególnionych w Ustawach i Prawidłach o włościanach.

28. Obowiązki Pośredników Pojednawczych, przy wprowadzeniu w wykonanie Ustaw o włościanach i co do wykupu przez włościan siedzibnéj osiadłości i nabycia przez nich na własność użytków rolnych za współdziałaniem Rządu, szczegółowo są wyliczone w osóbnych o tém Prawidłach i Ustawie.

29. Pośrednik Pojednawczy, w sprawach między obywatelami i czasowo-obowiązkowymi włościanami o zrządzeniu szkód, przysądza dla poszkodowanego wynagrodzenie i naznacza na winnych karę pieniężną, określoną w Ustawach o włościanach; a w razach wykroczeń pociąga winnych do odpowiedzialności, w rozmiarach, określonych w art. 32-m.

30. W niektórych rodzajach spraw, poszczególnionych w Ustawach o włościanach i ludziach dworskich, Pośrednik Pojednawczy:

1) winnych urzędników wiejskiego i gminowego zarządu, za mało znaczące wykroczenia przeciw urzędu, skazuje na ostrzeżenia, wymówki, karę pieniężną do p i ę c i u rubli i na areszt do s i e d m i u dni;

2) starostę wiejskiego i pomocników starszyny gminowego, w razie ważniejszych wykroczeń przeciw ich urzędom, skazuje na czasowe zawieszenie, albo też ostateczne usunięcie od obowiązku, a starszynę gminowego zawiesza czasowo w pełnieniu obowiązku, a z rozwiązania Naczelnika gubernji, wyjednanego ustanowioną na to koleją— usuwa odeń ostatecznie;

3) w gromadach, nieregularnie odbywających powinności, zmienia na żądanie obywatela, na zasadzie ogólnéj i Miejscowych Ustaw o włościanach, wybranych przez włościan urzędników wiejskiego zarządu i naznacza nowych, wedle swego uznania, i

4) zarządza na winnych niektóre inne poszukiwania, wyszczególnione w Ustawach.

31. Do czynności s ą d o w o - p o l i c y j n y c h, wkładanych na Pośrednikow Pojednawczych, należy tylko roztrząsanie sporów, wynikłych: z najmu przez dziedziców ludzi do różnych robot, do usług i do gospodarczych funkcij (w téj liczbie i zarządzających); z powodu oddania w dzierżawę gruntów; z powodu spasienia pól, łąk i innych użytków, i z powodu porębów w dziedzicznych lasach.

32. Z liczby spraw, wyszczególnionych w poprzedzającym 31-m artykule, Pośrednik Pojednawczy rozstrzyga ostatecznie te tylko, w których wartość pod sporem będąca nie przewyższa t r z y d z i e s t u rubli. Stosownie do rodzaju sprawy lub własności przestępstwa, Pośrednik Pojednawczy zasądza:

1) na osobach wszystkich stanów—albo majątkowe wynagrodzenie, odpowiednio do zrządzonéj szkody, albo karę pieniężną do p i ę c i u rubli;

2) osoby stanu podatkowego—skazuje na roboty gromadzkie do s z e ś c i u dni, albo na areszt do s i e d m i u dni, albo na karę cielesną, do d w ó d z i e s t u rózeg.

U w a g a. Wartość sporu określa się stosownie do zeznania strony powodowéj.

33. Pośrednik Pojednawczy nie wdaje się w roztrząsanie spraw, podległych rozstrzygnieniu włościańskich władz gromadzkich, na zasadzie Ogólnéj Ustawy o włościanach; również nie przyjmuje na rozpatrzenie swoje spraw, należących do wiedzy ogólnych powiatowych i gubernjalnych urzędów, oprócz spraw i wypadków wzmiankowanych w art. 31 i 35-m.

34. Pośrednik Pojednawczy, w razie zarzutu przeciw niemu którejkolwiek ze stron, nie może rozpatrywać spraw, w których ma udział sam osobiście albo pod względem majątkowym; również spraw dotyczących majątków jego krewnych w prostéj zstępnéj lub wstępnéj linji, jego żony, rodzonych braci i siostr, i wszystkich osób, będących z nim w pokrewieństwie do drugiego stopnia, a także usynowionych przezeń podrzutków i znajdujących się u niego na opiece lub w kurateli osób. W takich razach sprawa oddaje się na rozpatrzenie jego zastępcy, lub Pośrednikowi Pojednawczemu najbliższego okręgu.

35. Oprócz spraw, wyszczególnionych w art. 24, 26, 27 i 31-m, Pośrednik Pojednawczy może przyjąć na swoje rozpatrzenie każdy spor i proces cywilny, jeżeli obie processujące strony będą go prosić o rozstrzygnięcie ich sprawy wedle sumienia (art. 72.)

D Z I A Ł T R Z E C I.

O KOLEI CZYNNOŚCI POŚREDNIKA POJEDNAWCZEGO W OGÓLNOŚCI.

36. Pośrednik Pojednawczy może roztrząsać sprawy, tak na miejscu swego zamieszkania, jako też i w innych wsiach swojego okręgu, wedle swego uznania; lecz zapowiedziawszy zawczasu, gdzie mianowicie i w jakie dni tygodnia zjedzie dla rozpoznania i roztrząśnienia spraw, obowiązany jest trzymać się ustanowionego porządku. W koniecznych razach, roztrząsa sprawę na miejscu, uwiadomiwszy zawczasu osoby interesowane i świadków o czasie swojego przybycia.

U w a g a. W każdym razie sprawa rozpatruje się na miejscu, jeżeli potrzeba dać zapytania znacznéj liczbie ludzi w jednéj i tejże wsi.

37. Просьбы приносятся Мировому Посреднику вездѣ и во всякое время, письменно или словесно, лично или черезъ довѣренное лицо; для просьбъ не установляется особыхъ, опредѣленныхъ формъ; просьбы пишутся и дѣла производятся на простой бумагѣ. Дѣла, въ коихъ участвуютъ белѣе десяти лицъ, а также дѣла, производимыя отъ цѣлаго мірскаго общества или волости, должны быть поручаемы одному или двумъ повѣреннымъ. Въ случаѣ назначенія двухъ повѣренныхъ, они должны дѣйствовать совокупно. Повѣренный, не участвовавшій, по какому либо случаю, въ дѣйствіяхъ своего товарища, не вправѣ впослѣдствіи оспоривать его дѣйствія.

38. Для назначенія повѣреннаго не требуется формальной довѣренности. Лица, обращающіяся по своимъ дѣламъ къ Мировому Посреднику, могутъ о избранныхъ ими повѣренныхъ увѣдомить его: или лично на словахъ, или въ посланной на его имя бумагѣ, или въ самомъ прошеніи, если оно письменное.

Примѣчаніе. Повѣренными не могутъ быть лица, опороченныя по суду, либо состоящія подъ судомъ или слѣдствіемъ. Назначенные повѣренными отъ крестьянскихъ обществъ снабжаются мірскимъ приговоромъ о своемъ назначеніи.

39. Въ принятіи или въ непринятіи, по очевидной непринадлежности дѣла къ вѣдомству Мироваго Посредника, письменнаго или словеснаго прошенія, Мировой Посредникъ, по желанію просителя, выдаетъ ему, за своею подписью, удостовѣреніе.

ОТДѢЛЕНІЕ ЧЕТВЕРТОЕ.

О ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВІЙ МИРОВАГО ПОСРЕДНИКА ПО СПОРАМЪ И НЕДОРАЗУМѢНІЯМЪ.

I. *Назначеніе сроковъ и вызовъ къ разбору.*

40. Дѣла по спорамъ и недоразумѣніямъ разбираются не иначе, какъ по просьбѣ истцовъ.

41. Въ просьбѣ письменной должны быть означены, а при просьбѣ словесной объявлены передъ Посредникомъ: а) имена, семейныя прозванія (фамиліи) и мѣста жительства, какъ жалующагося, такъ и отвѣтчика; б) требованія истца, и в) доказательства, на коихъ онъ основываетъ сіи требованія.

42. Обѣ стороны, съ своими свидѣтелями, могутъ явиться къ Мировому Посреднику вмѣстѣ; но если кто либо изъ нихъ не явился, то Посредникъ назначаетъ срокъ явки, а отсутствующихъ вызываетъ, письменною повѣсткою, къ назначенному сроку, чрезъ сельское или волостное начальства, либо чрезъ мѣстную полицію, либо инымъ, по усмотрѣнію своему, способомъ, съ объясненіемъ причины вызова.

43. При назначеніи времени для явки спорящихъ и ихъ свидѣтелей, Мировой Посредникъ избираетъ, по возможности, такое время, когда они могутъ явиться, не отвлекаясь отъ своихъ обычныхъ и необходимыхъ занятій.

44. Законными причинами неявки къ назначенному сроку считаются: тяжкая болѣзнь, совершенное прекращеніе сообщенія, насильственное кѣмъ либо задержаніе и другія обстоятельства, которыя Мировой Посредникъ признаетъ препятствіемъ, независѣвшимъ отъ воли вызываемаго лица.

45. Въ случаѣ отсутствія свидѣтеля на дальнее разстояніе отъ мѣста, гдѣ производится дѣло, а равно и по другимъ обстоятельствамъ, которыя будутъ признаны Мировымъ Посредникомъ уважительными, личное свидѣтельство можетъ быть замѣнено письменнымъ отзывомъ, удостовѣреннымъ заслуживающими довѣрія лицами въ его подлинноти.

46. Если, въ назначенное время, истецъ не явится самъ и не пришлетъ повѣреннаго, то Мировой Посредникъ оставляетъ дѣло безъ разсмотрѣнія, и опредѣляетъ съ неявившагося истца денежное взысканіе отъ двадцати пяти копѣекъ до пяти рублей, смотря по его средствамъ.

47. Неявившійся истецъ, заплативъ, если не было законной причины къ неявкѣ, денежное взысканіе (ст. 46), можетъ просить о назначеніи новаго срока для разсмотрѣнія его дѣла; но если онъ, безъ достаточныхъ причинъ (ст. 44), не явится и въ новый срокъ, то Мировой Посредникъ постановляетъ рѣшеніе о совершенномъ прекращеніи дѣла, и подвергаетъ истца взысканію по 46-й статьѣ.

48. Когда, въ опредѣленное для разбирательства время, явится одинъ только истецъ, и въ виду Посредника не будетъ уважительныхъ причинъ (ст. 44) неявки отвѣтчика, тогда, отобравъ отъ истца нужныя по дѣлу объясненія, Мировой Посредникъ рѣшитъ оное на основаніи представленныхъ доказательствъ.

49. За неявку отвѣтчика по вызову, Мировой Посредникъ подвергаетъ его денежному взысканію отъ двадцати пяти копѣекъ до трехъ рублей, смотря по его средствамъ.

50. Доколѣ постановленное, на основаніи ст. 48-й, рѣшеніе не приведено въ исполненіе, отвѣтчикъ можетъ просить о назначеніи новаго срока; при чемъ однако не избавляется отъ денежнаго взысканія по ст. 49-й, если не было законныхъ причинъ (ст. 44) неявки по первому вызову. Если отвѣтчикъ не явится во второй разъ, то постановленное рѣшеніе остается въ своей силѣ.

51. При постановленіи рѣшенія въ отсутствіи отвѣтчика (ст. 48), ему предоставляется, въ случаѣ неудовольствія, право жаловаться Уѣздному Мировому Съѣзду, хотя бы рѣшенное дѣло, по своему свойству, и не принадлежало къ дѣламъ, подлежащимъ обжалованію (ст. 32). Но право это дается отвѣтчику въ такомъ только случаѣ, если онъ докажетъ, что причины его отсутствія были законны.

52. Если свидѣтель не явится на вызовъ къ назначенному сроку, то Посредникъ подвергаетъ неявившагося денежному взысканію отъ двадцати пяти копѣекъ до трехъ рублей, смотря по его средствамъ.

53. По просьбѣ явившихся, по вызову, свидѣтелей, за потерю времени и другіе понесенные ими отъ призыва къ свидѣтельству убытки, Мировой Посредникъ назначаетъ имъ вознагражденіе отъ той изъ спорящихъ сторонъ, которая будетъ имъ, или Уѣзднымъ Мировымъ Съѣздомъ, признана виновною. Вознагражденіе это не можетъ превышать трехъ рублей.

II. *Разбирательство споровъ, жалобъ и недоразумѣній.*

54. По предварительномъ объясненіи съ обѣими сторонами, Мировой Посредникъ предлагаетъ имъ прекратить дѣло миромъ, или окончить споръ третейскимъ разборомъ, указывая дѣйствительные, по его мнѣнію, къ тому способы. Мѣры для склоненія спорящихъ къ примиренію, или къ третейскому разбору, Посредникъ обязанъ принимать и во время разбирательства дѣла, даже предъ самымъ постановленіемъ рѣшенія.

55. Если обѣ стороны изъявятъ желаніе прекратить дѣло миромъ или третейскимъ разборомъ, то Посредникъ можетъ дать имъ, для окончательныхъ соглашеній, отсрочку, не болѣе однакожъ семи дней.

Примѣчаніе. Порядокъ окончанія дѣлъ миромъ или третейскимъ разборомъ опредѣляется особыми правилами, изложенными въ приложеніи къ настоящей статьѣ.

56. Если Мировой Посредникъ не успѣетъ примирить спорящихъ, или жалующагося и обвиняемаго, то приступаетъ къ разбирательству, которое должно быть словесное. Рѣшеніе постановляется на основаніи собранныхъ доказательствъ, законоположеній о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, и мѣстныхъ обычаевъ, если сіи послѣдніе не противорѣчатъ существующимъ законамъ и Положеніямъ о крестьянахъ.

57. При разборѣ дѣла, кромѣ истца, отвѣтчика и свидѣтелей, могутъ присутствовать и посторонніе, съ обязанностію сохранять тишину и порядокъ. Нарушившіе это правило удаляются, по приказанію Мироваго Посредника, изъ присутствія, а если это случилось не въ первый разъ, то, сверхъ того, подвергаются денежному взысванію отъ двадцати пяти копѣекъ до трехъ рублей, смотря по ихъ средствамъ; въ случаяхъ болѣе важныхъ они предаются суду.

58. Спорящіе и свидѣтели обязаны соблюдать строгое приличіе и должное уваженіе къ лицу Посредника; не перебивать ничьихъ рѣчей, и не говорить о предметахъ, не относящихся къ дѣлу. Въ случаѣ нарушенія сего правила, Мировой Посредникъ останавливаетъ ихъ сперва напоминаніемъ, а за повтореніе можетъ приговорить къ денежному взысканію отъ двадцати пяти копѣекъ до трехъ рублей, смотря по ихъ средствамъ; въ случаяхъ же болѣе важныхъ виновные предаются суду.

59. Приступивъ къ разбору дѣла, Мировой Посредникъ предлагаетъ истцу разсказать обстоятельства дѣла и объяснить свои требованія, а потомъ выслушиваетъ объясненія отвѣтчика или обвиняемаго, дозволяя той и другой сторонѣ, и послѣ сего, дополнять поочередно свои показанія, и предлагая отъ себя нужные для объясненія дѣла вопросы. При этомъ необходимо оказывать снисхожденіе тѣмъ изъ поселянъ, кои, по малой образованности, не въ состояніи выражать вдругъ и въ настоящей связи и послѣдовательности обстоятельства дѣла.

60. Представленныя къ дѣлу письменныя и всякія другія доказательства, могущія служить къ объясненію дѣла, разсматриваются Мировымъ Посредникомъ при обѣихъ сторонахъ; каждая изъ нихъ имѣетъ право лично разсмотрѣть доказательства, представленныя противною стороною.

61. Если, для разъясненія дѣла, представляются свидѣтели, то каждая изъ сторонъ имѣетъ право просить объ отводѣ, то есть объ устраненіи отъ свидѣтельства представляемыхъ противникомъ: родственниковъ его по прямой нисходящей и восходящей линіи, а также мужа или жену, родныхъ братьевъ или сестеръ его, и всѣхъ лицъ, состоящихъ съ нимъ въ свойствѣ, до второй степени включительно, а равно опекуновъ и попечителей и усыновленныхъ пріемышей. Безъ требованія сторонъ, сіи лица отъ свидѣтельства не устраняются.

62. Въ случаѣ объявленія другихъ причинъ къ отводу свидѣтеля, какъ напримѣръ: явной вражды и тому подобнаго, Мировой Посредникъ рѣшитъ о допущеніи или недопущеніи отвода, по соображенію дѣйствительности и важности причины къ оному и представляемыхъ въ подтвержденіе оной доказательствъ.

63. Свидѣтели допрашиваются безъ присяги; но прежде допроса Мировой Посредникъ напоминаетъ имъ объ ихъ обязанности показать, по чистой совѣсти, все имъ извѣстное.

64. Кромѣ доказательствъ, представленныхъ прикосновенными къ дѣлу сторонами, отъ усмотрѣнія Посредника зависитъ принять и другія мѣры удостовѣренія и раскрытія обстоятельствъ дѣла. Мѣрами этими могутъ быть: предоставленіе одной изъ сторонъ принять на душу справедливость своего показанія, если противная сторона будетъ на то согласна; осмотръ мѣстъ, и вообще мѣстныя дознанія, а также истре-

37. Prośby mogą być podawane Pośrednikowi Pojednawczemu wszędzie i w każdym czasie, na piśmie lub słównie, osobiście lub przez osobę umocowaną; dla prośb nie ustanawia się żadna oddzielna, określona forma; prośby się piszą i sprawy prowadzą się na prostym papierze. Sprawy, w których uczęstniczy więcéj dziesięciu osób, a takoż sprawy wszczęte przez całą gromadę lub gminę, powinny być zlecane jednemu lub dwóm plenipotentom. W razie wybrania dwóch plenipotentów, ci powinni działać łącznie. Plenipotent, który z jakiegobądź powodu nie brał udziału w czynnościach swojego towarzysza, nie ma prawa późniéj podawać w wątpliwość jego czynności.

38. Do wyboru pełnomocnika nie jest wymagana formalna plenipotencja. Osoby, udające się w swoich sprawach do Pośrednika Pojednawczego, mogą uwiadomić go o wybranych przez siebie plenipotentach: albo osobiście słównie, albo w przysłanéj na imię jego odezwie, albo też wyrazić to w saméj prośbie, jeżeli ta podana na piśmie.

Uwaga. Plenipotentami nie mogą być osoby splamione wyrokiem sądowym, albo znajdujące się pod sądem lub śledztwem. Plenipotenci wybrani od gromad włościańskich, otrzymują postanowienie gromady o swoim wyborze.

39. O przyjęciu lub nieprzyjęciu, gdy sprawa oczywiście nienależy do przysądu Pośrednika Pojednawczego, pisanéj lub słównej prośby, Pośrednik Pojednawczy, na żądanie podającego prośbę wydaje mu rewers za swoim podpisem.

DZIAŁ CZWARTY.

O KOLEI CZYNNOŚCI POŚREDNIKA POJEDNAWCZEGO W SPORACH I NIEPOROZUMIENIACH.

I. *Naznaczenie terminów i wezwanie do stanności.*

40. Sprawy z rzeczy sporów i nieporozumień, rozpatrują się nie inaczéj jak na prośbę strony powodowéj.

41. W prośbie pisanéj powinne być wyrażone, a w słównéj objawione Pośrednikowi: a) imiona, nazwiska (familijne), i miejsca pobytu tak powodowéj jako i obżałowanéj strony; a) wymagania powodu, i c) dowody na których opiera swe wymagania.

42. Obie strony, ze swemi świadkami, mogą stanąć razem przed Pośrednikiem Pojednawczym; jeśliby zaś którykolwiek z nich nie stanął, to Pośrednik naznacza termin stawienia się, a nieobecnych wzywa przez piśmienne ogłoszenie, na termin naznaczony, za pośrednictwem wiejskiéj lub gminowéj zwierzchności, albo przez policję miejscową, albo innym jaki mu się podoba sposobem, tłumacząc przyczynę tego wezwania.

43. Naznaczając stronom procesującym czas dla stawienia się, Pośrednik Pojednawczy, wybiera ile możności taki czas kiedy mogą stanąć, nie odrywając się od swoich zajęć zwyczajnych i koniecznych.

44. Za przyczyny prawne niestawienia się na termin naznaczony, uważają się: ciężka choroba, zupełne przerwanie kommunikacji, zatrzymanie przez kogokolwiek przemocą, i inne okoliczności, które Pośrednik Pojednawczy uzna za przeszkodę niezależną od woli wezwanéj osoby.

45. W razie nieobecności świadka, mieszkającego odlegle od miejsca, gdzie się agituje sprawa, jak również z innych okoliczności, które uznane będą przez Pośrednika Pojednawczego zasługującemi na uwagę, osobiste świadectwo może być zastąpione piśmienną odezwą, poświadczoną co do swéj autentyczności przez osoby zasługujące na wiarę.

46. Jeżeli w czasie naznaczonym powod nie stanie sam i nie przyszle umocowanego, wówczas Pośrednik Pojednawczy zostawuje sprawę bez roztrząśnienia, i skazuje niestanną powodową stronę na karę pieniężną od dwódziestu pięciu *kopiejek* do pięciu *rubli, stosownie do jego środków materjalnych.*

47. Niestanna strona powodowa, zapłaciwszy, jeżeli nie było przyczyny prawnéj niestanności, karę pieniężną (art. 46) może prosić o naznaczenie nowego terminu dla rozpatrzenia swéj sprawy; lecz jeśli powod, bez ważnych przyczyn (art. 44) nie stanie i w nowym terminie, Pośrednik Pojednawczy wydaje wyrok o zupełném przerwaniu sprawy, i pociąga stronę powodową do odpowiedzialności według 46-go art.

48. Kiedy w terminie postanowionym dla przewodu sprawy, zjawi się tylko jeden powod (истецъ) i Pośrednik nie będzie miał na widoku przyczyn ważnych (art. 44) niestawienia się obżałowanego, wówczas zasięgnąwszy od strony powodowéj potrzebnych do sprawy objaśnień, Pośrednik Pojednawczy rozstrzygnie ją na mocy złożonych dowodów.

49. Za niestawienie się obżałowanego na wezwanie, Pośrednik Pojednawczy skazuje go na karę pieniężną od dwódziestu pięciu kopiejek do trzech rubli, stosownie do jego środków.

50. Dopóki wydany na mocy art. 48-go wyrok nie wejdzie w wykonanie, obżałowany może prosić o wyznaczenie nowego terminu; pomimo to jednak nie oswabadza się od kary pieniężnéj wedle art. 49-go, jeżeli nie było przyczyn prawnych (art. 44) które spowodowały niestanność na pierwsze wezwanie. Jeżeli obżałowany nie stanie raz drugi, to wyrok ferowany, pozostaje w całéj swéj mocy.

51. W razie, gdy wyrok wydany będzie pod nieobecność obżałowanego (art. 48), służy jemu prawo, gdy będzie z niego niezadowolniony, zanieść skargę do Powiatowego Zjazdowego Urzędu, chociażby sprawa rozstrzygnięta, z natury swojéj, nie należała do spraw podległych zaskarżeniu (art. 32). Lecz prawo to ma służyć obżałowanemu w takim tylko przypadku, jeżeli dowiedzie, że przyczyny jego nieobecności były prawnemi.

52. Jeżeli świadek nie stanie na wezwanie w czasie naznaczonym, to Pośrednik skazuje winnego niestanności na karę pieniężną od dwudziestu pięciu kopiejek do trzech rubli, odpowiednio do jego środków.

53. Na prośbę świadków, którzy się stawili na wezwanie, za stratę czasu i inne poniesione przez nich z powodu wezwania na świadectwo, straty, Pośrednik Pojednawczy wyznacza im wynagrodzenie od téj ze stron procesujących, która będzie przezeń lub przez Powiatowy Zjazdowy Urząd, uznana za winną. Wynagrodzenie to nie ma być wyższe nad trzy ruble.

II. *Roztrząsanie spraw, skarg i nieporozumień.*

54. Zasięgnąwszy uprzednio objaśnień u stron obu, Pośrednik Pojednawczy proponuje im zakończyć sprawę ugodliwie albo zdać spór na rozstrzygnienie sądu polubownego, wskazując ku temu skuteczne, wedle jego zdania, środki. I podczas samego rozpatrzenia sprawy, a nawet przed wydaniem wyroku Pośrednik obowiązany jest przedsiębrać środki dla pogodzenia waśniących się lub do oddania sprawy na sąd polubowny.

55. Jeżeli obie strony objawią żądanie ukończenia sprawy ugodliwie lub oddania jéj na sąd polubowny, to Pośrednik może im dla ostatecznéj umowy przedłużyć termin nie więcéj jednak jak na dni siedem.

Uwaga. Koléj ukończenia spraw ugodliwie lub polubownie, określa się osóbnemi przepisami, wyłożonemi w dodatku do niniejszego artykułu.

56. Jeżeli Pośrednikowi Pojednawczemu nie uda się pogodzić waśniących się, lub żałującego i obżałowanego, w takim razie przystępuje do rozpoznania sprawy, które powinno się odbywać słównie. Wyrok stanowi się na zasadzie zebranych dowodów, praw o włościanach wyzwolonych z poddańczéj zależności, i miejscowych zwyczajów, jeśli te ostatnie się nie sprzeciwiają prawom obowiązującym i Ustawom o włościanach.

57. Przy roztrząśnieniu sprawy, oprócz strony powodowéj, obżałowanéj i świadków, mogą być obecnemi i postronni, ale winni się zachowywać spokojnie i przyzwoicie. Przekraczający to prawidło, wyprowadzają się z rozkazu Pośrednika Pojednawczego z izby sądowéj, a jeśli to się zdarzyło nie pierwszy raz, podlegają prócz tego karze pieniężnéj od dwudziestu pięciu kopiejek do trzech rubli, odpowiednio do ich środków; w ważniejszych zaś wypadkach oddają się pod sąd.

58. Procesujący i świadkowie obowiązani są zachowywać ścisłą przyzwoitość i należne uszanowanie dla osoby Pośrednika; nie przerywać nikomu w mowie i nie rozprawiać o rzeczach nie odnoszących się do sprawy. W razie przekroczenia tego prawidła, Pośrednik Pojednawczy robi im naprzód napomnienie, a za powtórne przekroczenie może skazać na karę pieniężną od dwudziestu pięciu kopiejek do trzech rubli, odpowiednio do ich zamożności; w ważniejszych zaś wypadkach, winni oddają się pod sąd.

59. Przystąpiwszy do rozpatrzenia sprawy, Pośrednik Pojednawczy wzywa stronę powodową, aby wyłuszczyła okoliczności sprawy i przełożyła swoje żądania, a potém słucha objaśnień strony obżałowanéj lub oskarżonego, pozwalając jednéj i drugiéj stronie dopełniać i późniéj po kolei swoje zeznania, i robiąc od siebie potrzebne dla wyjaśnienia sprawy zapytania. Przyczém powinien okazywać pobłażanie tym włościanom, którzy dla braku wykształcenia, nie są w stanie wyłuszczyć od razu i w rzeczywistym związku i następstwie, okoliczności sprawy.

60. Złożone do sprawy, pisane i wszelkie inne dowody, mające służyć dla wyjaśnienia sprawy rozpatrują się przez Pośrednika Pojednawczego w obecności stron obu; każda z nich ma prawo osobiście rozpatrzeć dowody, złożone przez stronę przeciwną.

61. Jeżeli dla wyjaśnienia sprawy, stają świadkowie, to każda ze stron ma prawo wymagać odwodu, to jest usunięcia od świadectwa przywołanych przez przeciwnika: krewnych jego w prostéj zstępnéj lub wstępnéj linji, a takoż męża lub żonę, rodzonych braci i siostry jego, i wszystkich osób będących z nim w pokrewieństwie do drugiego stopnia włącznie, jak również opiekunów, kuratorów i usynowionych podrzutków. Gdy strony nie zażądają, osoby te od świadectwa się nie usuwają.

62. W razie objawienia innych przyczyn do odwodu świadka, jak naprzykład: otwartéj nieprzyjaźni i tym podobnych, Pośrednik Pojednawczy rozstrzygnie względem dopuszczenia lub niedopuszczenia odwodu, po przeświadczeniu się o rzeczywistości i ważności podawanéj do tego przyczyny i złożonych na jéj poparcie dowodów.

63. Świadkowie zapytują się bez przysięgi; lecz przed ściągnieniem zeznań, Pośrednik Pojednawczy wraża im obowiązek wypowiedzenia, wedle czystego sumienia, wszystkiego, co im jest wiadome.

64. Oprócz dowodów, złożonych przez strony interesowane, od uznania Pośrednika Pojednawczego zależy przedsięwziąść i inne środki dla przeświadczenia się o prawdzie i wyjaśnienia okoliczności sprawy. Do środków tych może należeć: pozwolenie jednéj stronie przyjęcia na duszę prawdziwości swojego zeznania, jeżeli strona przeciwna na to się zgodzi; obejrzenie miejscowości, i w ogóle poszukiwania miejscowe, jak również żą-

бованіе объясненій письменныхъ или словесныхъ; разсмотрѣніе дѣлъ и документовъ, какъ напримѣръ: конторскихъ книгъ, мірскихъ приговоровъ, и т. п. Для дѣйствій Мироваго Посредника, въ семъ случаѣ, не установляется никакихъ формъ; онъ входитъ въ письменное производство и переписку лишь въ случаѣ дѣйствительной необходимости.

65. Въ случаѣ разногласія въ показаніяхъ сторонъ о количествѣ ущерба и убытковъ, количество сіе опредѣляется Мировымъ Посредникомъ, съ приглашеніемъ, буде нужно, свѣдущихъ въ дѣлѣ людей, по возможности, изъ ближайшихъ сосѣднихъ жителей, которые извѣстны Посреднику по своей добросовѣстности и безпристрастію.

66. Разбирательство и рѣшеніе каждаго дѣла должно быть оканчиваемо, по возможности, въ одно засѣданіе, кромѣ случаевъ, когда потребуется вызовъ новыхъ свидѣтелей, представленіе документовъ и мѣстное дознаніе.

67. По окончаніи распросовъ, объясненій и разсмотрѣнія всѣхъ касающихся дѣла обстоятельствъ, Мировой Посредникъ постановляетъ рѣшеніе, которое, по запискѣ онаго, объявляется самимъ Мировымъ Посредникомъ на словахъ, вслухъ и внятно, всѣмъ присутствующимъ при разбирательствѣ дѣла. При этомъ, Мировой Посредникъ обязанъ объяснить спорящимъ, подлежитъ ли дѣло обжалованію, и какой срокъ дается имъ въ такомъ случаѣ на перенесеніе дѣла въ Уѣздный Мировой Съѣздъ. Рѣшеніе объявляется спорящимъ съ росписками, при заслуживающихъ довѣрія свидѣтеляхъ.

68. Если рѣшеніемъ, которое можетъ быть обжаловано, обѣ стороны останутся довольны, то онѣ могутъ, немедленно по выслушаніи рѣшенія, объявить объ этомъ.

69. О всѣхъ, производимыхъ Мировымъ Посредникомъ, дѣлахъ должно быть записываемо: или въ особый, по каждому дѣлу, журналъ, или въ особыя, по родамъ дѣлъ, тетради, или въ одну общую книгу, смотря по тому, какая изъ этихъ формъ будетъ признана наиболѣе удобною самимъ Мировымъ Посредникомъ. Рѣшенія записываются возможно кратко и немедленно послѣ постановленія оныхъ. Рѣшенія, подлежащія обжалованію, записываются съ тѣми подробностями, которыя необходимы для разъясненія сущности спора и рѣшенія.

70. Если по дѣлу, по коему рѣшеніе можетъ быть обжаловано, обѣ стороны объявили, что онѣ рѣшеніемъ довольны, то объ этомъ дѣлается, въ журналѣ, тетради, или книгѣ, особая отмѣтка, которая должна быть: или написана, или, по крайней мѣрѣ, подписана самими объявляющими удовольствіе, или кѣмъ либо другимъ, кому они сіе довѣрятъ.

71. Каждая изъ сторонъ имѣетъ право просить Мироваго Посредника о выдачѣ копіи съ рѣшенія, которая, за его скрѣпою, должна быть выдана не позже слѣдующаго дня, со взысканіемъ за оную пятнадцати копѣекъ въ пользу писаря.

72. Дѣла, предоставленныя рѣшенію Мироваго Посредника самими спорящими сторонами, на основаніи ст. 35-й, разбираются Посредникомъ и рѣшатся имъ безъ соблюденія формъ, коимъ они подлежали бы при разбирательствѣ въ обыкновенныхъ судебныхъ мѣстахъ. Если просьбы о такомъ разборѣ заявлены словесно, то онѣ записываются, и должны быть подписаны спорящими, которые подписываютъ и объявленное имъ рѣшеніе. Рѣшенія Мировыхъ Посредниковъ по симъ дѣламъ считаются окончательными, и жалобы на нихъ не допускаются.

III. Обжалованіе рѣшеній Мировыхъ Посредниковъ.

73. По дѣламъ, не подлежащимъ окончательному рѣшенію Мироваго Посредника, жалобы на рѣшенія его разсматриваются Уѣзднымъ Мировымъ Съѣздомъ.

74. На обжалованіе рѣшеній Мироваго Посредника назначается тридцатъ дней со времени объявленія рѣшенія (ст. 67), а по рѣшеніямъ, постановленнымъ въ отсутствіи отвѣтчика (ст. 51), — съ того времени, когда приступлено къ исполненію такого рѣшенія.

Примѣчаніе. Особые сроки для подачи жалобъ на рѣшенія Мировыхъ Посредниковъ по нѣкоторымъ особымъ дѣламъ указаны въ Мѣстныхъ о крестьянахъ Положеніяхъ и Дополнительныхъ Правилахъ.

75. Жалоба подается на простой бумагѣ, съ приложеніемъ копіи съ рѣшенія: или тому же Мировому Посреднику, который рѣшилъ дѣло, или Предсѣдателю Мироваго Съѣзда.

76. Мировой Посредникъ, или Предсѣдатель Мироваго Съѣзда, давъ росписку въ принятіи жалобы, сообщаетъ о подачѣ оной противной сторонѣ, а самую жалобу и все письменное производство передаетъ въ Уѣздный Мировой Съѣздъ для разсмотрѣнія въ первое его собраніе. Мировой Посредникъ, если ему была подана жалоба, отмѣчаетъ, въ журналѣ, тетради, или книгѣ (ст. 69), время подачи сей жалобы, сообщенія о ней противной сторонѣ и представленія жалобы въ Мировой Съѣздъ.

IV. Исполненіе рѣшеній Мироваго Посредника.

77. Рѣшенія Мироваго Посредника подлежатъ исполненію:

1) когда они, по свойству своему, суть окончательныя (ст. 32 и 72);

2) когда рѣшеніемъ, которое можетъ быть обжаловано, обѣ стороны остались довольны (ст. 70);

3) когда на рѣшеніе, подлежащее обжалованію, не представлено жалобы въ установленный срокъ (ст. 74).

78. Немедленное исполненіе рѣшеній по дѣламъ, не подлежащимъ окончательному рѣшенію Мироваго Посредника, допускается въ такомъ только случаѣ, когда замедленіе въ исполненіи могло бы подвергнуть оправданную сторону невозвратнымъ потерямъ (какъ напримѣръ: при спѣшныхъ полевыхъ работахъ и т. п.); но при этомъ Мировой Посредникъ долженъ принять мѣры къ обезпеченію имущественныхъ правъ обвиненной имъ стороны, на случай, если бы рѣшеніе его было уничтожено Уѣзднымъ Мировымъ Съѣздомъ.

79. При исполненіи рѣшеній, Мировой Посредникъ, прежде всего, предлагаетъ сторонѣ, противъ которой рѣшеніе состоялось, исполнить оное добровольно, на что назначаетъ срокъ.

80. Если, въ назначенный срокъ, исполненія не послѣдуетъ, то Мировой Посредникъ приводитъ въ исполненіе свое рѣшеніе или самъ, при содѣйствіи сельскаго и волостнаго начальства и мѣстной полиціи, или поручаетъ исполненіе, смотря по роду дѣла, означеннымъ начальству или полиціи.

81. Во всякомъ случаѣ, Мировой Посредникъ наблюдаетъ, чтобы сдѣланныя имъ распоряженія по исполненію рѣшеній были приведены въ дѣйствіе съ тою скоростію, какую допускаетъ свойство дѣла.

82. Мировой Посредникъ, присудивъ одну изъ сторонъ или свидѣтеля, на основаніи статей 46, 47, 49, 52, 53, 57 и 58-й, къ денежному взысканію, или взыскиваетъ присужденную сумму немедленно, или назначаетъ, для представленія оной, смотря по обстоятельствамъ, отъ одного до семи дней. Если присужденная сумма въ назначенный срокъ не будетъ внесена, то Мировой Посредникъ о взысканіи и о препровожденіи, куда слѣдуетъ, означенной суммы, сообщаетъ сельскому волостному или общему полицейскому начальству, смотря по тому, какому вѣдомству подлежитъ подвергающійся взысканію.

83. Денежныя взысканія, назначаемыя по ст. 46, 47 и 53-й, въ вознагражденіе убытковъ, передаются по принадлежности; а взысканія, положенныя по ст. 49, 52, 57 и 58-й, обращаются въ пользу крестьянскихъ благотворительныхъ заведеній; если такихъ заведеній нѣтъ, то обращаются въ запасныя мірскія суммы.

84. Суммы, поступающія къ Мировому Посреднику на основаніи ст. 82-й записываются въ особую, выдаваемую ему отъ Уѣзднаго Мироваго Съѣзда, книгу, по которой производится выдача и отправленіе этихъ суммъ, согласно ст. 83-й. Книга эта, въ концѣ года, представляется въ Уѣздный Мировой Съѣздъ, при дѣлахъ котораго она остается для храненія.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЯТОЕ.

О ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВІЙ МИРОВАГО ПОСРЕДНИКА ПО УДОСТОВѢРЕНІЮ ВЪ ПРАВИЛЬНОСТИ ДОБРОВОЛЬНЫХЪ СОГЛАШЕНІЙ И ЗАСВИДѢТЕЛЬСТВОВАНІЮ РАЗНЫХЪ АКТОВЪ.

85. При засвидѣтельствованіи сдѣлокъ, заключаемыхъ между помѣщиками и крестьянами, Мировой Посредникъ обязанъ удостовѣриться: во первыхъ, что такія сдѣлки состоялись по добровольному соглашенію между обѣими сторонами, и что всѣ условія сихъ сдѣлокъ вполнѣ извѣстны крестьянамъ, и во вторыхъ, что означенныя сдѣлки согласны какъ съ Положеніями о крестьянахъ, такъ и съ общими законами.

86. Засвидѣтельствованіе добровольныхъ соглашеній между помѣщиками и крестьянами по предметамъ, относящимся до поземельнаго надѣла, до отбыванія повинностей, до перенесенія усадьбъ, оцѣнки ихъ, выкупа усадьбъ и поземельныхъ угодій, и т. п., Посредникъ производитъ не иначе, какъ въ присутствіи приглашенныхъ имъ для сего постороннихъ добросовѣстныхъ, въ числѣ отъ трехъ до шести человѣкъ. Въ случаяхъ, упомянутыхъ ниже въ ст. 128-й настоящаго Положенія, онъ представляетъ сдѣлки, по означеннымъ предметамъ, на утвержденіе, въ Губернское по крестьянскимъ дѣламъ Присутствіе.

87. Всѣ сдѣлки, засвидѣтельствованныя указаннымъ въ предъидущей 86-й статьѣ порядкомъ, оспориванію подлежать не могутъ.

88. При засвидѣтельствованіи актовъ объ увольненіи дворовыхъ людей отъ обязательныхъ отношеній, какъ съ ихъ согласія, такъ и по желанію помѣщика, безъ предварительнаго съ ними соглашенія, Посредникъ дѣйствуетъ на точномъ основаніи правилъ, установленныхъ въ Положеніи о дворовыхъ людяхъ.

ОТДѢЛЕНІЕ ШЕСТОЕ.

О ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВІЙ МИРОВАГО ПОСРЕДНИКА ПО ДѢЛАМЪ РАСПОРЯДИТЕЛЬНЫМЪ.

89. Распорядительныя дѣла, возложенныя на Мироваго Посредника, начинаются: а) или по его прямой обязанности, въ случаяхъ, опредѣленныхъ Положеніями; б) или по просьбамъ помѣщиковъ, крестьянъ и другихъ прикосновенныхъ лицъ; в) или по требованіямъ: Уѣзднаго Мироваго Съѣзда, Губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія и Начальника губерніи.

90. Въ дѣлахъ, означенныхъ въ предъидущей статьѣ (лит. б и в), Посредникъ удостовѣряется, прежде всего, согласно ли требованіе съ Положеніями о крестьянахъ. За тѣмъ, Посредникъ старается кончить дѣло взаимнымъ соглашеніемъ обѣихъ сторонъ, и только, при неуспѣхѣ, входитъ въ подробное разсмотрѣніе

danie objaśnień na piśmie lub słównych; rozpatrzenie papierów i dokumentów, a mianowicie ksiąg kantorowych, wyroków gromadzkich i t. p. Czynności Pośrednika Pojednawczego, w takim przypadku, nie podciągają się pod żadne formy; odbywa on przewód sprawy piśmiennie i wszczyna korespondencję piśmienną tylko w razie rzeczywistéj konieczności.

65. W razie niezgodności w zeznaniach stron o wysokości szkody i strat, wysokość ta zakreśla się przez Pośrednika Pojednawczego, przy pomocy, jeśli potrzeba, świadomych rzeczy ludzi, wezwanych z pomiędzy bliższych ile możności, sąsiednich mieszkańców, znajomych Pośrednikowi ze swéj sumienności i bezstronności.

66. Rozpatrzenie i rozstrzygnienie każdéj sprawy, powinno być ukończone, ile możności, w jedną sessję, wyjąwszy wypadki, kiedy wypadnie potrzeba wezwania nowych świadków, złożenia dokumentów i poszukiwań miejscowych.

67. Po ukończeniu zapytań, objaśnień i po rozpatrzeniu wszystkich tyczących się sprawy okoliczności, Pośrednik Pojednawczy stanowi wyrok, który po zapisaniu go, ogłasza się przez samego Pośrednika Pojednawczego słównie, głośno i dobitnie, wszystkim, którzy byli obecnymi przy rozsądzeniu sprawy. Przy tém, Pośrednik Pojednawczy winien objaśnić spierającym się stronom, czy sprawa podlega zaskarżeniu i jaki w takim razie daje się przezeń termin dla przeniesienia sprawy do Powiatowego Zjazdowego Urzędu. Wyrok ogłasza się spierącym się za rewersami, w obec godnych wiary świadków.

68. Jeżeli wyrok, podlegający zaskarżeniu, zadowolni obie strony, one mogą to objawić niezwłócznie po wysłuchaniu wyroku.

69. Wszystkie rozsądzone przez siebie sprawy, Pośrednik Pojednawczy winien zapisywać albo w osóbnym dla każdéj sprawy dzienniku, albo w oddzielnych wedle rodzaju spraw, sexternach, albo w jednéj ogólnéj księdze, stosownie do tego, która z tych form będzie uznana za najdogodniejszą przez samego Pośrednika Pojednawczego. Wyroki zapisują się jak można najtreściwiéj i niezwłócznie po wydaniu onych. Wyroki podległe zaskarżeniu, wpisują się ze wszystkiemi szczegółami, nieodbicie potrzebnemi dla wyjaśnienia istoty sporu i wyroku.

70. Jeśli w sprawie, w któréj wyrok może być zaskarżony, obie strony objawiły, że są zeń zadowolone, to o tém robi się w dzienniku, sexternie lub księdze, osóbna adnotacja, która winna być albo napisana, lub przynajmniéj podpisana przez strony z wyroku zadowolnione albo przez inną osobę przez nie do tego umocowaną.

71. Każda ze stron ma prawo prosić Pośrednika Pojednawczego o wydanie kopji wyroku, która, podpisana przez niego, ma być wydana nie późniéj jak dnia następującego, za opłatą piętnastu kopiejek na rzecz pisarza.

72. Sprawy oddane na sąd Pośrednika Pojednawczego przez same spierające się strony, na zasadzie art. 35-go, rozpatrują się i rozsądzają się przez Pośrednika bez zachowania form, którym-by podlegać musiały przy rozpatrywaniu w sądownictwach zwyczajnych. Jeżeli prośby o takie rozpatrzenie zaniesione są słównie, to się takowe zapisują i winne być podpisane przez spierających się, którzy podpisują też i wyrok im objawiony. Wyroki Pośredników Pojednawczych w takich sprawach uważają się za ostateczne i skargi na nie nie mogą mieć miejsca.

III. Zaskarżenie wyroków Pośredników Pojednawczych.

73. W sprawach, nie podlegających ostatecznemu rozwiązaniu Pośrednika Pojednawczego, skargi na wyroki jego rozpatrują się przez Powiatowy Zjazdowy Urząd.

74. Na zaskarżenie wyroków Pośrednika Pojednawczego naznacza się dni trzydzieście od czasu ogłoszenia wyroku (art. 67), a w wyrokach ferowanych w nieobecności obżałowanego (art. 51), — od czasu, w którym przystąpiono do wykonania takowego wyroku.

Uwaga. Oddzielne termina do podawania skarg na wyroki Pośredników Pojednawczych, w niektórych szczególnych sprawach, wymienione są w Miejscowych Ustawach o włościanach i w Przepisach Dodatkowych.

75. Skarga podaje się na papierze prostym, z załączeniem kopji wyroku: albo Pośrednikowi Pojednawczemu, który rozstrzygał sprawę, albo Prezesowi Zjazdowego Urzędu.

76. Pośrednik Pojednawczy albo Prezes Zjazdowego Urzędu, wydawszy rewers na przyjęcie skargi, zawiadamia o zaniesieniu onéj stronę przeciwną, samą zaś skargę i cały przewód piśmienny przesyła Powiatowemu Zjazdowemu Urzędowi dla rozpatrzenia na pierwszem jego zgromadzeniu. Pośrednik Pojednawczy, jeśli skarga jemu podaną została, adnotuje w dzienniku, zeszycie, lub księdze (art. 69) datę: podania téj skargi, uwiadomienia o niéj strony przeciwnéj i przesłania skargi do Zjazdowego Urzędu.

IV. Spełnienie wyroków Pośrednika Pojednawczego.

77. Wyroki Pośrednika Pojednawczego mają być spełnione:

1) kiedy one, z istoty swojéj, są ostateczne (art. 32 i 72);

2) kiedy z wyroku, który może być zaskarżony, zostały zadowolnione obie strony (art. 70);

3) kiedy na wyrok, podlegający zaskarżeniu, nie zaniesiono skargi, w terminie ustanowionym (art. 74).

78. Niezwłóczne spełnienie wyroków w sprawach nie podlegających ostatecznemu rozwiązaniu Pośrednika Pojednawczego, pozwala się tylko w takim razie, kiedy przewłóka w spełnieniu mogłaby narazić stronę uniewinnioną na straty bezpowrótne (jak naprz: przy śpiesznych robotach na polu i t. p.); lecz obok tego Pośrednik Pojednawczy winien przedsięwziąść środki dla zawarowania praw majątkowych strony przezeń obwinionéj, na przypadek, gdyby wyrok jego unieważniony został przez Powiatowy Zjazdowy Urząd.

79. Przy spełnieniu wyroków Pośrednik Pojednawczy przekłada przedewszystkiém stronie, na niekorzyść któréj wypadł wyrok, ażeby spełniła go dobrowolnie, na co naznacza termin.

80. Jeżeli w terminie naznaczonym spełnienie nie nastąpi, wówczas Pośrednik Pojednawczy albo sam spełnia swój wyrok, przy współdziałaniu zwierzchności wiejskiéj i gminowéj oraz miejscowej policji, albo zleca wykonanie, stosownie do istoty sprawy, rzeczonéj zwierzchności lub policji.

81. W każdym razie Pośrednik Pojednawczy czuwa nad tém, ażeby zrobione przezeń rozporządzenia co do wykonania wyroków spełnione były z pośpiechem, na jaki pozwala istota sprawy.

82. Pośrednik Pojednawczy, zasądziwszy na jednéj stronie lub świadku, na mocy art. 46, 47, 49, 52, 53, 57 i 58-éj, karę pieniężną, albo ściąga przysądzoną summę niezwłócznie, albo naznacza dla złożenia jéj, stosownie do okoliczności, od jednego do siedmiu dni. Jeżeli summa przysądzona nie będzie złożona w terminie określonym, to Pośrednik Pojednawczy ściągnienie i przesłanie, dokąd należy, rzeczonéj summy, zleca wiejskiéj, gminowéj lub zwyczajnéj policyjnéj zwierzchności, stosownie do tego, od czyjéj wiedzy zależy osoba podlegająca poszukiwaniu.

83. Pieniężne kary, naznaczane na mocy art. 46, 47 i 53-go, jako wynagrodzenie szkod, oddają się komu potrzeba; a poszukiwania, określone art. 49, 52, 57 i 58-mym obracają się na korzyść włościańskich zakładów dobroczynnych; jeżeli takie zakłady nie istnieją, włączają się do kapitałów rezerwowych gromady.

84. Summy, wpływające do Pośrednika Pojednawczego, na zasadzie art. 82-go, zapisują się do osóbnéj wydanéj mu od Powiatowego Zjazdowego Urzędu księgi, według któréj wydają się i przesyłają się te summy zgodnie z art. 83-m. Księga ta, w końcu roku, przedstawia się do Powiatowego Zjazdowego Urzędu, w aktach którego pozostaje dla przechowania.

DZIAŁ PIĄTY.

O KOLEI CZYNNOŚCI POŚREDNIKA POJEDNAWCZEGO, CO DO SPRAWDZENIA PRAWIDŁOWOŚCI UMÓW DOBROWOLNYCH I CO DO POŚWIADCZENIA ROZMAITYCH AKTÓW.

85. Przy poświadczeniu umów, zawieranych między obywatelami i włościanami, Pośrednik Pojednawczy obowiązany jest przekonać się: po pierwsze, czy te umowy zawarte zostały za dobrowolną zgodą stron obu, i że wszystkie warunki tych umów są zupełnie wiadome włościanom, i po wtóre, że wzmiankowane umowy zgodne są tak z Ustawami o włościanach jako też z prawami obowiązującemi.

86. Poświadczenie dobrowolnych umów między obywatelami i włościanami, w rzeczach odnoszących się do wydziału gruntowego, do odbywania powinności, do przeniesienia siedzib, oszacowania onych, wykupu siedzib i użytków rolnych i t. p. Pośrednik uskutecznia nie inaczéj jak w obecności wezwanych przez siebie w tym celu od trzech do sześciu osób postronnych, godnych wiary. W wypadkach wzmiankowanych niżéj w art. 128-m niniejszéj Ustawy, przedstawia on umowy powyższéj treści, do utwierdzenia Gubernjalnemu do spraw włościańskich Urzędowi.

87. Wszystkie umowy, poświadczone koleją wskazaną w poprzedzającym 86-m artykule, nie mogą podlegać żadnym zarzutom.

88. Przy poświadczeniu aktów o zwolnieniu ludzi dworskich od stosunków obowiązujących, tak za ich zgodą jako i na żądanie dziedzica, bez poprzedniéj z nimi umowy, Pośrednik działa na ścisłéj zasadzie przepisów, podanych w Ustawie o ludziach dworskich.

DZIAŁ SZÓSTY.

O KOLEI CZYNNOŚCI POŚREDNIKA POJEDNAWCZEGO W SPRAWACH ADMINISTRACYJNYCH,

89. Sprawy administracyjne, do Pośrednika Pojednawczego należące, wszczynają się: a) albo z bezpośredniego jego obowiązku, w przypadkach Ustawami określonych; b) albo na prośbę obywateli, włościan i innych styczność z niemi mających osób; c) albo z zalecenia: Powiatowego Zjazdowego Urzędu, Gubernjalnego Urzędu do spraw włościańskich i Naczelnika gubernji.

90. W sprawach, oznaczonych w poprzedzającym artykule (lit. b. i c.), Pośrednik bada przedewszystkiém, czy zgodne jest żądanie z Ustawami o włościanach. Potém Pośrednik Pojednawczy stara się zakończyć sprawę przez doprowadzenie do zgody stron obu, i tylko w razie nieudania się, wchodzi w szczegółowe rozpozna-

дѣла. Въ случаяхъ, указанныхъ въ Положеніяхъ, и вообще въ дѣлахъ, болѣе важныхъ, Посредникъ дѣйствуетъ въ присутствіи постороннихъ добросовѣстныхъ, въ числѣ отъ трехъ до шести человѣкъ, показанія и отзывы которыхъ, хотя и не стѣсняютъ Мироваго Посредника въ его рѣшеніяхъ, но вносятся имъ въ составляемыя по дѣлу бумаги (записки, протоколы, отношенія, и т. п.). Если дѣло подлежитъ разрѣшенію Уѣзднаго Мироваго Съѣзда, или Губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія, то Посредникъ о послѣдствіяхъ своихъ дѣйствій сообщаетъ, съ своимъ заключеніемъ, Мировому Съѣзду, или Губернскому Присутствію, по пранадлежности.

Примѣчаніе. Въ случаѣ надобности, Мировой Посредникъ производитъ означенное въ сей статьѣ удостовѣреніе съ созваніемъ схода.

91. По жалобамъ помѣщиковъ на неисправное отбываніе крестьянами повинностей и на накопленіе недоимокъ, Мировой Посредникъ принимаетъ неукоснительно всѣ указанныя въ Положеніяхъ о крестьянахъ мѣры; производитъ взысканіе недоимокъ чрезъ земскую полицію и, въ предѣлахъ предоставленной ему власти, подвергаетъ виновныхъ сельскихъ начальниковъ и ослушниковъ изъ крестьянъ взысканіямъ и наказаніямъ; а въслучаяхъ, указанныхъ въ Положеніяхъ о крестьянахъ, входитъ съ представленіями въ Губернское Присутствіе.

92. Дѣла по отпуску крестьянамъ топлива, если по сему предмету не состоится добровольныхъ соглашеній, Мировой Посредникъ разсматриваетъ въ присутствіи постороннихъ добросовѣстныхъ, въ числѣ отъ трехъ до шести человѣкъ, и за тѣмъ опредѣляетъ, согласно правиламъ, установленнымъ въ Положеніяхъ о крестьянахъ, какъ размѣръ отпуска топлива, такъ и плату за оное.

93. Въ дѣлахъ по общественному управленію крестьянъ и по увольненію дворовыхъ людей Мировой Посредникъ дѣйствуетъ тѣмъ порядкомъ, который указанъ въ общемъ Положеніи о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, и въ Положеніи о дворовыхъ людяхъ.

94. Рѣшенія Мироваго Посредника по дѣламъ распорядительнымъ, если они не требуютъ утвержденія Уѣзднаго Мироваго Съѣзда или Губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія, приводятся въ исполненіе, примѣняясь къ ст. 79—84-й настоящаго Положенія.

ОТДѢЛЕНІЕ СЕДЬМОЕ.

О ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВІЙ ПО ДѢЛАМЪ СУДЕБНО-ПОЛИЦЕЙСКАГО РАЗБИРАТЕЛЬСТВА.

95. Порядокъ пріема просьбъ, назначенія сроковъ и вызова къ разбору, а равно порядокъ разбирательства и приведенія въ исполненіе рѣшеній по судебно-полицейскимъ дѣламъ, означеннымъ въ ст. 31-й устанавляется тотъ же самый, какой указанъ въ ст. 40—76 и 79—84-й настоящаго Положенія.

96. Дѣла, которыя, по свойству ихъ, цѣнѣ иска, или размѣру слѣдующаго за проступокъ наказанія, превышаютъ власть, предоставленную Мировымъ Посредникамъ статьями 31 и 32, вовсе не принимаются имъ къ разбору, и поступаютъ въ общія полицейскія или судебныя мѣста, по принадлежности.

ГЛАВА ВТОРАЯ.

ОБЪ УѢЗДНЫХЪ МИРОВЫХЪ СЪѢЗДАХЪ.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЕРВОЕ.

О ОБРАЗОВАНІИ И СОСТАВѢ УѢЗДНЫХЪ МИРОВЫХЪ СЪѢЗДОВЪ.

97. Уѣздный Мировой Съѣздъ составляется, подъ предсѣдательствомъ мѣстнаго Уѣзднаго Предводителя Дворянства, изъ всѣхъ Мировыхъ Посредниковъ въ уѣздѣ и Члена отъ Правительства.

Примѣчаніе. Начальнику губерніи предоставляется, по совѣщанію съ дворянствомъ, въ тѣхъ случаяхъ, когда, по мѣстнымъ условіямъ, представится болѣе удобнымъ, учреждать одинъ Мировой Съѣздъ для двухъ и болѣе смежныхъ уѣздовъ, соединяя для сего, въ случаѣ нужды, мировые участки одного уѣзда съ мировыми участками ближайшихъ сосѣднихъ уѣздовъ.

98. Мировой Съѣздъ открывается въ назначенное время и въ опредѣленномъ мѣстѣ: или въ уѣздномъ городѣ, или въ селеніи, смотря по роду, количеству и свойству дѣлъ, подлежащихъ рѣшенію.

Примѣчаніе. Время и мѣсто собранія Съѣздовъ опредѣляются по взаимному, съ вѣдома Начальника губерніи, соглашенію Членовъ Мироваго Съѣзда, съ такимъ разсчетомъ, чтобы засѣданія Съѣздовъ въ разныхъ уѣздахъ приходились не въ одно время.

99. Уѣздный Предводитель Дворянства состоитъ въ званіи Предсѣдателя Мироваго Съѣзда до окончанія срока его службы по выборамъ. Въ случаѣ отлучки или болѣзни Уѣзднаго Предводителя, обязанности его, по званію Предсѣдателя Мироваго Съѣзда, исправляетъ одинъ изъ Мировыхъ Посредниковъ, ими самими для сего избранный, съ утвержденія Начальника губерніи.

100. Въ качествѣ Члена отъ Правительства засѣдаетъ въ Уѣздномъ Мировомъ Съѣздѣ одинъ изъ особо назначенныхъ для сего чиновниковъ, которые распредѣляются Губернаторомъ между уѣздами такъ, чтобы каждый изъ сихъ чиновниковъ участвовалъ въ очередныхъ засѣданіяхъ нѣсколькихъ Мировыхъ Съѣздовъ. Неприбытіе въ Мировой Съѣздъ Члена отъ Правительства не останавливаетъ дѣйствій Съѣзда, если только Присутствіе Съѣзда будетъ состоять не менѣе какъ изъ трехъ Членовъ.

101. Членовъ отъ Правительства въ Мировыхъ Съѣздахъ полагается отъ двухъ до четырехъ на губернію, смотря по числу уѣздовъ. Точное опредѣленіе числа сихъ чиновниковъ въ каждой губерніи предоставляется Министру Внутреннихъ Дѣлъ, а избраніе лицъ въ сіи должности—Начальнику губерніи.

102. Въ тѣхъ уѣздахъ, гдѣ, по малому числу временно-обязанныхъ крестьянъ, будетъ назначенъ на цѣлый уѣздъ одинъ только Посредникъ, Уѣздный Мировой Съѣздъ образуется, подъ предсѣдательствомъ Уѣзднаго Предводителя Дворянства, изъ Посредника и Члена отъ Правительства; тамъ, гдѣ нѣтъ Уѣзднаго Предводителя, приглашается въ Мировой Съѣздъ Уѣздный Судья, и въ такомъ случаѣ предсѣдательствуетъ Посредникъ.

103. Члены отъ Правительства Мировыхъ Съѣздовъ получаютъ на жалованье и разъѣзды, каждый по тысячѣ пятисотъ рублей въ годъ. Они пользуются правами государственной службы.

104. На жалованье Секретарю и на канцелярскіе расходы Уѣзднаго Мироваго Съѣзда отпускается въ распоряженіе Предсѣдателя онаго пятьсотъ рублей въ годъ. Опредѣленіе и увольненіе Секретаря зависитъ отъ Предсѣдателя, по представленію котораго Секретарь можетъ быть зачисленъ въ государственную службу.

Примѣчаніе. Раскладка суммъ, назначенныхъ въ этой и предъидущей 103-й статьяхъ, производится порядкомъ, въ ст. 22-й опредѣленнымъ.

ОТДѢЛЕНІЕ ВТОРОЕ.

О ПРЕДМЕТАХЪ ВѢДОМСТВА И ПРЕДѢЛАХЪ ВЛАСТИ УѢЗДНЫХЪ МИРОВЫХЪ СЪѢЗДОВЪ.

105. Къ предметамъ вѣдомства Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ относятся: во первыхъ, споры, недоразумѣнія и жалобы, возникающіе изъ обязательныхъ поземельныхъ отношеній между помѣщиками и крестьянами, а также жалобы крестьянъ и обществъ на волостные сходы и на волостныхъ должностныхъ лицъ (ст. 25), и во вторыхъ, нѣкоторыя распорядительныя дѣйствія по крестьянскимъ дѣламъ, особо поименованныя въ Положеніяхъ о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости.

106. Къ предметамъ перваго рода, подлежащимъ вѣдѣнію Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ, относятся: во 1-хъ разборъ и разрѣшеніе жалобъ на рѣшенія Мировыхъ Посредниковъ по такимъ, возникающимъ изъ обязательныхъ поземельныхъ отношеній между помѣщиками и временно-обязанными крестьянами, спорамъ и недоразумѣніямъ, которые, изданными о крестьянахъ Положеніями и Правилами, не предоставлены окончательному рѣшенію самихъ Посредниковъ, ни ближайшему распоряженію Губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія, и во 2-хъ, разрѣшеніе переданныхъ на основаніи ст. 25-й отъ Мироваго Посредника жалобъ на волостные сходы и на волостныхъ должностныхъ лицъ.

107. Къ предметамъ втораго рода, то есть: къ дѣйствіямъ распорядительнымъ, возлагаемымъ на Уѣздные Мировые Съѣзды, относятся:

1) наемъ вольнопрактикующихъ землемѣровъ, въ случаѣ недостатка казенныхъ, на счетъ суммы, назначенной Губернскимъ Присутствіемъ;

2) установленіе общихъ сроковъ по платежу крестьянами оброка для тѣхъ имѣній, гдѣ не состоится по сему предмету добровольныхъ соглашеній;

3) разрѣшеніе встрѣченныхъ Мировыми Посредниками затрудненій при разсмотрѣніи уставныхъ грамотъ;

4) разсмотрѣніе и утвержденіе тѣхъ уставныхъ грамотъ, которыя, на основаніи Правилъ о приведеніи въ дѣйствіе Положеній о крестьянахъ, предоставляются окончательному утвержденію Уѣзныхъ Мировыхъ Съѣздовъ;

5) утвержденіе представленій Мировыхъ Посредниковъ о взысканіи расходовъ по составленію уставныхъ грамотъ, съ помѣщиковъ, непредставившихъ оныхъ въ установленный срокъ;

6) разрѣшеніе представленій Мировыхъ Посредниковъ о обязательномъ для крестьянъ разверстаніи и обмѣнѣ угодій и перенесеніи усадьбъ;

7) распоряженіе по просьбамъ, какъ владѣльцевъ, такъ и крестьянъ, о точномъ измѣреніи крестьянскаго надѣла;

8) исправленіе уставныхъ грамотъ, вслѣдствіе повѣрочнаго измѣренія надѣла;

9) разрѣшеніе представленій Мировыхъ Посредниковъ по жалобамъ крестьянъ на всякое незаконное, съ чьей бы то ни было стороны, препятствіе къ увольненію ихъ изъ общества, и жалобъ помѣщиковъ и крестьянскихъ обществъ на неправильную выдачу увольнительныхъ свидѣтельствъ;

10) жалобы на постановленіе Мироваго Посреднка объ отпускѣ топлива, и

nie sprawy. W wypadkach, wskazanych w Ustawach, i w ogóle w sprawach ważniejszych, Pośrednik działa w obecności postronnych godnych wiary osób, w liczbie od trzech do sześciu, zeznania i odpowiedzi których, chociaż nie mają ścieśniać Pośrednika Pojednawczego w ferowaniu wyroków jego, wciągają się jednak do papierów stanowiących przewód sprawy (memorjały, protokóły, odezwy i t. p.) Jeżeli sprawa podlega rozwiązaniu Powiatowego Zjazdowego Urzędu, albo Urzędu Gubernjalnego do spraw włościańskich, tedy Pośrednik o skutkach swoich czynności zawiadamia, z załączeniem swojego wniosku, Powiatowy Zjazdowy albo Gubernjalny Urząd, jak wypadnie.

Uwaga. W razie potrzeby, Pośrednik Pojednawczy uskutecznia wzmiankowane w tym artykule badanie, zwoławszy schadzkę.

91. Na skargi obywateli na nieregularne odbywanie przez włościan powinności i na skupienie się zaległości, Pośrednik Pojednawczy przedsiębierze, nie uchylając się, wszelkie środki wskazane w Ustawach o włościanach; ściąga zaległości przez ziemską policję, i w obrębach pozostawionéj sobie władzy, poddaje winnych zwierzchników wiejskich i nieposłusznych włościan karom i sztrafom; a w wypadkach wskazanych w Ustawach o włościanach, wchodzi z przedstawieniami do Gubernjalnego Urzędu.

92. Sprawy o wydawanie włościanom opału, jeżeli w tym względzie do ugody dobrowolnéj nie przyjdzie, Pośrednik Pojednawczy rozpatruje w obecności postronnych godnych wiary świadków, w liczbie od trzech do sześciu, a potém dopiéro ustanawia, zgodnie z przepisami podanemi w Ustawach o włościanach, tak ilość mającego się wydawać opału, jako téż i opłatę za takowy.

93. W sprawach gromadzkiego zarządu włościan i uwolnienia ludzi dworskich, Pośrednik Pojednawczy działa koleją, wskazaną w Ogólnéj Ustawie o włościanach wyzwolonych z poddańczéj zależności, i w Ustawie o ludziach dworskich.

94. Wyroki Pośrednika Pojednawczego w sprawach administracyjnych, jeżeli one nie wymagają utwierdzenia Powiatowego Zjazdowego Urzędu albo Gubernjalnego do spraw włościańskich Urzędu, spełniają się stosownie do brzmienia art. 79—84-go Ustawy niniejszéj.

DZIAŁ SIÓDMY.

O KOLEI CZYNNOSCI W SPRAWACH SĄDOWO-POLICYJNYCH.

95. Porządek przyjmowania prośb, naznaczenia terminów i wezwania do stawienia się, jak również porządek roztrząsania i wykonania wyroków w sprawach sądowo-policyjnych, oznaczonych w art. 31-m ustanawia się takiż samy, jaki jest wskazany w art. 40—76 i 79—84-m niniejszéj Ustawy.

96. Sprawy, które ze swéj istoty, wedle wartości sporu, albo wedle wysokości kary odpowiedniéj przewinieniu, przewyższają władzę nadaną Pośrednikowi Pojednawczemu artykułami 31 i 32, wcale nie przyjmują się przezeń dla roztrząśnienia, a wchodzą do ogólnych policyjnych lub właściwych sądowych urzędów.

ROZDZIAŁ DRUGI.

O POWIATOWYCH ZJAZDOWYCH URZĘDACH.

DZIAŁ PIERWSZY.

O ORGANIZACJI I SKŁADZIE POWIATOWYCH ZJAZDOWYCH URZĘDÓW.

97. Powiatowy Zjazdowy Urząd składa się, pod przewodnictwem miejscowego Marszałka Powiatowego, ze wszystkich Pośredników Pojednawczych w powiecie i Członka od Rządu.

Uwaga. Naczelnikowi gubernji służy prawo, po naradzeniu się ze szlachtą, w wypadkach, kiedy ze zbiegu miejscowych warunków to się wyda dogodniejszém, stanowić jeden Zjazdowy Urząd na dwa i więcéj przyległych sobie powiatów, łącząc w tym celu, w razie potrzeby, okręgi pojednawcze jednego powiatu z okręgami pojednawczemi najbliższych sąsiednich powiatów.

98. Zjazdowy Urząd otwiera się w czasie i miejscu oznaczoném: albo w mieście powiatowém albo we wsi, bacząc na rodzaj, ilość i istotę spraw, wymagających rozwiązania.

Uwaga. Czas i miejsce zgromadzenia się Zjazdowych Urzędów, ustanawiają się na mocy zobopólnéj, za wiedzą Naczelnika gubernji, umowy członków Zjazdowego Urzędu, z tém wyliczeniem, ażeby sessje Urzędów w różnych powiatach, nie przypadały w jednym i tymże samym czasie.

99. Marszałek Powiatowy liczy się w obowiązku Prezesa Zjazdowego Urzędu, aż do upływu terminu jego służby od wyborów. W razie nieobecności lub choroby Marszałka Powiatowego, obowiązki jego, w charakterze Prezesa Zjazdowego Urzędu, pełni jeden z Pośredników Pojednawczych, na ten cel przez nich samych wybrany, i utwierdzony przez Naczelnika gubernji.

100. W charakterze Członka ze strony Rządu, zasiada w Powiatowym Zjazdowym Urzędzie jeden z umyślnie na ten cel wyznaczonych urzędników, których Gubernator rozdziela na powiaty tak, ażeby każdy z tych urzędników uczęstniczył kolejno w naradach kilku Zjazdowych Urzędów. Nieprzybycie do Zjazdowego Urzędu Członka od Rządu, nie wstrzymuje czynności Urzędu, jeżeli zgromadzenie Urzędu będzie składać się nie mniéj jak z trzech Członków.

101. Członków od Rządu w Zjazdowych Urzędach licz się od dwóch do czterech na gubernją, stosownie do liczby powiatów. Stanowcze określenie liczby tych urzędników w każdéj gubernji zostawuje się do uwagi Ministra Spraw Wewnętrznych, a wybór osób na te posady zależy od Naczelnika gubernji.

102. W tych powiatach, gdzie, dla małéj ilości czasowo obowiązkowych włościan, wyznaczony będzie na cały powiat jeden tylko Pośrednik, Powiatowy Zjazdowy Urząd składa się, pod przewodnictwem Marszałka Powiatowego, z Pośrednika i Członka od Rządu; gdzie niema Marszałka Powiatowego, tam do Zjazdowego Urzędu wzywa się Sędzia Powiatowy, ale w takim razie przewodniczy Pośrednik.

103. Członkowie od Rządu Zjazdowych Urzędów pobierają pensji i na przejazdy, każdy po tysiąc pięćset rubli rocznie. Używają oni wszystkich praw służby rządowéj.

104. Na pensję dla Sekretarza i na wydatki kancellaryjne Powiatowego Zjazdowego Urzędu, assygnuje się do rozporządzenia Prezesa onego pięćset rubli co rok. Mianowanie i uwolnienie Sekretarza zależy od Prezesa, na przedstawienie którego Sekretarz może być zaliczony do służby rządowéj.

Uwaga. Rozkład summ, oznaczonych w tym i w poprzedzającym 103-m artykule uskutecznia się koleją, w art. 22-m przepisaną.

DZIAŁ DRUGI.

O PRZEDMIOTACH ZAWIADYWANIA I ZAKRESIE WŁADZY POWIATOWYCH ZJAZDOWYCH URZĘDÓW.

105. Do przedmiotów zawiadowstwa Powiatowych Zjazdowych Urzędów, należą: popierwsze: spory, nieporozumienia i skargi, wynikające z obowiązujących terrytorjalnych stosunków między obywatelami i włościanami, a także skargi włościan i gromad na schadzki gminowe i na urzędników gminowych (art. 25) i powtóre, niektóre czynności administracyjne w sprawach włościańskich, osóbno poszczególnione w Ustawach o włościanach wyzwolonych z poddańczéj zależności.

106. Do przedmiotów pierwszéj kategorji, należących do wiedzy Powiatowych Zjazdowych Urzędów, odnieść potrzeba: po 1-sze, rozpoznanie i rozwiązanie skarg na wyroki Pośredników Pojednawczych w takich sporach i nieporozumieniach, wynikających z obowiązujących terrytorjalnych stosunków między obywalami i czasowo-obowiązkowymi włościanami, których rozwiązanie ostateczne, z mocy wydanych o włościanach Ustaw i Prawideł, nie zależy od Pośredników ani téż od bezpośredniego rozporządzenia Gubernjalnego do spraw włościańskich Urzędu, i po 2-re, rozwiązanie przesłanych na zasadzie art. 25-go przez Pośrednika Pojednawczego skarg na schadzki gminowe i na gminowych urzędników.

107. Do przedmiotów drugiéj kategorji, obejmujących czynności administracyjne, wkładane na Powiatowe Zjazdowe Urzędy, należy:

1) najęcie wolno-praktykujących geometrów, w braku rządowych, na rachunek summy, wyznaczonéj przez Gubernjalny Urząd;

2) ustanowienie terminów ogólnych dla ściągania z włościan czynszu w tych majątkach, gdzie dobrowolne w tym względzie umowy nie dójdą do skutku;

3) rozstrzygnienie napotkanych przez Pośredników Pojednawczych zawiłości przy rozpatrzeniu listów nadawczych;

4) rozpatrzenie i zatwierdzenie tych listów nadawczych, które na zasadzie prawideł o wprowadzeniu w wykonanie Ustaw o włościanach, podlegają ostatecznemu zatwierdzeniu Powiatowych Zjazdowych Urzędów;

5) utwierdzenie przedstawień Pośredników Pojednawczych o ściągnieniu kosztów na sporządzenie listów nadawczych, z obywateli, którzy ich nie złożyli w terminie zakreślonym;

6) rozwiązanie przedstawień Pośredników Pojednawczych o obowiązującém dla włościan rozgraniczeniu i zamianie użytków i przeniesieniu siedzib;

7) uczynienie zadość prośbom tak dziedziców jak włościan o ścisły pomiar wydziału włościańskiego;

8) poprawienie listów nadawczych, w skutek weryfikacyjnego pomiaru wydziału;

9) rozwiązanie przedstawień Pośredników Pojednawczych, spowodowanych przez skargi włościan na każdą nieprawną z czyjéjkolwiek bądź strony przeszkodę do uwolnienia ich z gromady, oraz rozwiązanie skarg obywateli i gromad włościańskich na nieprawidłowe wydanie świadectw uwalniających;

10) skargi na postanowienia Pośrednika Pojednawczego co do wydawania opału; i

11) вообще всѣ распорядительныя дѣйствія, отнесенныя къ обязанностямъ Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ въ Положеніяхъ и Правилахъ о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости.

108. Вѣдомство Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ не простирается за предѣлы уѣзда, въ которомъ они учреждены, кромѣ случаевъ, указанныхъ въ примѣчаніи къ ст. 97-й и въ статьяхъ 109 и 130-й.

109. Въ тѣхъ уѣздахъ, въ которыхъ, по малому числу помѣщиковъ, предоставлено Губернатору (ст.20) соединять въ одинъ мировой участокъ всѣ волости, лежащія въ одномъ или нѣсколькихъ уѣздахъ, отъ Губернатора зависитъ, смотря по мѣстнымъ обстоятельствамъ, причислить такой участокъ къ вѣдомству того или другаго изъ Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ.

110. Уѣздные Мировые Съѣзды не входятъ въ разборъ дѣлъ, если по онымъ не состоялось еще рѣшенія или распоряженія Мироваго Посредника, и если не вступило, въ установленномъ порядкѣ: или представленія самого Посредника, или, въ случаяхъ, опредѣленныхъ настоящимъ Положеніемъ, жалобы отъ недовольной стороны.

ОТДѢЛЕНІЕ ТРЕТІЕ.

О ПОРЯДКѢ ДѢЙСТВІЙ УѢЗДНЫХЪ МИРОВЫХЪ СЪѢЗДОВЪ.

I. Общія правила.

111. Дѣла въ Мировомъ Съѣздѣ начинаются: а) по представленіямъ Мировыхъ Посредниковъ, б) по требованіямъ Губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ Присутствія и Начальника губернія, и в) по просьбамъ и жалобамъ, поданнымъ: во время засѣданій, въ самый Съѣздъ, или, во время закрытія оныхъ, Предсѣдателю Съѣзда, или тому Мировому Посреднику, который рѣшилъ дѣло. Дѣла, поступившія ко времени и во время засѣданій Съѣзда, разбираются и рѣшатся имъ въ теченіе сихъ засѣданій. Въ крайнихъ только случаяхъ рѣшеніе дѣла отлагается до слѣдующаго собранія Съѣзда, о чемъ, по окончаніи засѣданій, доводится до свѣдѣнія Губернскаго Присутствія. О назначенномъ Предсѣдателемъ времени разбора дѣла извѣщаются лица, до которыхъ дѣло касается.

112. Мировой Съѣздъ постановляетъ свои рѣшенія единогласно, или по большинству голосовъ. При равенствѣ голосовъ, даетъ перевѣсъ голосъ Предсѣдателя. Если образуется болѣе двухъ мнѣній, и при томъ ни одно изъ нихъ не будетъ имѣть установленнаго большинства, то дѣло переносится на разрѣшеніе Губернскаго Присутствія.

113. Рѣшеніе Уѣзднаго Мироваго Съѣзда приводится въ исполненіе: или Мировымъ Посредникомъ, по участку котораго производилось дѣло, и который при семъ поступаетъ согласно ст. 79—84-й, или прямо чрезъ полицію.

114. Если бы, разсмотрѣвъ дѣло, Мировой Съѣздъ нашелъ невозможнымъ окончательно разрѣшить его безъ повѣрки представленныхъ доказательствъ, или безъ дополненія какими либо свѣдѣніями, то, отлагая рѣшеніе дѣла, Съѣздъ поручаетъ одному изъ своихъ Членовъ, или полиціи, собраніе нужныхъ свѣдѣній и удостовѣреній. По собраніи свѣдѣній, дѣло разбирается, и рѣшится, буде можно, на томъ же Съѣздѣ, на основаніи ст. 112-й.

II. Порядокъ дѣйствій по жалобамъ на рѣшенія Мировыхъ Посредниковъ.

115. Истецъ и отвѣтчикъ, до срока, назначеннаго для разбора дѣла, имѣютъ право представлять дополнительныя объясненія и доказательства.

116. Какъ истцу, такъ и отвѣтчику, по желанію ихъ, должны быть предъявляемы, до разбора дѣла, просьбы и дополнительныя объясненія и доказательства противника, съ правомъ, буде желаютъ, списывать съ оныхъ копіи.

117. Спорящимъ и ихъ повѣреннымъ предоставляется присутствовать при разборѣ дѣла въ Уѣздномъ Съѣздѣ; но въ тѣхъ случаяхъ, когда прибытіе ихъ будетъ признано необходимымъ самимъ Съѣздомъ, они обязаны явиться по вызову. Спорящія стороны и свидѣтели вызываются порядкомъ, указаннымъ въ ст. 42—53-й настоящаго Положенія; а разборъ дѣла производится примѣняясь къ порядку, установленному въ ст. 54—72-й, и съ соблюденіемъ правилъ и порядка, опредѣленныхъ въ ст. 117—119-й.

118. Разборъ дѣла открывается чтеніемъ жалобы на рѣшеніе Посредника; за тѣмъ читаются: самое рѣшеніе и, буде есть, дополнительныя письменныя доказательства и объясненія сторонъ. По прочтеніи сихъ документовъ, Предсѣдатель спрашиваетъ спорящихъ, если они на лицо, не желаютъ ли представить еще какихъ либо изустныхъ объясненій; по изложеніи, сихъ объясненій, Съѣздъ приступаетъ къ рѣшенію дѣла.

119. Рѣшеніе Уѣзднаго Мироваго Съѣзда записывается въ особую книгу, скрѣпляется Секретаремъ и подписывается присутствующими. Оно объявляется посредствомъ прочтенія въ самомъ Съѣздѣ, при участвующихъ въ дѣлѣ сторонахъ и при постороннихъ лицахъ, которыя пожелаютъ при томъ присутствовать, съ росписками истца и отвѣтчика; для чего лица, въ дѣлѣ участвующія, вызываются особыми повѣстками, если не присутствовали при разборѣ дѣла.

Примѣчаніе. Особая книга, для записки состоявшихся рѣшеній Мироваго Съѣзда, выдается изъ Губернскаго Присутствія.

III. Порядокъ дѣйствій по дѣламъ распорядительнымъ.

120. Разсмотрѣніе распорядительныхъ дѣлъ (ст. 107) начинается въ Мировомъ Съѣздѣ не иначе, какъ по истребованіи заключенія Мироваго Посредника, кромѣ случаевъ, поименованныхъ въ пунктахъ 1—4-мъ ст. 107-й.

121. Если, въ распорядительныхъ дѣлахъ, возникнетъ между крестьянами и помѣщикомъ споръ о взаимныхъ правахъ, о примѣненіи правилъ крестьянскихъ Положеній къ разбираемому дѣлу, и о мѣрѣ или способахъ вознагражденія, то Мировой Съѣздъ разсматриваетъ и разрѣшаетъ дѣло порядкомъ, опредѣленнымъ въ ст. 115—119-й; если же спора нѣтъ, то Съѣздъ ограничивается лишь разсмотрѣніемъ заключенія Посредника.

122. Уѣздный Мировой Съѣздъ входитъ съ представленіемъ въ Губернское Присутствіе по дѣламъ, отнесеннымъ къ предметамъ вѣдомства сего послѣдняго, а равно во всѣхъ случаяхъ, когда разрѣшеніе онаго признано будетъ необходимымъ самимъ Мировымъ Съѣздомъ.

Примѣчаніе. Уѣздный Мировой Съѣздъ представляетъ въ Губернское Присутствіе также дѣла, по коимъ не состоялось большинства (ст. 112); а равно дѣла о обязательномъ перенесеніи крестьянскихъ усадьбъ и обмѣнѣ угодій, если по симъ предметамъ не состоится единогласнаго рѣшенія (пунктъ 16-й ст. 129-й).

ГЛАВА ТРЕТІЯ.

О ГУБЕРНСКОМЪ ПО КРЕСТЬЯНСКИМЪ ДѢЛАМЪ ПРИСУТСТВІИ.

I. Составъ Губернскаго Присутствія.

123. Губернское Присутствіе состоитъ, подъ предсѣдательствомъ Начальника губерніи, изъ Губернскаго Предводителя Дворянства, Управляющаго Палатою Государственныхъ Имуществъ, Губернскаго Прокурора, двухъ Членовъ изъ мѣстныхъ дворянъ-помѣщиковъ, приглашаемыхъ, по сношенію съ Начальникомъ губерніи, Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ, съ Высочайшаго соизволенія, и двухъ Членовъ изъ мѣстныхъ дворянъ-помѣщиковъ, избранныхъ собраніемъ Губернскаго и Уѣздныхъ Предводителей Дворянства. При Губернскомъ Присутствіи полагается Секретарь.

Примѣчаніе 1-е. Тамъ, гдѣ нѣтъ Палаты Государственныхъ Имуществъ, мѣсто Управляющаго оною заступаетъ въ Губернскомъ Присутствіи Управляющій Удѣльною Конторою, находящеюся въ губернскомъ городѣ.

Примѣчаніе 2-е. Къ составу Губернскаго Присутствія, по дѣламъ, касающимся до выкупа крестьянами полевыхъ угодій съ содѣйствіемъ Правительства, присоединяется Предсѣдатель Казенной Палаты, и, въ случаѣ надобности, непремѣнный Членъ отъ Министерства Финансовъ.

Примѣчаніе 3-е. Въ губерніяхъ Вятской, Пермской и Олонецкой, въ которыхъ не производится дворянскихъ выборовъ, Членами Губернскаго Присутствія, кромѣ поименованныхъ въ сей статьѣ должностныхъ лицъ губернскаго управленія, состоятъ только двое мѣстныхъ дворянъ-помѣщиковъ, приглашенныхъ съ Высочайшаго соизволенія.

Примѣчаніе 4-е. Въ Астраханской губерніи, по малому числу дворянъ-помѣщиковъ, въ составъ Губернскаго Присутствія назначаются два только Члена изъ мѣстныхъ дворянъ-помѣщиковъ: одинъ — по приглашенію Министра Внутреннихъ Дѣлъ, съ Высочайшаго соизволенія, а другой — по выбору дворянства.

124. При обсужденіи частныхъ мѣстныхъ вопросовъ, предоставляется Губернскому Присутствію приглашать, для совѣщаній и нужныхъ объясненій, опытныхъ помѣщиковъ.

125. На содержаніе четырехъ особыхъ Членовъ Губернскаго Присутствія изъ мѣстныхъ дворянъ-помѣщиковъ опредѣляется каждому по двѣ тысячи рублей въ годъ. Сверхъ того, на жалованье Секретарю и на канцелярскіе расходы каждаго Присутствія полагается тысяча пятьсотъ рублей въ годъ. Потребная для сего сумма назначается и раскладывается порядкомъ, указаннымъ въ ст. 22-й. Секретарь считается на службѣ при Канцеляріи Губернатора.

II. Предметы вѣдомства и предѣлы власти Губернскаго Присутствія.

126. Къ предметамъ вѣдомства Губернскаго Присутствія принадлежатъ: во первыхъ, жалобы на дѣйствія Мировыхъ Посредниковъ и Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ; во вторыхъ, дѣла по добровольнымъ между помѣщиками и крестьянами соглашеніямъ, и въ третьихъ, нѣкоторыя, особо указанныя въ Положеніяхъ о крестьянахъ, распорядительныя дѣйствія по крестьянскимъ дѣламъ.

Примѣчаніе. Участіе какъ Губернскаго Присутствія, такъ и другихъ мировыхъ учрежденій, въ дѣлахъ по выкупу крестьянами ихъ усадебной осѣдлости и пріобрѣтенію въ собственность, при содѣйствіи Правительства, полевыхъ угодій, опредѣляется подробно въ особомъ о семъ Положеніи.

11) w ogóle wszystkie czynności administracyjne, zaliczone do obowiązków Powiatowych Zjazdowych Urzędów w Ustawach i Prawidłach o włościanach wyzwolonych z poddańczéj zależności.

108. Obręb wiedzy Powiatowych Zjazdowych Urzędów nie wychodzi za granice powiatu, dla którego są ustanowione, prócz wypadków, poszczególnionych w uwadze do art. 97-go i w art. 109 i 130-m.

109. W powiatach, w których dla zbyt szczupłéj liczby obywateli, służy Gubernatorowi prawo (art. 20) łączyć w jeden okręg pojednawczy wszystkie gminy, leżące w jednym lub kilku powiatach, od Gubernatora zależy, stosownie do miejscowych okoliczności, poddać taki okręg pod wiedzę tego lub innego Powiatowego Zjazdowego Urzędu.

110. Powiatowe Zjazdowe Urzędy nie wchodzą w rozpoznanie spraw, jeżeli względem nich nie nastała jeszcze decyzja lub rozporządzenie Pośrednika Pojednawczego, i jeżeli koleją ustanowioną nie zostały zaniesione, albo przedstawienia od samego Pośrednika, albo, w wypadkach określonych niniejszą Ustawą, skargi od strony niezadowolnionéj.

DZIAŁ TRZECI

O PORZĄDKU W JAKIM SIĘ ODBYWAĆ MAJĄ CZYNNOŚCI POWIATOWYCH ZJAZDOWYCH URZĘDÓW

I. Prawidła ogólne.

111. Sprawy w Powiatowym Zjazdowym Urzędzie wszczynają się: a) na przedstawienie Pośredników Pojednawczych; b) na żądanie Gubernjalnego do spraw włościańskich Urzędu i Naczelnika gubernji, i c) w skutek próśb i skarg, podanych: podczas sessij do samego Zjazdowego Urzędu, albo podczas zawieszenia onych, Prezesowi Urzędu, albo temu Pośrednikowi Pojednawczemu, który rozstrzygał sprawę. Sprawy, które weszły na rozpatrzenie przed i w czasie sessij Zjazdowego Urzędu, rozpatrują się i rozstrzygają się w ciągu tych sessij. W ostatecznych razach tylko rozstrzygnienie sprawy odkłada się do następującego zjechania się Urzędu, o czém, po zawieszeniu posiedzeń, uwiadamia się Gubernialny Urząd. O terminie wyznaczonym dla rozpoznania sprawy zawiadamiają się osoby w téj sprawie interesowane.

112. Powiatowy Zjazdowy Urząd stanowi decyzje swoje jednomyślnie lub większością głosów. W razie równości głosów przewagę daje głos Prezesa. Jeżeli się utworzy więcéj dwóch zdań, i przy tém żadne z nich nie będzie mieć za sobą wymaganéj większości, w takim razie sprawa przenosi się na rozwiązanie do Gubernjalnego Urzędu.

113. Wyrok Powiatowego Zjazdowego Urzędu spełnia się: albo przez Pośrednika Pojednawczego, w okręgu którego odbywała się sprawa, i który działa w tém zgodnie z art. 79—84-ym, albo wprost przez policją.

114. Jeśliby po rozpatrzeniu sprawy, Zjazdowy Urząd, uznał za rzecz niemożliwą rozstrzygnąć ją ostatecznie bez sprawdzenia złożonych dowodów, lub bez zasiągnienia jeszcze jakichkolwiek wiadomości, to odraczając rozwiązanie sprawy, Zjazdowy Urząd poleca jednemu z swoich członków, albo policji, zebrać potrzebne wiadomości i sprawdzenia. Po zebraniu wiadomości sprawa roztrząsa się i rozstrzyga się, jeżeli można, podczas tego samego Zjazdu, na zasadzie art. 112-go.

II. Koléj czynności w skutek skarg, zaniesionych na wyroki Pośredników Pojednawczych.

115. Strona powodowa i obżałowana, do nastania terminu zakreślonego dla wzięcia pod rozbior sprawy, mają prawo składać objaśnienia i dowody ją uzupełniające.

116. Tak stronie powodowéj jako i obżałowanéj, na ich żądanie, winny być okazywane, przed rozbiorem sprawy, prośby, oraz objaśnienia i dowody uzupełniające strony przeciwnéj, z których jeśli zażądają mają prawo zdejmować kopje.

117. Stronom spierającym się i ich pełnomocnikom pozwala się być obecnemi przy roztrząsaniu sprawy w Zjazdowym Urzędzie; lecz w takich wypadkach, kiedy ich przybycie uznaném będzie za nieodbicie potrzebne przez sam Urząd, winny się one stawić na wezwanie. Strony spierające się i świadkowie wzywają się koleją, wskazaną w art. 42—53-go niniejszéj Ustawy; a rozbiór sprawy odbywa się zgodnie z koleją przepisaną w art. 54—72-m i z zachowaniem prawideł i kolei, ustanowionych, w art. 117—119-m.

118. Rozpatrzenie sprawy zagaja się czytaniem skargi na wyrok Pośrednika, potém następuje czytanie samego wyroku, i uzupełniających dowodów piśmiennych i objaśnień stron, jeśli takowe się znajdują. Po przeczytaniu tych dokumentów, Prezes zapytuje spierających się, jeśli ci stają osobiście, czy nie żądają złożyć jeszcze jakichkolwiek ustnych objaśnień; po wysłuchaniu których zjazdowy Urząd przystępuje do rozstrzygnienia sprawy.

119. Wyrok Powiatowego Zjazdowego Urzędu zapisuje się do osóbnéj księgi, parafuje się przez Sekretarza i podpisuje się przez zasiadających. Ogłasza się on przez odczytanie w samym Urzędzie, wobec stron w sprawie interesowanych i osób postronnych, które zechcą być obecnemi przy tém, i odbierają się podpisy od strony powodowéj i obżałowanéj; dla tego więc osoby, uczęstniczące w sprawie, wzywają się przez osobne ogłoszenia, jeżeli nie były obecnemi przy rozpatrzeniu sprawy.

Uwaga. Osóbna księga, dla zapisywania zapadłych w Zjazdowym Urzędzie wyroków, wydaje się od Gubernjalnego Urzędu.

III. Porządek czynności w sprawach administracyjnych.

120. Rozpatrzenie spraw administracyjnych (art. 107) rozpoczyna się w Zjazdowym Urzędzie nieinaczéj jak po zażądaniu wniosku ze strony Pośrednika Pojednawczego, prócz wypadków poszczególnionych w punkcie 1—4-m art. 107-go.

121. Jeżeli w sprawach administracyjnych wyniknie między włościanami i dziedzicem spór o wzajemne prawa, o zastosowanie przepisów Ustaw włościańskich do sprawy rozbieranéj, i o stopień lub o sposoby wynagrodzenia, w takim razie Zjazdowy Urząd rozpatruje i rozstrzyga sprawę koleją wskazaną w art. 115—119-m; jeżeli zaś spór nie istnieje, to Urząd ogranicza się na rozpatrzeniu wniosku Pośrednika.

122. Powiatowy Zjazdowy Urząd wchodzi z przedstawieniem do Gubernjalnego Urzędu w sprawach, należących do obrębu wiedzy tego ostatniego, jak również i we wszystkich wypadkach, w których rozwiązanie jego uznane będzie za konieczne przez sam Zjazdowy Urząd.

Uwaga. Powiatowy Zjazdowy Urząd przesyła takoż do Gubernjalnego Urzędu sprawy, w których nie wypadła większość (art. 112), jak również sprawy o obowiązującém przeniesieniu siedzib włościańskich i zamianie użytków, jeżeli w tym względzie decyzja nie stanie jednomyślnościa (punkt 16-ty art. 129-go.)

ROZDZIAŁ TRZECI.

O URZĘDZIE GUBERNJALNYM DO SPRAW WŁOŚCIAŃSKICH.

I. Skład Urzędu Gubernjalnego.

123. Urząd Gubernjalny składa się pod prezydencją Naczelnika Gubernji, z Marszałka Gubernjalnego, z Zarządzającego Izbą Dóbr Państwa, z Gubernjalnego Prokurora, z dwóch członków z liczby miejscowych obywateli, wezwanych po porozumieniu się z Naczelnikiem gubernji przez ministra Spraw Wewnętrznych, za Najwyższém zezwoleniem, i z dwóch Członków z liczby miejscowych obywateli, wybranych przez zgromadzenie Gubernjalnego i Powiatowych Marszałków Szlachty. Przy Gubernjalnym Urzędzie mianuje się Sekretarz.

Uwaga 1-sza. Tam, gdzie niema Izby dóbr Państwa, miejsce Zarządzającego nią zastępuje w urzędzie Gubernjalnym, Zarządzający Kantorem udziałowym, znajdującym się w mieście gubernialném.

Uwaga 2-ga. Do składu Gubernjalnego Urzędu, w sprawach tyczących się wykupu przez włościan użytków rolnych przy współdziałaniu Rządu, przybiera się Prezes Izby Skarbowéj, a w razie potrzeby, stały Członek od Ministerjum Skarbu.

Uwaga 3-cia. W Gubernji Wiackiéj, Permskiéj i Ołoneckiéj, w których nie mają miejsca wybory Szlacheckie, na członków Gubernjalnego Urzędu, prócz wyliczonych w tym artykule Urzędników zarządu gubernjalnego, mianują się tylko dwaj miejscowi obywatele za Najwyższém zezwoleniem wezwani.

Uwaga 4-ta. W gubernji Astrachańskiéj, dla małéj liczby obywateli, do składu Urzędu Gubernjalnego przybierają się tylko dwaj Członkowie z liczby miejscowych obywateli: jeden wezwany za Najwyższém zezwoleniem przez Ministra Spraw Wewnętrznych, a drugi — z wyboru Szlachty.

124. Przy rozważaniu szczególnych miejscowych kwestij, pozwala się Urzędowi Gubernjalnemu, wzywać dla narad i potrzebnych objaśnień, doświadczonych obywateli.

125. Na utrzymanie cztérech osóbnych członków Urzędu Gubernjalnego z liczby miejscowych obywateli, przeznacza się dla każdego po dwa tysiące rubli rocznie. Prócz tego, na pensję dla Sekretarza i na wydatki kancellaryjne każdego Urzędu wylicza się tysiąc pięćset rubli rocznie. Potrzebna na to summa przeznacza się i rozkłada się koleją wskazaną w art. 22-m. Sekretarz liczy się w służbie przy kancellarji Gubernatora.

II. Przemioty zawiadywania i obręb władzy Urzędu Gubernjalnego.

126. Przedmiot wiedzy Urzędu Gubernjalnego stanowią: po pierwsze, skargi na czynności Pośredników Pojednawczych i Powiatowych Zjazdowych Urzędów; po wtóre, sprawy z rzeczy dobrowolnych między obywatelami a włościanami umów, i po trzecie, niektóre osóbno wskazane w Ustawach o włościanach czynności administracyjne w sprawach włościańskich.

Uwaga. Uczęstnictwo tak Urzędu Gubernjalnego, jako i innych pojednawczych instytucij, w sprawach tyczących się wykupu przez włościan swéj siedzibnéj osiadłości i nabycia na własność, przy współdziałaniu Rządu, użytków rolnych, określa się szczegółowie w oddzielnéj co do tego Ustawie.

127. Къ предметамъ **перваго рода**, подлежащимъ вѣдѣнію Губернскаго Присутствія, относятся: разсмотрѣніе и разрѣшеніе жалобъ на Мировыхъ Посредниковъ и Уѣздные Мировые Съѣзды по всѣмъ родамъ дѣлъ, въ случаѣ превышенія власти, или несоблюденія ими предписаннаго порядка и установленныхъ правилъ.

128. Къ предметамъ **втораго рода**, подлежащимъ вѣдѣнію Губернскаго Присутствія, принадлежатъ: разсмотрѣніе и утвержденіе представленныхъ Мировымъ Посредникомъ добровольныхъ между помѣщиками и крестьянами соглашеній объ уменьшеніи крестьянскаго надѣла.

129. Къ предметамъ **третьяго рода**, подлежащимъ вѣдѣнію Губернскаго Присутствія, то есть: къ дѣйствіямъ распорядительнымъ, въ предѣлахъ власти, указанныхъ изданными о крестьянахъ Положеніями и Правилами, причисляются:

1) установленіе всѣхъ подробностей, относящихся до приведенія въ дѣйствіе сихъ Положеній;

2) составленіе смѣты расходовъ, необходимыхъ для содержанія какъ самаго Губернскаго Присутствія, такъ и для найма нужнаго числа частныхъ землемѣровъ (съ предварительнымъ покрытіемъ сего расхода, заимообразно, изъ общихъ остатковъ отъ земскихъ сборовъ);

3) утвержденіе составленныхъ по уѣздамъ проектовъ о распредѣленіи селеній на волости;

4) разграниченіе мѣстностей въ отношеніи размѣра крестьянскаго надѣла, въ тѣхъ случаяхъ, когда сіе предоставляется Присутствію Мѣстными Положеніями о крестьянахъ, и примѣненіе къ отдѣльнымъ имѣніямъ размѣра надѣла, установленнаго для другой ближайшей мѣстности;

5) дѣла по возвышенію и пониженію повинностей противъ установленныхъ размѣровъ;

6) разсмотрѣніе и утвержденіе тѣхъ уставныхъ грамотъ, которыя, на основаніи Правилъ о приведеніи въ дѣйствіе Положеній о крестьянахъ, предоставляются окончательному утвержденію Губернскаго Присутствія;

7) составленіе урочнаго положенія и установленіе сроковъ, съ которыхъ начинается лѣтнее и зимнее время работъ;

8) опредѣленіе размѣра денежнаго пособія, которое владѣльцы обязаны выдавать дворовымъ людямъ, неспособнымъ къ работѣ, если они увольняются ими въ теченіе общаго срока обязательныхъ отношеній;

9) опредѣленіе въ степныхъ мѣстностяхъ, въ какомъ размѣрѣ солончаки могутъ быть допущены въ составъ крестьянскаго надѣла;

10) опредѣленіе условій, на которыхъ оставляются въ пользованіе крестьянъ рыбныя ловли;

11) разрѣшеніе представленій Мировыхъ Посредниковъ о причисленіи къ господскимъ землямъ лѣсныхъ покосовъ, при разверстаніи угодій;

12) разрѣшеніе окончательнаго присоединенія отведенной въ пользованіе крестьянъ земли къ угодьямъ, остающимся на всегда въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика;

13) разсмотрѣніе и утвержденіе приговоровъ Мировыхъ Посредниковъ (или, за неимѣніемъ Мировыхъ Посредниковъ, Уѣздныхъ Предводителей Дворянства), о немедленномъ увольненіи дворовыхъ людей, буде они того пожелаютъ, отъ обязательныхъ отношеній, по случаю обнаруженныхъ злоупотребленій въ обращеніи владѣльца съ дворовыми людьми;

14) утвержденіе представленныхъ Мировымъ Посредникомъ мірскихъ приговоровъ объ удаленіи крестьянъ изъ общества и представленіи ихъ въ распоряженіе Правительства;

15) тѣ дѣла Уѣздныхъ Мировыхъ Съѣздовъ, по коимъ не составится установленнаго большинства (ст. 112 и примѣч. къ ст. 122);

16) дѣла о обязательномъ перенесеніи крестьянскихъ усадьбъ и обмѣнѣ угодій, если въ Мировомъ Съѣздѣ не состоится по симъ дѣламъ единогласнаго рѣшенія (примѣч. къ ст. 122-й),

и 17) нѣкоторыя другія, отнесенныя къ обязанностямъ Губернскихъ Присутствій Положеніями и Правилами о крестьянахъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости.

III. Порядокъ дѣйствій Губернскаго Присутствія.

130. Жалобы на мировыя посредническія учрежденія разрѣшаются утвержденіемъ, или уничтоженіемъ рѣшенія, на которое принесена жалоба. По дѣламъ, не подлежащимъ вовсе разсмотрѣнію мировыхъ учрежденій и возникшимъ неправильно, Губернское Присутствіе прекращаетъ всякое производство. По жалобамъ на превышеніе власти и несоблюденіе предписаннаго порядка и правилъ въ дѣлахъ по спорамъ и недоразумѣніямъ, въ случаѣ уничтоженія состоявшагося по онымъ рѣшенія Мироваго Посредника, разсмотрѣніе дѣла и новое рѣшеніе онаго поручается или тому же Посреднику, который постановилъ рѣшеніе, или другому Посреднику, или Уѣздному Мировому Съѣзду; а если уничтожается рѣшеніе Уѣзднаго Мироваго Съѣзда, то разсмотрѣніе дѣла и постановленіе новаго рѣшенія предоставляется тому же или другому Мировому Съѣзду. По дѣламъ же распорядительнымъ (ст. 27 и 107) Губернское Присутствіе или утверждаетъ сдѣланное распоряженіе, или, отмѣняя оное, постановляетъ въ то же время новое рѣшеніе.

131. Рѣшенія Губернскаго Присутствія, при раздѣленіи голосовъ, постановляются простымъ большинствомъ. При раздѣленіи голосовъ по-ровну, голосъ Предсѣдательствующаго даетъ перевѣсъ.

132. Если по особенно важнымъ обстоятельствамъ, заслуживающимъ вниманія высшаго Правительства, Начальникъ губерніи затруднится исполнить рѣшеніе Губернскаго Присутствія то ему предоставляется, пріостановивъ, подъ собственною отвѣтственностію, исполненіе означеннаго рѣшенія, представить, въ то же время, о всѣхъ обстоятельствахъ дѣла, Министру Внутреннихъ Дѣлъ.

Подписалъ: Предсѣдательствующій Государственнаго Совѣта *Графъ Д. Блудовъ.*

127. Do przedmiotów **pierwszéj kategorji**, podległych wiedzy Urzędu Gubernjalnego, należą: rozpatrzenie i rozstrzygnienie skarg na Pośredników Pojednawczych i Powiatowe Zjazdowe Urzędy w sprawach wszelkiego rodzaju, w razie przekroczenia władzy, albo niepilnowania przepisanéj dla nich kolei i ustanowionych prawideł.

128. Do przedmiotów **drugiéj kategorji**, podlegających wiedzy Urzędu Gubernjalnego, należy: rozpatrzenie i utwierdzenie złożonych przez Pośredników Pojednawczych umów dobrowolnych między obywatelami i włościanami o zmniejszenie wydziału włościańskiego.

129. Do przedmiotów **trzeciéj kategorji**, podległych wiedzy Urzędu Gubernjalnego, to jest do czynności administracyjnych, w obrębach władzy, zakreślonych w wydanych o włościanach Ustawach i Prawidłach, zaliczają się:

1) skreślenie wszystkich szczegółowych przepisów, tyczących się wprowadzenia w wykonanie tych Ustaw;

2) ułożenie bilansu rozchodów, koniecznych dla utrzymania tak samego Gubernjalnego Urzędu, jako też i na najem potrzebnéj liczby prywatnych komorników (czerpiąc na pokrycie tych wydatków sposobem pożyczki z ogólnych pozostałości poborów ziemskich).

3) zatwierdzenie ułożonych w powiatach projektów o podziale wsi na gminy;

4) rozgraniczenie miejscowości pod względem obszerności wydziału włościańskiego, w tych wypadkach, kiedy to należy do samego Urzędu, na mocy Ustaw Miejscowych o włościanach, i zastosowanie do oddzielnych majątków obszerności wydziału, ustanowionéj dla innéj najbliższéj miejscowości;

5) sprawy co do podwyższenia i zniżenia powinności w stosunku do przepisanéj normy;

6) rozpatrzenie i zatwierdzenie tych listów nadawczych, które na zasadzie Prawideł o wprowadzeniu w wykonanie Ustaw o włościanach podlegają ostatecznemu zatwierdzeniu Urzędu Gubernjalnego;

7) napisanie ustawy wydziałowéj i zakreślenie terminów, od których ma się liczyć czas letnich i zimowych robot;

8) ustanowienie wysokości pieniężnego zasiłku, jaki dziedzice obowiązani są dawać ludziom dworskim niezdatnym do pracy, jeśli ci się uwalniają podczas ogólnego trwania stosunków obowiązujących;

9) decyzja, w jakiéj mierze, w stepowych miejscowościach, grunta solne mogą być włączone w skład wydziału włościańskiego;

10) skreślenie warunków, na jakich zostawują się użytkowaniu włościan tonie dla połowu ryb;

11) rozwiązanie przedstawień Pośredników Pojednawczych, o zaliczeniu do gruntów obywatelskich pokosów leśnych, przy rozgraniczeniu użytków;

12) rozstrzygnienie co do ostatecznego przyłączenia wydzielonéj na użytkowanie włościanom ziemi do użytków, zostających na zawsze w bezpośredniem posiadaniu obywatela;

13) rozpatrzenie i zatwierdzenie wyroków Pośredników Pojednawczych, albo w braku Pośredników Pojednawczych, Marszałków Powiatowych, o niezwłoczném zwolnieniu ludzi dworskich, jeśli ci tego żądać będą, od stosunków obowiązujących z powodu wykrytych nadużyć w obchodzeniu się dziedzica z ludźmi dworskimi;

14) zatwierdzenie przedstawionych przez Pośrednika Pojednawczego wyroków gromadzkich o usunięciu włościan z gromady i oddanie ich w rozporządzenie Rządu;

15) sprawy Powiatowych Zjazdowych Urzędów, w których się nie złoży wymagana większość (art. 112 i uwaga do art. 122);

16) sprawy o obowiązującém przeniesieniu siedzib włościańskich i zamianie użytków, jeżeli w Urzędzie Zjazdowym wyroki nie staną jednomyślnością (uw. do art. 122-go);

i 17) niektóre inne sprawy zaliczone do obowiązków Urzędów Gubernjalnych na mocy Ustaw i Prawideł o włościanach, wyzwolonych z poddańczéj zależności.

III. Porządek czynności Urzędu Gubernjalnego.

130. Skargi na pojednawcze pośrednicze urzędy rozstrzygają się, albo przez utwierdzenie, albo przez skasowanie wyroku, na który skarga zaniesiona została. W sprawach nie podlegających zgoła rozpatrzeniu urzędów pojednawczych i wszczętych nieprawidłowie, Urząd Gubernjalny zawiesza wszelki przewod. W skutek skarg na przekroczenie władzy i niepilnowanie ustanowionego porządku i prawideł w sprawach spornych i nieporozumieniach, w razie skassowania wyroku wydanego przez Pośrednika Pojednawczego, rozpatrzenie sprawy i rozstrzygnienie jéj na nowo poleca się albo temuż Pośrednikowi, który wydał uprzedni wyrok, albo Powiatowemu Zjazdowemu Urzędowi; a jeżeli kassuje się wyrok Powiatowego Zjazdowego Urzędu, to rozpatrzeniem sprawy i ferowaniem nowego wyroku może się zająć, albo ten sam, albo inny Zjazdowy Urząd. W sprawach zaś administracyjnych (art. 27 i 107) Urząd Gubernjalny albo zatwierdza zrobione rozporządzenie, albo zmieniając je, feruje w tymże samym czasie nowy wyrok.

131. Wyroki Urzędu Gubernjalnego, przy podziale głosów, ferują się prostą większością. Przy rozdzieleniu się głosów na równe połowy, przewagę daje głos Prezydującego.

132. Jeżeli, dla szczególnie ważnych powodów, zasługujących na uwagę wyższéj władzy, Naczelnik gubernji będzie się wahał spełnić wyrok Urzędu Gubernjalnego, wówczas służy mu prawo, zawiesiwszy, na własną odpowiedzialność, spełnienie rzeczonego wyroku, przedstawić jednocześnie wszystkie okoliczności sprawy do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Podpisano: Prezydujący w Radzie Państwa Hrabia D. Błudow.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Uwaga świata przeniosła się z Włoch na Austrję. Wielka dziejowa robota, która pod ręką ministra stanu widocznie rozkwita, zachwiała umysły najmniéj nawet do łatwowierności skłonne. Powszechność zrażona wielokrotnie dawanemi i cofanemi swobodami, sądziła, że nawet po dyplomacie 20 października, nawet po ustawie 26 lutego, nie można było ufać, że, według sławnych niegdyś wyrazów Ludwika Filipa, **karta konstytucyjna w Austrji zostanie prawdą.** Lecz dziś wątpić o tém byłoby uporem; dozwolenie takiego rozwoju życia sejmowego dla zyskania na czasie, byłoby grą zbyt niebezpieczną; skutki nieszczerości mogłyby wywołać srogi odwet, na który najnierozsądniejszy nawet doradca nie ośmieli się władzy narażać. Raz zniszczony urok niepowrótnie ginie; siła, moralnych potęg nie zastąpi, a bez nich życie państw jest niepodobne.

Na tém samém posiedzeniu izby poselskiéj rady cesarstwa, na którem przez osiém godzin, wśród najburzliwszych sporów, roztrząsano adres, na którym posłowie czescy, a mianowicie znakomity mówca Rieger ostrzegał izbę, aby miarkując swój zapał, nie ogłaszała jednolitéj Austrji za kamień węgielny przyszłego istnienia monarchji; na tém posiedzeniu, mówimy, minister stanu zapowiedział, że 14 projektów do praw w ciągu toczącego się sejmu pod rozbiór przedstawicieli narodu odda, jeden zaś z rzeczonych projektów, a mianowicie tyczący się nietykalności i nieodpowiedzialności członków rady cesarstwa, oraz posłów sejmowych we wszystkich pojedyńczych krajach, natychmiast prezydentowi wręczył, i o jak najprędsze umieszczenie go na porządku dziennym upraszał. Dalsze prawa mają rozwiązać najżywotniejsze pytania społecznego życia; mają, czego dotąd ani dyplomat 20 października, ani ustawa 26 lutego nie powiedziały, objąć ogólne rękojmie, zwykle na czele kart konstytucyjnych kładzione, których dalsze postanowienia są tylko obszerniejszym i do miejscowości zastosowanym wykładem. Prawo o stosunkach wyznań religijnych między sobą, o wypływających ztąd następstwach co do małżeństw mieszanych; prawo o wychowaniu, nakonice nowe prawo o druku i księgarstwie, są to wszystko zapowiedziane przez ministra stanu prace, które od światła i sumienia przedstawicieli czekają ostatecznéj uchwały. Zwrócenie działalności izby na to prawodawcze pole jest tém pożądańsze, że gra namiętności ludowych, że zatargi plemienne nie będą miały tu miejsca; ogólne dobro ludzkości, wszędzie wyższym i zacniejszym umysłom tak dostępne, trzymać tu będzie pierwszeństwo i podniesie rozprawy do téj wysokości, na której izba zapewnić sobie potrafi spółczucie całego cywilizowanego świata. Z oświadczenia p. Schmerling, że wyżéj wskazane projekta do praw wniesie, wolno wierzyć, że rząd austryjacki szczerze do uzupełnienia konstytucji przystępuje. Skład cesarstwa jest tak różnorodny, społeczne potrzeby, które z niego wywinęły się, tak wielostronne, iż uchwalenie rozumnych praw w téj mierze, będzie prawdziwą zdobyczą na polu ogólnego politycznego ustawodawstwa. Jeżeli zatém na sejmie rady w Wiedniu uchwalone prawa okażą się prawdziwie mądremi, ludzkość stanie się bogatszą o jedno, ale najważniejsze nabycie i najrozleglejsze jego na powierzchni świata zastosowanie. Jeżeli oświecony umysł niema ścieśniać się szczupłemi obrębami Europy, ale weźmie polot ku pierwotnéj kolebce rodu ludzkiego; jeżeli zastanowi się nad tą szachownicą plemion, wyznań i urządzeń społecznych, która Azję okrywa, jeżeli poszukiwać zechce sposobów, któreby do tego najskuteczniéj doprowadzić mogły, aby ten różnorodny i rozmaity ogrom mógł spokojnie po bratersku, węzłem tylko praw skojarzony, żyć dla wysokich celów, jakie Opatrzność człowiekowi naznaczyła, wówczas dopiero pozna, jakiéj doniosłości mogą być prace, do których minister stanu powołuje izbę poselską wiedeńskiéj rady cesarstwa. Serce pragnie wierzyć w szczerość pana Schmerling; tu i ówdzie wynurzające się objawy umacniają tę wiarę; zwycięztwo jakie nad sobą Franciszek-Józef otrzymał, że nie rwie się do oręża dla powetowania najdotkliwszych klęsk, jakie mu Wiktor-Emmanuel zadał, każą wróżyć, że wielkości swojéj gdzieindziéj, niż na polu krwawych wojennych zapasów, szuka; wszakże tylokrotne przez Piemont łamanie traktatu zurichskiego, dawało mu prawne pozory do wypowiedzenia wojny; poskramiając atoli w młodéj i do sławy pochopnéj duszy rycerskie zapędy, wołał zwrócić się ku pracom pokoju i od nich czekać szczęścia swojego domu i zostawionego mu przez przodków państwa. Jakie mogą być dalsze zamiary i nadzieje młodego, wprawdzie, ale w doświadczenie bogatego cesarza, któż to odgadnąć zdoła? to jednak pewna, że umysł ludzki przez pilne roztrząsanie pod wszelkiemi względami jednego przedmiotu, odkrywa w nim takie strony, których pobieżny rzut oka dójrzeć nie umiał. Owoż i Franciszek-Józef ciągle oswajając się z wyobrażeniami pokoju, zdaje się, iż doszedł do tego przekonania, że mądre hamowanie wojny nie jest hańbą, a praca nad utrzymaniem pokoju ma swoją prawdziwą wielkość. Dla tego też obudzona znowu przez dzienniki nadzieja, że sprawa Wenecka da się załatwić w drodze układów, wielce się nam uśmiecha. Podług najświeższych wiadomości, pod rozejmstwem Francji i Anglji, cesarstwo austryjackie i królestwo włoskie, miałyby w następny sposób przyjść do zgody: Franciszek-Józef zrzecze się Wenecji i posiadanéj jeszcze części Lombardji; wróci żelazną koronę włoską, w **Monza** zabraną; Wiktor Emmanuel zapłaci 200 miljonów franków skarbowi austryjackiemu, a te pieniądze natychmiast użytemi być mają na podźwignienie upadłéj skarbowości tureckiéj, co wynagradzając sułtan Hercogowinę i Bośnję Austrji wieczyście ustąpi. Wielkie mocarstwa skłonić dywan do tego mają, aby Franciszkowi Józefowi ułatwić ustępstwo krajów włoskich w obec własnych ludów, okazaniem, że granice cesarstwa nic na rozciągłości swojéj nie straciły. Utwierdza niejako wiarę w tego rodzaju układ, adres delegacji kroackiéj, dnia 12 maja cesarzowi złożony, w którym Kroacja błaga, aby cesarz ulitował się cierpień ich spółbraci na drugim brzegu Sawy zamieszkałych i aby plemienną nić, którą krzywdy czasu zerwały, na nowo związał. Mógł zamiar mocarstw, załatwienia polubownego sprawy Weneckiéj, być w Wiedniu wiadomy; mogło to nastręczyć myśl Kroatom, ośmielenia cesarza prośbami swojemi do jego przyjęcia, bo jakże by inaczéj w dzisiejszym stanie Austrji, tak zaborom nieprzychylnym, mieli Kroaci wzywać swojego króla do zdobywczych przedsięwzięć? Ale cokolwiek bądź, czy jutrzeńka pokoju między Włochami a Niemcami już widnokrąg ozłaca lub jeszcze mglą jest przysuta, to pewna, że w tym roku wojny nie będzie. Prócz zaręczeń danych przez dwór Wiedeński, że w pokoju chce wytrwać, dosyć jest téj okoliczności, iż jen. Benedeck otrzymał kilkomiesięczne uwolnienie i udaje się do wód dla pokrzepienia nadwątlonego zdrowia.

Są inne jeszcze względy, któreby Austrję skłonić powinny do jak najprędszego załatwienia sprawy Weneckiéj. Stan Węgier jest niepokojący. Pismo pana Deaka zdaje się być ostatniem słowem sumienia narodowego; baron Eotvos podobnież wystąpił z dowodami, nie dozwalającemi Węgrom przyjąć innego węzła z cesarstwem, prócz węzła **osobowego.** Kanclerz nadworny węgierski, baron **Vay**, wie dobrze, że Franciszek-Józef nigdy się na to nie zgodzi; pisał więc do namiestnictwa budzyńskiego zapewniając, że Węgrzy niczego, ani od Anglji, ani nakoniec od Włoch spodziewać się nie powinny. Ta przestroga miała na umysły silne wywrzeć wrażenie. Wszakże, jeżeli z jednéj strony trwożyć powinno Węgrów prawdopodobieństwo powrotu do stanu, pod jakim kraj ich przez lat 12 znajdował się, tedy z drugiéj, wydziedziczenie téj najszlachetniejszéj i najpiękniejszéj części cesarstwa ze spólnych dobrodziejstw konstytucji, w żaden sposób żądanem przez cesarza być nie może; jest bowiem zupełnem niepodobieństwem, aby pod jednem i tém samem berłem, dwa tak wprost sobie przeciwne tryby rządzenia istniały. Baron Eotvos międzi innemi przyczynami, dla których Węgry stożsamić się z cesarstwem nie mogą, przywodzi zobowiązanie się Austrji względem związku Niemieckiego. Już i Deak dotknął téj trudności; jest ona wszakże więcéj pozorną niż rzeczywistą. Od lat 46 związek Niemiecki już istnieje i wszystko zapowiada blizkie jego rozprzężenie.

W ciągu zaś tego półwiekowego chorobliwego życia nie przyszło ani razu występować zbrojnie. Krew Austrji nie płynęła ani razu w obronie Związku. Całe jéj wysilenie ograniczyło się na posłudze policyjnéj w skutek postanowień sejmu frankfurckiego, jakie sama zapisać kazała. Jeżeli więc na ogóle narodu węgierskiego pismo barona Vay, że zewnętrzną pomocą łudzić się nie należy, wywarło tak silne, jak mówią, wrażenie; jeżeli z drugiéj strony Austrja połączenie z Węgrami słowiańskich królestw: *kroackiego, słowackiego i dalmackiego*, tudzież pobratymczych Siedmiogrodzian, czyni zależnem od zgodzenia się sejmu peszteńskiego na wyprawienie posłów na radę cesarstwa, zdaje się, że sejm ustąpić będzie musiał; bo głównem zadaniem narodu jest: być; późniéj zaś wolno mu mędrkować nad pytaniem: **jak być?**

Lada dzień Europa dowiedzieć się powinna, jakie środki obmyśliła europejska kommissja w Syrji dla zabezpieczenia chrześcian libańskich od wściekłości muzułmańskiego fanatyzmu. Kommissja miała już przybyć do Konstantynopola na d. 15 maja, i tam wypracowaną przez siebie organizację zarządu Syrji sułtanowi złożyć. 20 dni dzielące tę czynność od wycofania wojsk francuzkich wystarczyć nie potrafią do wprowadzenia nowego trybu, jeszcze przed odpłynieniem opiekuńczych pułków; a komu wiadoma jest opieszałość dywanu, ten ani na chwilę powątpiewać nie może, że Syrję oczekuje epoka bezrządu, czyli, co gorsza, epoka swawoli tureckiéj i arbitralności Fuad-paszy. Już podróż przeszłoroczna wielkiego wezyra po chrześcijańskich krajach Turcji europejskiéj przekonała, że rząd ottomański władać chrześcijanami nie umie; jeśliby na to trzeba było nowych dowodów, dostarczy ich nam Omer-pasza, który, jak to dzienniki stambulskie zapowiedziały, wiezie dobroczynne dla chrześcijan rękojmie. Zdawałoby się, że w duszy dzisiejszego Serdara, tak nie dawnego jeszcze słowiańskiego zaprzańca, tleć musi wrodzone uczucie dla spółziomków i choć tłumione przywiązanie do wiary; a jednak kiedy zwrócimy uwagę, jak dawno przybycie jego do Mostaru jest zapowiedziane, jak opieszale ta niedaleka podróż idzie, jakże nie uwierzyć, że Turcja umyślną zwłoką chciałaby, aby wynękane na niéj przez dwory ustępstwa światła nie ujrzały. W takim składzie rzeczy z całéj duszy pragnąć należy, aby myśl wynagrodzenia Austrji za Wenecję częścią krajów słowiańsko-tureckich, zamieniła się w rzeczywistość; bo jakakolwiek

byłaby późniéj dola téj części Europy, zaczęłoby się przynajmniéj dzieło sprawiedliwości, dzieło rozkładu tego ogromnego a niedołężnego cielska, co samą bezwładnością, tak zgubnie nad najszlachetniejszemi plemionami: greckiem i słowiańskiém, ciąży.

Włochy.

Turyn, *15 maja.* Dziennik *Le Pays* pisze:

„Liczne czasopisma oznajmiły, że rząd turyński uspokojony przez oświadczenia Austrji, umyślił ściągnąć wojska z pogranicza lombardzkiego i całość sił obrócić na wytępienie powstania w neapolitańskiém. Wiadomości, atoli, jakie otrzymujemy, przekonywają, że ów domysł polega na niedostatecznéj ocenie położenia krajów Obojga Sycylji, oraz poruszeń wojska, które miały miejsce w rozmaitych stronach.

Przechody obecne mają jedynie na celu uzupełnienie formacji nowych półków wojska włoskiego, tudzież zmianę leż korpusów dowodzonych przez jenerałów Cialdini i Durando; pierwszy z nich opuszcza Neapol i Sycylję, dla zajęcia linji niższego Padu, w okolicach Bolonji; drugi ciągnie aby go zmienić i wojsko jego opuszcza linję średniego Padu, między Placencją, Modeną i Ferrarą.

„W skutek utworzenia nowych półków, wiele czwartych bataljonów, istniejących w 32 półkach dawniejszéj piechoty, wyprawiono na południe, aby służyły za osnowę nowéj formacji; w ogólności stanowi to 36 bataljonów, piechoty linjowéj, 6 bersaglierów, 13 szwadronów jazdy i 9 działobitni artyllerji.

„Owoż siła 50 tysięcy żołnierzy zdaje się być dostateczną dla utrzymania porządku na południu; wojska zaś korpusu Cialdini, pozostałe w Neapolu i Sycylji, opuszczą tę kraje w miarę uzupełnienia formacji nowych półków. Co do korpusu jen. La Marmora, zajmującego linję Mincjo i Lombardji, nikt nie myśli ściągać go z tego stanowiska, które prócz strategicznéj swojéj ważności, przedstawia korzyści ogromnéj przestrzeni, najdogodniejszéj dla wielkich obrótów wojennych. Wiadomo, że za Austryjaków, pod Montechiari corocznie odbywały się wielkie ćwiczenia wojska niemieckiego. Dziś wojsko włoskie następnie jest rozłożone: pierwszy korpus, pod jen. Sonnaz, w Piemoncie, główna kwatera w Aleksandrji. Drugi korpus, pod jen. La Marmora, w Lombardji, główna kwatera w Medjolanie. Trzeci korpus, jen. Cucchiari w księstwach Parmeńskiem, modeńskiem i w Toskanji; główna kwatera w Parmie. Czwarty korpus, jenerał Cialdini, w Romanji, Marchjach i Umbrji; główna kwatera w Bolonji. Piąty korpus; jenerał della Rocca, w Piemoncie, główna kwatera w Turynie. Szósty, jen. Durando w królestwie neapolitańskiem, główna kwatera w Neapolu.

„Stąd widać że królestwo neapolitańskie, składające więcéj niż ⅓ ogólnéj ludności włoskiéj, posiada tylko szóstą część wojska, razem 50,000 ludzi; jest to połowa tego, co istniało pod dawnym rządem.

Francja.

Paryż, *15 maja.* Rozprawy świéżo toczone w Senacie francuzkim o rybołowstwie i sprawach syryjskich, mają tak ważną donioslość polityczną, że pominąć ich nie można. W tych obudwu pytaniach, rozprawy odkryły czyny i wywołały oświadczenia, które szczególniéj wiążą się ze stanowiskiem Francji, względem Anglji.

Rozprawy tyczące się zmniejszenia opłaty od połowu śledzi i jego następstw, skończyły się odesłaniem podanéj w téj mierze prośby. To postanowienie dowodzi całéj troskliwości senatu w tym przedmiocie, równie jak i ważności przedsięwzięć, nie tylko prywatnych, ale i ogólnych, wdanych w ten przemysł. Podług twierdzeń admirałów, którzy popierali rozprawy z zapałem i wielką obfitością dowodów, to zniżenie taryfy, przyprowadzając do nędzy, na korzyść Anglji, liczną klassę nadbrzeżnéj ludności francuzkiéj, naraża jeszcze na niebezpieczeństwo siłę morską kraju, nadweręźając prawo wpisu zaciągów okrętowych, któréj jest podstawą.

Dziennik Rozpraw sprawiedliwie wzruszony pełnemi przekonania słowami senatorów-admirałów, a szczególniéj p. Romain-Desfossés, wynurza żal, że te rozprawy, w których zajaśniało tyle prawd pożytecznych, rozstrzygnęły zaledwie jeden szczegół nauki; odesłanie bowiem prośb do trzech ministrów nie będzie mogło mieć żadnego skutku, gdyż traktat francuzko-angielski zastrzega, że żaden jego artykuł nie może być przejrzany, chyba za obustronnem przyzwoleniem.

Inaczéj byłoby, mówi tenże dziennik, gdyby rząd, dający początek tak stanowczym reformom, radził się wprzódy wielkich ciał państwa, pierwiéj nim skutki podobnych kroków staną się nienagrodzonemi. Życzenie *Dziennika Rozpraw* jest, zapewne, wyrozumowane. Ale, z drugiéj strony, godzi się zapytać, jak długiego czasu potrzebaby do ułożenia traktatu handlowego, który otwiera erę wolnéj zamiany i który jest dziś w drodze wykonania, aby przeszedł do stanu czynów dokonanych, gdyby mu było potrzeba przechodzić dawne parlamentarne koleje? Zresztą skutki poczytywane przez *Dziennik Rozpraw* za nie mogące się nagrodzić nie są rzeczywiście takiemi. Warunek przejrzenia, zastrzeżony w traktacie francuzko-angielskim, już był zastosowany co do wódek angielskich, w duchu korzystnym dla Anglji: nic więc prostszego jak żeby warunek połowu śledzi przejrzeć na korzyść Francji.

Rozprawy o Syrji, rozpoczęte zawczoraj, ukończone zaś wczoraj jednomyślnie na stronę rządu, podniosły się do wysokości najdonioślejszego politycznego wypadku.

Monitor Powszechny umieścił pod d. 16 maja, sprawozdanie ministra spraw wewnętrznych o zarządzie więzień we Francji, w ciągu 1859 r.

Dziennik *le Pays* pisze:

„Listy z Paryża do różnych dzienników zagranicznych donoszą o mających wkrótce nastąpić zmianach w prawodawstwie druku. Nasze osobiste poszukiwania pozwalają potwierdzić tę wiadomość. Rozumiemy, że projekt do prawa jest właśnie w robocie. Co do zawartych w nim rozporządzeń, dotąd nikt nic o nich nie wie; sądzimy jednak, że ten projekt utrzyma zasadę, na któréj opiera się obecne prawodawstwo, lecz że złagodzi pewne jego rozporządzenia, w ten sposób, aby prawo uczynić zgodniejszem z dekretem 24 listopada.”

Anglja.

Londyn, *14 maja.* Książe de Bedford, starszy brat lorda John Russell, umarł dziś po południu, w Woburn-Abbey, Lord John Russell i P. F. H. Russell, wezwani przez telegraf, byli świadkami jego zejścia: Margrabia de Tavistock, jedyny syn zmarłego, jest dziedzicem jego dostojeństw i majątku.

Karol-Francis Adams, nowy poseł Stanów Zjednoczonych, przy dworze angielskim, przybył na pokładzie parostatku *Niagara*, do Liverpool, 13 maja po popołudniu. Wnet po przybyciu i zatrzymaniu się w hotelu Adelphi, pozdrowił go mer liwerpoolski, tudzież deputacja izby handlowéj amerykańskiéj tego miasta, która złożyła mu adres. Wspomniano w tém piśmie, że poseł pochodzi ze znakomitéj rodziny, zasłużonéj krajowi, że rzeczpospolita widziała na swem czele dwóch prezydentów, przodków Adamsa. W odpowiedzi na ten adres p. Adams, między innemi wyrzekł:

„Więcéj niż 40 lat minęło od mojego odpłynienia z Anglji, byłem wówczas dzieckiem, dziś doścignąłem już połowy mojego zawodu. Ten przeciąg czasu sprowadził tak ogromne zmiany, w stosunkach między krajem, który przedstawiam i królestwem angielskiem, że trudno mi nawet zdać sobie z nich sprawę. Będąc obecnym wymianie korrespondencji, przywiezionéj przez parostatek, na którym przybyłem i rozmyślając nad ruchem téj korrespondencji na téj cudownéj drodze, zrozumiałem, w jakim rosnącym postępie podnosił się nieustannie ruch handlowy między obydwóma krajami, tudzież jak ważnem było przyczyniać się do jego rozwoju.”

Poseł wyjechał z Liverpool pociągiem o godzinie 3-éj m. 40, do Londynu.

D. 16 maja. Posiedzenia obu izb dnia dzisiejszego nie zawierają nic godnego uwagi. Lordowie znajdowali, że ostatnia proklamacja królowéj, zapowiadająca kary na poddanych angielskich, biorących udział w wojnie amerykańskiéj, źle jest napisana, że wyrazy jéj są ciemne, nieokreślone, tak iż do należytego wyrozumienia proklamacji, uciekać by się należało do prawoznawców.

W izbie niższéj, p. Gladstone, na zapytanie p. H. Stracéy, odpowiedział, że rząd jéj k. m. nie otrzymał dotąd żadnego pisma rządu francuzkiego, ściągającego się do połowu śledzi. Lecz sądzi, że rząd francuzki chce działać z dobrą wiarą, w wykonaniu warunków traktatu.

Na témże posiedzeniu sędziowie Willes i Kealing stanęli u kratek izby, z poselstwem izby lordów, oznajmującem, że bil zapewniający dochód dożywotni dla królewny Alisy, został przyjęty.

Austrja.

Wiedeń, *10 maja.* Izba panów uchwaliwszy na posiedzeniu, d. 8 maja, adres do cesarza, postanowiła, w całym swoim składzie zanieść go n. panu, który raczył przyjąć ją dziś o godzinie 2-éj. Adres brzmi jak następuje:

„Apostolski Majestacie,

„Głęboko jeszcze wzruszeni i pod błogiem wrażeniem owéj wysokiéj i uroczystéj godziny, w któréj przedstawiciele ludów austryjackich, zgromadzeni około uwielbianego tronu w. c. m. usłyszeli zapowiedź nowych rękojmi szczęśliwéj przyszłości, dla ogółu państwa, członkowie pierwszéj izby *rady cesarstwa* poczytują za swą najpierwszą i najniezbędniejszą powinność wynurzyć z uszanowaniem uczucia najżywszéj wdzięczności za nadane ustanowienia przez dyplomat 20 października 1860 i za prawa zasadnicze 26 lutego 1861 r.

„Te ustanowienia otrzymały niedawno z ust w. c. m., w pośród pełnych zapału okrzyków obu izb rady cesarstwa, których odgłos odbił się po wszystkich krajach państwa, sankcję i potwierdzenie.

„Ale izba wyższa, zespalając uczucia wdzięczności z uczuciami wszystkich serc patryotycznych, powinna, nadto, wynurzyć osobiste podziękowanie, za stanowisko konstytucyjne, jakie zostało dla niéj wskazane i które, według wspaniałych zamiarów majestatu, ma zjednoczyć w jéj łonie dostojności kościoła i szlachectwa, zaszczyty rodowe, z blaskiem sztuk, umiejętności i dojrzałego doświadczenia, połączone ze szlachetnością zasługi i sposobu myślenia. W ten sposób działalność pojednawcza przeznaczona jest być udziałem rodzimych nierówności, a więc nieuchronnych w społecznem życiu; jakoż, w naszéj izbie objawia się, w ramach ściśnionych, myśl piękna i płodna, któréj urzeczywistnienie, w wielkich rozmiarach, stanowi najwspanialsze zadanie austryjackiego cesarstwa, a mianowicie, wspólne, przyjazne działanie, oraz zjednoczenie się dobrowolne jego krajów, jego stanów i powołań ku ocaleniu wszystkich, ku potędze i wielkości ogółu.

„Izba wyższa wiernie i ufnie idzie za głosem majestatu, gdyż podziela przekonanie, że urzeczywistnić się mające teraz ustanowienia, w duchu położonych zasad, doprowadzą, przy uczęstnictwie przedstawicieli ludu, do zbawiennego przetworzenia monarchji na podstawach, zdolnych pogodzić konieczną jedność cesarstwa, z największą możliwą niezależnością pojedyńczych krajów.

„Izba wyższa gorliwie i szczerze wstępuje na otworzoną przed sobą konstytucyjną drogę i spodziewa się, przy boskiéj pomocy, spełnić swą powinność i przeznaczenie, usiłując, zgodnie z drugą izbą rady cesarstwa, tudzież zachowując otwarcie i bez własnéj miłości swą niezawisłość, rozwinąć i ustalić dobro prawdziwe, trwałe, a w gruncie toż same, tronu i ludów.

„Jeżeli izba wyższa dójdzie w téj drodze, jak tuszy, do otrzymania potwierdzenia majestatu i ojczyzny, oraz spółczucia ludności, potrzebnéj do uczynienia prawdziwie płodnemi nowych ustanowień politycznych, w téj przeto pięknéj i chlubnéj nagrodzie z radością ujrzy wsparcie i zachętę swego istnienia i działalności.

„Nie taimy przed sobą trudności zadania. Wszakże różnice polityczne, religijne i narodowe, istniejące na powierzchni austryjackiéj monarchji, byleby pojętemi zostały w duchu pojednawczym i urządzonemi według zasad wzajemnéj wyrozumiałości, nie utworzą nieprzełamanych zawad rozumnéj zgodzie, mającéj stać się niewyczerpanem źródłem pomyślności cesarstwa, oraz silném ogniwem jego jedności i potęgi.

„Jeżeli doznajemy boleśnego żalu iż nie widzimy jeszcze przedstawionéj w radzie cesarstwa korony węgierskiéj, kroackiéj i słowackiéj, oraz księstwa siedmiogrodzkiego i jeżeli trudno nam obejść się bez spółdziałania przedstawicieli tych krajów, znajdujemy jednak w nadziei przez w. c. m. wyrażonéj, a przez serca nasze podzielanéj, uspakajającą nas wiarę, że i ta trudność będzie ułatwioną, w sposób zadawalający, w duchu własnoręcznych biletów d. 26 lutego. Nie będziemy mogli w pełności serca cieszyć się z ustanowień przez w. c. m. nadanych, dopóki bracia nasi owych krajów, nie będą ich uczęstnikami. Wówczas dopiero kiedy ich przedstawiciele, posłuszni łaskawemu wezwaniu swego prawego króla, otoczą razem z nami ten tron waszego majestatu, dla wspólnego działania, wówczas dopiero dzieło chwalebnie rozpoczęte, otrzyma swój wieniec. Szczęśliwi jesteśmy, że w. c. m. wynurzyłeś nadzieję trwałości błogosławieństw pokoju, którego Austrja, równie jak i cała Europa potrzebuje. Oby ta powinność wspólna, ciężąca na wszystkich państwach niedozwolenia nadweręźać tego drogiego dobrodziejstwa, mogła być z takąż otwartością przyznaną i z takąż wiernością spełnianą, jak to w. c. m. czynić raczysz. A jak posiadamy zapewniające nas przekonanie, że w. c. m. nie zaniedba żadnego środka, mogącego się pogodzić ze czcią i powagą wielkiego mocarstwa, dla utrzymania pokoju, tak równie jesteśmy przeświadczeni, że w razie bezskuteczności tych usiłowań, cały lud austryjacki, z patryotycznem poświęceniem wesprze nasze waleczne wojsko, tak wiernie trwające w swych obowiązkach i skutecznie dopomoże usiłowaniom naszych żołnierzy.

„Roztrząśniemy najstaranniéj przełożenia, jakie rząd przedstawi, mianowicie ściągające się do budżetu podatków, banku i kredytu; najgorliwiéj przyczynimy się, w służących nam obrębach, do ich rozwiązania, w sposów korzystny dla pomyślności powszechnéj, aby równowaga budżetu powoli została przywróconą i aby można było, z czasem, stosownie do łaskawych zamiarów w. c. m. ulżyć brzemię podatków, tak ogromnie zwiększonych przez zbieg okoliczności. Pojmujemy w całéj wielkości, w całéj wysokości znaczenia zadanie przypadłe na naszą epokę kierowania doli naszéj ojczyzny i wyprowadzenia jéj z najtrudniejszych przesileń! Czujemy to razem z w. c. m. że to zadanie, mimo całą trudność rozwiązania, musi nieodzownie być ułatwionem. Niebezpieczeństwo tego położenia napełnia nas, zaiste, uzasadnioną niespokojnością, ale zostawia nam także rzeczywistą nadzieję; i ta właśnie nadzieja winna górować, jeśli wzrok rzucimy na dzieje Austrji i na nasze własne serca.

„W. c. m. słusznie liczysz na starą wierność austryjacką, to rozczulające wyrażenie cnót patryotycznych, wspólnych wszystkim plemionom cesarstwa, których żaden z naszych panujących nadaremnie nie wzywał i którym Austrja winna swe dni najszczęśliwsze i najpełniejsze chwały, jak równie najchlubniejsze swoje wspomnienia. Mamy niezachwianą ufność w najwyższéj cesarskiéj obietnicy opiekowania się powszechną konstytucją, jako niezachwianą podstawą jednolitego i niepodzielnego cesarstwa, odpierania wszelkich zamachów na tę konstytucję, jako napaści na całość monarchji i na prawa wszystkich jéj krajów i ludów. Wzorem ojców, synowie dzisiejszéj Austrji potrafią dowieść dzielności swojéj w niebezpieczeństwie. Wiernie wspierać będą majestat, z męską wytrwałością, w razie potrzeby, majątkiem i krwią. Prawo jest za nami, a ten, któremu sumienie mówi, że był sprawiedliwym i łaskawym, może okazać się niezachwianym, stałym i silnym.

„W tym właśnie duchu, jesteśmy tego pewni, ludy austryjackie usiłować będą ziścić uczucia swojéj wdzięczności, za ważne postanowienia w. c. m. którym winne są nowe instytucje; umieją bowiem ocenić wartość, dając ojcowskiemu sercu w. c. m. tę pewność, że wyszedłszy z opieki, zachowują pełność swéj dawnéj miłości i swych dawnych austryjackich uczuć. Oby wszechmocność boska raczyła błogosławić naszemu dziełu, opiekować się koroną, cesarstwem i ludem. Ze wszystkich węzłów co nas jednoczą, najzbawienniejszym jest ten, że wyznawcy wszystkich obrządków, zgadzają się z nami w jednéj modlitwie: Boże, zachowaj i błogosław majestat i naszą piękną Austrję, wolną i zgodną!“

Cesarz raczył następnie odpowiedzieć:

„Ze szczerą radością przyjmuję adres, który izba wyższa rady cesarstwa złożyć mi uchwaliła. Daje mi to pełną otuchy pewność, że izba wyższa dobrze ocenia moje zamiary i że postanowiła, jako jeden z konstytucyjnych czynników prawodawstwa, dzielnie wspierać usiłowania, podejmowane przezemnie w widoku szczęścia ojczyzny. Pokrzepia mię to w ufności, że przy pomocy boskiéj, potrafimy spełnić zadanie, które na nas spadło. W patryotycznych słowach adresu, widzę wyraz szlachetnych uczuć, w których żywe uznanie wierności, podaniowego przywiązania do mnie i mojego domu, łączy się w sposób najuczciwszy z ideą wyzwoloną, jaką powzięliście o waszych nowych obowiązkach. Dziękuję wam za sprawienie mi téj przyjemności, jakiéj ze złożenia tego adresu doznaję i upewniam was o mojéj łasce cesarskiéj.“

Odpowiedź powitana była trykrotnem: *Niech żyje*, obecnych członków.

Kommissja izby poselskiéj złożyła projekt adresu, który zapewne przyjęty zostanie:

„Cesarsko-królewski, apostolski majestacie,

„Przenikniona temiż uczuciami wierności i patryotyzmu, jakie słyszeć się dały wpośród sejmów prowincjonalnych, jako prawdziwy wyraz uczuć ludowych, izba poselska rady cesarstwa składa, w uszanowaniu, dzięki waszemu majestatowi za udzieloną jéj ufność, przez zwołanie przedstawicieli całéj monarchji do współpracownictwa w wielkiem dziele zbawiennego przeobrażenia.

„Witamy z radością wzniosłe zasady, ogłoszone przez w. c. m. wielkiego dzieła, które, przy pomocy Wszechmogącego, dojrzeje dla szczęścia ludów i chwały cesarza. Instytucje swobodne, pod któremi odtąd wszystkie ludności cesarstwa istnieć powinny, z równemi prawami, skojarzą węzły miłości bratniéj i zamienią w nierozerwalny związek. Uczęstnictwo przedstawicielstwa narodowego w prawodawstwie, uświęci ten związek, a rozwój stopniowy wolności, zgodnéj z duchem czasu, doda mu siły do zwycięzkiego przebycia wszystkich burz.

„Nieocenioną stanowi dla nas wartość, że wasz majestat przedsięwziął reformę polityczną cesarstwa, na podstawie samorządu, (autonomji) o ile można najrozciąglejszego rozmaitych królestw i krajów, a razem na zasadach téj jedności, któréj koniecznie wymaga stan cesarstwa, jako państwa.

„Przynajemy z w. c. m. że ta reforma zostanie na długie czasy utrwaloną, jeśli zastosowaną będzie słusznie i sprawiedliwie ze względem na przeszłość rozmaitych królestw i ziem, z jednostajną troskliwością dla wszystkich narodów i jednostajnym jéj rozwojem we wszystkich częściach cesarstwa, przez politykę szczerą i wyzwoloną, która stała się potrzebą ludu i przepisem konieczności. Przekonani o wysokiem znaczeniu przedstawicielstwa prowincjonalnego, wynurzamy nadzieję, że blisko przyszłe wznowienie posiedzeń sejmowych, w rozmaitych krajach, dziś odroczonych, wprowadzi znakomite ulepszenia w ich wewnętrznym bycie.

„Rozwój form konstytucyjnych nadanych cesarstwu, uzupełnienie ich przez instytucje, gdzieindziéj działające ze wzrastającem powodzeniem, tudzież rozwój właściwy instytucij prowincjonalnych, pozwolą uchwalić prawa odpowiadające potrzebom i pragnieniom wszystkich ludów cesarstwa; zacisną jeszcze mocniéj węzły wierności i przywiązania wszystkich do świętéj osoby w. c. m. i do jego sławnego domu; uczynią nakoniec, spójność wielkiego państwa sprawiedliwym przedmiotem dumy i pełnego zapału poświęcenia, dla wszystkich austryjackich plemion.

„Nie zapoznajemy trudności wskazanych przez w. c. m. włożonych na nas obowiązków; ale i my również ufamy, że przez rękojmie konstytucyjnéj wolności, przez ducha wyrozumiałości, życie braterskie wszystkich ludów, umieszczonych pod opiekuńczemi skrzydłami orła austryjackiego, będzie zapewnione. W tymże duchu, ludy usprawiedliwią ufność w. c. m. wzywającą ich do współpracownictwa nad pomyślnym rozwojem i utrwaleniem instytucij nadanych, lub wskrzeszonych.

„Spodziewamy się i oczekujemy z w. c. m. że pytanie przedstawicielstwa królestwa Węgierskiego, kroackiego i słowackiego, oraz wielkiego księstwa siedmiogrodzkiego, w radzie cesarstwa, znajdzie wkrótce szczęśliwe rozwiązanie.

„Odwieczna wierność ludów zakarpackich dla swych panujących, wspólność naszego życia w ciągu kilku wieków, pod sławnymi monarchami zacnego domu waszego majestatu, pamięć bratniéj wspólności szczęścia i niedoli, w jasnych i czarnych godzinach, stosunki stokrotnie splecione, wspaniałomyślność i skwapliwość do poświęceń, tylokrotnie doznane, szlachetnych plemion zamieszkujących wschodnie ziemie cesarstwa, napełniają nas otuchą, iż pomne na ofiary ludów zachodnich cesarstwa, dla wyzwolenia ich z obcego jarzma, uznają, zgodnie z nadzieją w. c. m. korzyści i widoczną potrzebę przedstawicielstwa wspólnego, na wyzwolonéj podstawie jednolitego państwa i pracować zechcą razem z nami nad utworzeniem Austrji wielkiéj i zgodnéj.

„Bogdajby nadzieja w. c. m. utrzymania pokoju na długo urzeczywistnić się mogła! Potrzeby rolnictwa, przemysłu i handlu, dla których silne wsparcie, w saméj ich osnowie, jest niezbędne, wymagają pokoju tak gwałtownie, że nowe wstrząśnienia byłyby jedną z największych klęsk, którychby lękać się nam przyszło. Niemniéj wszakże ludy w. c. m. będą zawsze gotowe bronić Austrji przeciw wszelkiéj napaści.

„Dowiedzieliśmy się z zadowoleniem, że usiłowania w. c. m. dla przywrócenia równowagi skarbu nie ustają. Oczekujemy także od zastosowania systematu samorządu w prowincjach, powiatach, obwodach i gminach, oraz od zmniejszenia wydatków na wojsko, środków przywrócenia rzeczonéj równowagi. Przyklaskujemy zmianom, mającym się wkrótce wprowadzić w rozmaitych gałęziach podatkowania, w celu powołania zamożności narodowéj do równego i sprawiedliwego uczęstnictwa w wydatkach krajowych i urzeczywistnienia niezależności Banku państwa, aby dojść do przywrócenia stałéj stopy wymiany.

„Również pragniemy, aby także w innych sprawach projekta do praw przeznaczonych do wprowadzenia naglących zmian, w rozmaitych gałęziach życia publicznego, mogły być bez zwłoki przygotowane; zajmiemy się więc najważniejszym rozbiorem położeń, które będą nam przedstawione.

„Czujemy razem z w. c. m., że chwila przejścia najważniejszego dla doli cesarstwa już przyszła, ale mamy nadzieję, że gwiazda, co świeciła nad Austrją, niemal przez całe 10 wieków, nawet w dniach najmglistszych jéj dziejów, nie zamierzchnie. Mocno i stanowczo wierzymy, że ludy, w swéj staréj austryjackiéj wierności, w swéj gotowości do poświęceń, poniosą wszystko, co tylko okaże się potrzebném do utrzymania całości państwa jednego i nierozdzielnego.

„Idąc za wspaniałomyślnym przykładem w. c. m., uroczyście ślubujemy, w duchu wyrażonych pomysłów w dyplomacie 20 października 1860 i zastosowanych przez prawa zasadnicze, 26 lutego 1861, zachować wspólną konstytucję, jako nietykalną podstawę cesarstwa. Każde zgwałcenie tego punktu poczytamy za zamach na istnienie monarchji, na prawa wszystkich krajów i ludów. Gdyby ta konstytucja była kiedykolwiek zgwałconą, pozostaniemy z niezachwianą wiernością przy boku w. c. m.

„Oby wszechmocność boska błogosławieństwem swojém uczyniła możliwém wielkie dzieło odrodzenia. Boże zachowaj, błogosław i zbaw cesarza!“

„*Izba poselska rady cesarstwa.*”

Powyższy projekt adresu wniesiony był na posiedzeniu izby poselskiéj d. 11 maja. Żwawe rozprawy wytoczono w izbie z rozmaitych powodów; jeszcze w kommissji, układającéj adres, poseł Rieger, przedstawiciel w izbie pierwiastku czeskiego i stojący na jego czele, usilnie żądał, ażeby izba nie wyrażała się zbyt stanowczo, w przedmiocie jedności cesarstwa. Posłowie austryjaccy, przeciwnie, widzieli w tém oświadczeniu całą wagę adresu. Hr. Clam-Martinitz poczytał dyplomat 20 października, za arkę przymierza przyszłości cesarstwa; przeciwnie, poseł Kuranda, w patencie 26 lutego, chciał wyłącznie widzieć początek konstytucji, mającéj się jeszcze uzupełnić i rozwinąć; spór między obydwóma mówcami stoczył się jednak więcéj w dziedzinie teorji, niż rzeczywistego zastosowania, ale wystąpienie posła czeskiego, Rieger, miało zupełnie inne znaczenie. Przytaczamy więc treść jego głosu tak jak go dzienniki podały:

„Poseł Rieger nie pochwalił projektu adresu; rozumiał wszakże, że w jego bezbarwnéj i niepewnéj formie, zagłosowany będzie bez sporu i że rozprawy wielkich pytań zasadniczych odłożone zostaną do innéj zręczności. Lecz tak nie było: dotknięto pytań zasadniczych, co zmusiło jego towarzyszów wdać się w rozprawy. Postąpiono z wielkim pośpiechem i to jest cechą dzisiejszych rozpraw. Podobne rozprawy nie mogą być wiernym wyrazem przekonań izby. Sprawione przez nie wrażenie jest dotkliwe, przynajmniéj mówca jest przekonany, że zasmuci całe państwo, a mianowicie kraje, nie przedstawiane w izbie.

„Widziałem tu na galerji, mówił daléj p. Rieger, deputowanych kroackich, przybyłych do Wiednia, w deputacji do j. c. m. Pytam siebie, jakie wyobrażenie powezmą oni o naszym sejmie; muszę odpowiedzieć, że za powrotem swoim do kraju, oznajmią swym współrodakom: „Przyjaciele, niema nic do zrobienia z tą wiedeńską radą cesarstwa; niema tam dla nas nadziei. Wiedeńska rada cesarstwa jest centralizacyjna; tak mało szanuje ona prawa dziejowe, że jeśli damy się wciągnąć do wyprawienia tam naszych posłów, znajdziemy się w mniejszości i stracimy to, co ojcowie nasi zdobyli.“ — Bo, m. p. pewnie nie zaprzeczycie, że te ludy stoją na prawnéj posadzie i nie potrzebują darowania sobie konstytucji.

„Jeżeli względem Węgrów chciano opierać się na prawie zawojowania, mówiono im: Powinniście przyjąć konstytucję lutową, nie macie prawa do jakiegokolwiek dopominku; powiedzieć tego Kroatom nie można, bo ci nie zostali ani zwyciężeni, ani podbici i owszem, oni to właśnie, w chwili, kiedy Austrja opuściła niemal ręce, chwycili oręż w jéj sprawie, w sprawie własnéj konstytucji, w sprawie nakoniec Austrji jednolitéj i silnéj. Dla tego też na nich opierały się największe moje nadzieje. Sądziłem, że skoro ujrzą, iż rada cesarstwa wchodzi na drogę pojednawczą, pierwsi dadzą się wciągnąć do wysłania na nią delegowanych, że Serbowie pójdą w ich ślady, że późniéj Siedmiogrodzianie, a może i Słowacy, i tak jeden lud po drugim znajdzie korzystném wziąść uczęstnictwo w przedstawicielstwie jednolitéj i wspólnéj Austrji.

„Ale, podług zdania mówcy, przedstawicielstwo w radzie cesarstwa, nie jest prawdziwém przedstawicielstwem potrzeb narodowych; przekonany jest, że większość ludów nie głosowałaby w tym duchu, w jakim głosowała dziś większość niniejszéj izby i wyraża obawę, że rada cesarstwa nie spełni swego posłannictwa. (Zgiełk i szemranie. Mówca przywołany został do porządku).

Po przemówieniu p. Muhlfeld, adres przyjęty został 127 głosami; 48 posłów czeskich i galicyjskich wstrzymało się od głosowania.

Czytamy w dzienniku *Prassa:*

„Złożone cesarzowi przedstawienie sejmu kroackiego żąda wcielenia Dalmacji i uchylenia zarządu wojskowego na Pograniczu wojenném; nadto sejm kroacki dopomina się o powrót powiatu metlińskiego, stanowiącego dziś część Styrji i część Istrji, t. j. ziem należących do Związku niemieckiego, a to wszystko z powodu, że te ziemie były niegdyś własnością Kroacji. Nadto sejm prosi, aby rząd zajął się dolą chrześcjan bośnijskich. Oto są jego słowa w tym przedmiocie:

„Najjaśniejszy panie, po drugiéj stronie Sawy żyje lud, który podzielał dolę zjednoczonego królestwa i który nietylko z pobudek dziejowych, ale też przez związki plemienne powinien podzielać je w przyszłości. Jeżeli wszystko, co nie jest zbudowaném na sprawiedliwości i na zasadach, wspierających inne państwa chrześcijańskie, poczyna się rozpadać, w. c. m. położy ogromną zasługę w obec narodu, ludzkości i ojczyzny, jeżeli nić polityki narodowéj i dynastycznéj, upuszczoną od niejakiego czasu, podniesie tam, gdzie została zerwaną i jeśli to, co podług dziejów i przyrodzenia powinno być złączone, na nowo się spoi.“

„Deputacja sejmu kroackiego, która, jak wiadomo, żądała, aby osady Pogranicza wojskowego były przedstawiane na sejmie zagrzebskim, tudzież żądała wcielenia Dalmacji do Kroacji, otrzymała wczoraj posłuchanie u cesarza.

Cesarz oświadczył, że osady Pogranicza wojskowego stanowią potrzebę ogółu państwa i że nie można rozciągnąć na nie przedstawicielstwa sejmowego. Lecz ponieważ zadaniem obecnego sejmu jest ustalenie stosunków między Kroacją i ziemią słowacką, Pogranicze zaś wojskowe stanowi część składową tych dwóch krajów, cesarz rozumie, iż powinien był, w celu dojścia do rozwiązania pod tym względem, dozwolić na to raz, aby Pogranicze wojskowe odbyło swe przedstawicielstwo, na zasadzie przepisów prawa wyborczego 1848 r.

„Najjaśniejszy pan ciągle pragnie połączenia Dalmacji z Kroacją. Ale ponieważ większość równie jak i mniejszość sejmu, w Zara, żąda, aby rozstrzygnienie stosunków prawnych między Kroacją i ziemią słowacką poprzedziło to połączenie, sejm zagrzebski powinien wprzód naradzić się w tym przedmiocie i złożyć później uchwały swoje na sankcję cesarską. Zdaje się, że rząd, przypuszczając Pogranicze wojskowe do przedstawicielstwa, ma na celu zasilić ten odłam sejmu zagrzebskiego, który chce najzupełniejszego porównania praw kroackich z węgierskiemi i który w połączeniu Dalmacji chciałby, aby Kroaci widzieli pewien rodzaj nagrody za zgodzenie się wyprawienia posłów na radę cesarstwa."

Izba panów, na posiedzeniu 11 maja, odroczyła swe czynności aż do końca miesiąca.

Dziennik *Pętnik* daje następny życiorys hr. Teleky:

„Zakończył on 50-ty rok życia, 11 lutego. Był synem znakomitego uczonego, który po Szechenyi był główną podporą i przez wiele lat prezesem akademji węgierskiéj. Władysław Teleky odbył nauki w Sarospatak, Peszcie i Berlinie; akademja węgierska przyjęła 26-letniego młodzieńca w liczbę członków swoich, w r. 1837, w tymże czasie powiat Fogarasz obrał go posłem na sejm siedmiogrodzki.

„Przez pewny czas oddawał się natchnieniom swéj poetycznéj duszy i tragedja *Ulubieniec*, którą dał przedstawić w 1832, utrzymała się dosyć długo na scenie. Ale wkrótce zwrócił się wyłącznie ku polityce, w któréj obrał sobie za wzór hr. Stefana Szechenyi, serdecznego przyjaciela, lubo starszego od siebie wiekiem, blizko o lat 20. Kiedy Kossut i Deak rozwinęli w izbie poselskiéj węgierskiéj chorągiew reformy, Teleky połączył się z niezwyciężonym hrabią Batthyani, dla przeprowadzenia tychże zasad w izbie magnatów.

„W 1844 został wice-prezydentem założonego wówczas narodowego zgromadzenia, później zaś prezesem opozycyjnego klubu. Po otwarciu sejmu, 1837, zasiadł w izbie magnatów, ale przeszedł do izby poselskiéj, jako wybraniec hrabstwa pesztańskiego i jaśniał aż do sierpnia, między najznakomitszymi członkami.

„W 1848, d. 31 sierpnia, hr. Władysław Teleky posłany został, za potwierdzeniem królewskiem, w dostojności ambasadora do Paryża; ponieważ p. de Lamartine oświadczył życzenie, aby Węgry przedstawiane były przy rządzie francuzkim przez osobnego ministra. Teleky przybywszy do Paryża został tam przyjęty, 9 września, przez pp. Bastide i Cavaignac; później zaś uznany był, jak ambasador węgierski, przez prezydenta rzeczypospolitéj Ludwika-Napoleona. Po nieszczęściu pod Vilagos, Teleky pozostał w Paryżu i oddał się wyłącznie dziennikarstwu. Czasopisma: *Dziennik Rozpraw, Le National, Prassa, Mniemanie Powszechne* i *l'Evénement* ogłaszały liczne jego artykuły, w których bronił dziejowych praw Węgier i walczył przeciw systematowi Bacha, gdy tymczasem w Wiedniu skazano go na śmierć zaocznie, a imię jego przybito na szubienicy. Teleky był wielce lubionym na dworze paryzkim i szczycił się osobistém zaufaniem cesarza. W czasie wojny włoskiéj udał się do Turynu i Genewy. Po zawarciu pokoju w Villafranca, wrócił do Paryża, żył na ustroniu i podobno kiedy były minister węgierski Szemere, ogłosił list w obronie dyplomatu 20 października, Teleky jawnie wystąpił z piorunującą odpowiedzią. Dwie siostry jego: Emma, wdowa po nieboszczyku francuzkim de Gérando, znanym z pism swoich o Węgrzech, i hrabianka Bianka, która ośm lat przebolała w więzieniu, za mniemania polityczne, mieszkają w Dreźnie. Dla odwiedzenia ich przybył do tego miasta hr. Teleky pod koniec przeszłego roku. Uwięziony, wydany Austrjakom, bez zaręczenia przez cesarza, otrzymał pozwolenie wrócić do ojczyzny. Po zebraniu sejmu, wierny danemu słowu, wstrzymał się od wszelkich działań politycznych; wówczas dopiero stanął na czele skrajnéj lewéj. Świat spodziewał się usłyszeć, za dni kilka, jego programmat, ale usta, co go wyrzec miały, są dziś zimne i nieme.

„Świadkowie naoczni, co go widzieli w przeddzień śmierci na posiedzeniu, twierdzą, że był bladym i milczącym, że tulił się w futro, jakby go zimno dojmowało, nie bardzo zważając na prace izby."

Dnia 10 maja odbył się pogrzeb. Więcéj 100000 osób, przybyłych z różnych części kraju, odprowadziły trumnę do grobu. Marszałek sejmowy Koloman Ghyczy, superintendent reformowany, ks. Toeroch i baron Eotvos mieli mowy; wzorowy porządek panował.

Koniec mowy hrabiego Deaka.

„Kiedy przodkowie nasi zapewnili domowi habsburskiemu, rozciągając nawet na płeć żeńską, prawo dziedzictwa korony węgierskiéj, uczynili to pod pewnemi warunkami. Ogłosili, że tak w Węgrzech jak w krajach dziedzicznych, następstwo tronu wykonywać się będzie w porządku pierworodztwa, a więc jak w Węgrzech, tak w krajach dziedzicznych, korona spadać będzie na tychże członków dynastji. Ogłosili dla Węgier i krajów korony węgierskiéj, równie jak dla krajów dziedzicznych, monarchję wspólną i nierozdzielną. Bo ani Karol III (cesarz Karol VI), ani Węgry, ani kraje dziedziczne nie chcieli, aby na przyszłość panujący mógł dzielić posiadłości między swe potomstwo, tak jak to dawniéj miewało miejsce, ostatni raz pod Ferdynandem I. Wszakże ogłaszając tę zasadę, co do znamienia nierozdzielnego posiadania, dalekimi byli od rozciągnienia go na kształt rządu i administracji. I owszem w § 9, art. 2, położyli warunek, że do potomków prawa następstwa, zastrzeżone tem będzie postanowienie art. 3 r. 1715, dającego narodowi rękojmię, że panujący nie będzie rządził i administrował Węgrami, tylko podług praw krajowych istniejących, jak w przyszłości uchwalonych. Zastrzegli nadto, w sposób najwyraźniejszy, że król obowiązany jest zachować prawa, swobody i ustawy kraju nazawsze, że przy objęciu władzy powinien koronować się, podpisać inauguracyjny królewski dyplomat i wykonać koronacyjną przysięgę. Sankcja więc pragmatyczna, w sposób najwyraźniejszy, utrzymała niezależność kraju. Naród przywiązał się po wszystkie czasy do tego prawa, i nie pod względem wykonania na swoje. Korona węgierska przechodziła na głowy rodów królów, którzy od dnia zawarcia sankcji pragmatycznéj wstępowali na tron węgierski. Cesarz Józef II był jedynym, między następcami Karola III, który się nie dał koronować i rządził trybem absolutnym. Ale Węgry nigdy go nie uznawały za prawdziwego króla i nie tylko jego postanowienia prawodawcze i administracyjne, które w ostatnich dniach życia swojego sam cofnął, ale nawet dary i przywileje nadane przezeń osobom pojedynczym, ogłoszono za żadne i nieobowiązujące, jak to widać z art. 32, r. 1790.

„Marja-Teresa, była pierwszą królową, co wstąpiła na tron węgierski w moc sankcji pragmatycznéj, i co wstąpieniem, po raz pierwszy taż sankcja weszła w życie; zajmując tron taż królowa wypełniała ściśle warunki, od których prawo jéj następstwa zależało; ogłosiła inauguracyjny królewski dyplomat i wykonała koronacyjną przysięgę, a nawet artykułem 8, 1741 r. dała nową Węgrom rękojmię, że szanować będzie prawa, swobody i ustawy krajowe, obwieściła też uroczyście, że Węgry nie będą nigdy rządzone według trybu panującego w krajach dziedzicznych.

„Drugi król węgierski, Leopold II, który wstąpił po zgonie stryja swego Józefa II, niekoronowanego, przy wstąpieniu swém na tron, wydał inauguracyjny królewski dyplomat i złożył koronacyjną przysięgę; nadto, w artykule osobnego prawa, utwierdził kraj w jego niezależności. W art. 10 r. 1790 uznał, że chociaż przez art. 1 i 2 1723 r. prawo następstwa rozciągnięte zostało w Węgrzech i na płeć niewieścią i że tron należy zawsze do panującego' który dzierży inne kraje dziedziczne, według ustanowionego porządku następstwa, niemniéj atoli Węgry i połączone z niemi ziemie są państwem wolném, którego rząd jest zupełnie niezawisłym, t. j. niepoddanym żadnemu innemu krajowi, lub ludowi, że ma swą własną konstytucję i zatém powinien być rządzonym i administrowanym przez swego króla prawowicie koronowanego, podług własnych praw i zwyczajów. W art. 12 r. 1790, uznaje także, że w Węgrzech prawo stanowienia, cofania i tłumaczenia ustaw służy królowi prawowicie koronowanemu, prawo, które podziela ze stanami królestwa prawnie na sejm zgromadzonemi i nie mogące być zewnątrz sejmu wykonywaném. Co do władzy wykonawczéj, król nie może jéj spełniać, tylko w duchu prawa.

„Przytoczone przezemnie prawa i potwierdzenia, równie jasne jak stanowcze, wydane przez królów, nie pozwalają wątpić o niepodległości konstytucyjnéj Węgier.

„Franciszek I, który po ojcu odziedziczył koronę węgierską, w inauguracyjnym dyplomacie nie tylko przyrzekł narodowi utrzymanie praw, swobód i ustaw narodowych, lecz nawet, w 33 roku swego panowania, t. j. w 1815, ponowił oświadczenie, że wiernie zachowa art. 9 r. 1790; przyznał najwyraźniéj, że przedmioty podatkowania i popisów wojskowych nie będą sejmowi odebrane, oraz że podatki, uchwalone przez sejm, nigdy i pod żadnym pozorem nie będą mogły być powiększone, bez przyzwolenia sejmu. Ferdynand V, w inauguracyjnym swoim dyplomacie, dał podobneż rękojmie narodowi, a rozciąglejsze w sankcjonowanych przez siebie prawach, w r. 1848.

„Sankcja pragmatyczna nie jest prawem zwyczajném, ani prostą umową, ani kartą darowaną, lub obietnicą, ale paktem zasadniczym, zawartym w skutek zobopólnéj zgody. W tym pakcie przodkowie nasi, z jednej strony, uroczyście zrzekli się, na rzecz linji niewieściéj domu habsburskiego, prawa wolnego obioru króla; z drugiéj strony, Karol III sam, uznawszy to prawo obioru przez art. 3, 1715 r. przyrzekł spełnić warunki położone przez naród, t. j. utrzymać prawa, swobody i ustawy krajowe. Tym porządkiem wszedł w zupełną moc obowiązującą pakt zobopólny dobrowolnie przyjęty przez obie strony; był on szanowany przez wszystkich królow koronowanych, następców Karola III; rękojmie w nim objęte, ciągle odnawiane, nadały paktowi uświęcenie prawnego wykonania. A więc, czyż będzie wolno jednéj stronie ów pakt łamać, wymagać aby narod spełniał zawarte w nim zobowiązania, uchylać albo wykonywać w sposób niezupełny pierwsze warunki tych zobowiązań?

„Związek więc prawny, istniejący między nami i państwami dziedzicznemi, znajduje jasne i dokładne wyrażenie w sankcji pragmatycznéj i w innych naszych prawach, stanowi go tożsamość dynastji *i jedność osobowa*. Co do węzła ściślejszego *prawdziwéj rzeczywistéj jedności*, niema go ani śladu w naszych prawach. Z wyżéj przytoczonych artykułów prawa wynika, że między nami i krajami dziedzicznemi rzeczywista jedność nigdy nie istniała i że Węgry nigdy nie miały chęci zgodzić się na podobną jedność. Dla przekonania się dosyć jest roztrząsnąć prawo publiczne węgierskie i takież prawo krajów dziedzicznych.

„Gdyby sankcja pragmatyczna nie została zawartą w 1723, po śmierci Karola III w 1743, po wygaśnieniu z nią domu habsburskiego po mieczu, Węgry mogłyby swobodnie obrać sobie króla. Nie byłoby wówczas niepodobném (zwłaszcza bacząc na wielki wpływ, jaki Francja wywierała na politykę europejską, i bacząc na potężną osobistość Fryderyka II i nakoniec przypominając sobie że osłabienie domu habsburskiego równie było pożądane dla dworów wersalskiego i berlińskiego) nie było, mówimy, niepodobném, że zamiast Marji-Teresy inny książę mógł być wybranym na tron węgierski. Węgry, w tym razie, miałyby swego osobnego króla i monarchja nie mogłaby przybrać dzisiejszego kształtu. Jeśliby do tego doszło, co w blizkiéj przyszłości zdaje się być nieprawdopodobném, lecz co wszakże nie jest niemożliwe; jeśliby, powtarzamy, do tego doszło, żeby dziś panująca dynastja wygasła i w swojém niewieściém następstwie, wówczas, podług sankcji pragmatycznéj, prawo wolnego obioru króla powróciłoby do narodu; gdyby zaś Węgry wezwały na tron wyłącznie własnego króla, wówczas rozprzęgłoby się to cesastwo, którego mężowie stanu austryjaccy probują w obecnéj chwili osnuć jedność, ceną zniweczenia niepodległosci węgierskiéj; rozprzęgłoby się bez żadnego gwałtownego działania, zgodnie z prawem i jedynie z téj przyczyny, ponieważ ogniwo łączące rozmaite części monarchji, ponieważ tożsamość dynastji istniećby przestała.

„Jeśliby przeciwnie, inny związek istniał między nami i krajami dziedzicznemi, musiałby i nadal wiązać całość monarchji, jak naprzykład, jedność Anglji, Szkocji i Irlandji nie ustałaby z wygaśnieniem dynastji panującéj, bo te kraje połączone są między sobą jednością rzeczywistą nie zaś przez jedność osobową.

„Wspomnimy jeszcze o innéj okoliczności jasno dowodzącéj, że między Węgrami a krajami dziedzicznemi, w tém zwłaszcza co się ściąga do rządu i administracji, jedność rzeczywista nie istniała, a nawet istnieć nie mogła. Podług prawa węgierskiego, Palatyn jest opiekunem małoletniego króla, co wyraźnie powiedziano w art. 2 ustawy 1485, *o dostojności Palatyna*, który następnie potwierdzony został przez artykuły: 1, uchwały 1681 r. 5, 1715 i podług wniesienia sankcji pragmatycznéj przez artykuły 9, 1741 r. oraz 5, 1790 r.

„Przeciwnie w krajach dziedzicznych opieka nad małoletnim należy do najbliższego po mieczu krewnego; a więc, podczas małoletności króla, najwyższa władza wykonywana jest przez dostojnika w Węgrzech, a przez kogo innego w krajach dziedzicznych. Czyż podobna, aby między dwóma krajami, których rząd i administracja tak są różne, pod względem osób, systematu i formy, mógł istnieć ściślejszy związek nad tożsamość dynastji? I wsród takich okoliczności czyż podobna myśeć o rzeczywistéj jedności, bez radykalnego wstrząśnienia w prawie politycznėm, jednéj albo drugiéj części monarchji?

„Roztrząśnijmy jednak stan polityczny krajów dziedzicznych w przeszłości i w czasie obecnym. Wówczas, kiedy sankcja pragmatyczna była zawartą, prowincje dziedziczne należały do cesarstwa niemieckiego, którego Węgry nigdy nie były częścią. Cecha feodalna, rozmaitych krajów cesarstwa niemieckiego, była tak różną od charakteru Węgier, antifeodalnych i politycznie nie zależnych, iż niepodobna było połączyć kraje tak odrębnych charakterów politycznych innym węzłem; tylko węzłem osobowéj jedności.

„Gdy późniéj cesarstwo niemieckie zostało rozwiązane, Franciszek I w r. 1804 przybrał, prócz nazwy cesarza niemieckiego, nazwę dziedzicznego cesarza austryjackiego; ale w manifeście swoim, 17 sierpnia, uczynił, co do Węgier, uroczyste oświadczenie, że nie wchodziło w jego zamiary, przy wzięciu rzeczonéj nazwy, nadwerężać prawa, ustawy i konstytucję węgierską i że stosunki polityczne Węgier zostaną na przyszłość takiemiż, jak dotąd były.

„Dziś dziedziczne austryjackie prowincje wchodzą w skład związku niemieckiego, względem którego mają uciążliwe obowiązki do spełnienia. Postanowienia władzy związkowéj mają moc obowiązującą we wszystkich krajach, należących do związku. Węgry nie są członkiem Związku niemieckiego. Dogodności niemieckie, których prowincje austryjackie są obowiązane bronić i rozwijać, są dla nas dogodnościami obcemi. Władza związkowa, która pod pewnemi względami, w prowincjach austryjackich jest panującą, dla nas jest zupełnie obcą. Niemcy mogą toczyć wojnę w swych widokach; ich granice mogą być napastowane i Austrja może znaleźć się w powinności wziąć uczęstnictwo w téj wojnie i bronić zagrożonych granic.

„Ale ich wojna nie jest naszą, ich widoki nie są naszemi; w naszych walkach, nie staną oni obok nas, nie będą bronili naszych zagrożonych granic, bo my nie jesteśmy członkami związku. Między krajami i tak różnemi stosunkami politycznemi, czyż może istnieć związek ściślejszy nad jedność osobową? Jakąż mieć będziemy rękojmię, że w téj *radzie cesarstwa*, któréj znaczna większość podlega związkowi niemieckiemu, że w téj radzie, tam gdzie nasze widoki nie mają tożsamości z widokami związku, będzie miany wzgląd na nasze prawa i że dobro nasze będzie oszczędzane? Ściślejszy węzeł zhołdowałby nas większości austryjackiéj i uczyniłby zależnymi od polityki związku niemieckiego, polityki wbrew nam obcéj, gdy tymczasem nie moglibyśmy szukać najmniejszego, w żadnym rodzaju, wynagrodzenia.

„Przywodzą przeciw nam, że dobro monarchji jest najwyższym względem, w obec którego powinny ustąpić widoki rozmaitych części. Dowodność tego twierdzenia nie może sprawdzić się tylko w monarchji, na jednéj podstawie politycznéj i któréj rozmaite części spoiły się między sobą bezwarunkowo, słowem, które są połączone jednością rzeczywistą.

„Owoż, Węgry zawarły pakt z dynastją ale nie z prowincjami dziedzicznemi, zawarły pakt co do prawa następstwa, bynajmniéj zaś co do ściślejszéj politycznéj jedności, a nawet w owym pakcie zastrzegły swą niezawisłość. Węgry są obowiązane po wszystkie czasy dotrzymać tego paktu, ale bynajmniéj nie myślą go odmieniać, wprowadzić na jego miejscu ściślejsze węzły, ztożsamić się z widokami prowincij dziedzicznych i tém samém wyrzec się swoiéj konstytucyjnéj niezawisłości.

„W dziedzinie prawa publicznego i prywatnego, istnieją często warunki uciążliwe lub niekorzystne dla jednéj, lub drugiéj strony. Ale gdyby można było zniweczyć zobowiązanie się jurydyczne, gdy jedna strona wymaga zmiany i jeśliby można je zniweczyć w ten sposob, aby jedna ze stron zawsze była zniewoloną spełniać przyjęte obowiązki, wówczas gdy druga swoichby nie spełniała, dla tego, że są dla niéj niekorzystne, w takim razie rzeczywiście, ani prawa, ani traktaty nie stanowiłyby żadnego bezpieczeństwa i przemoc zajęłaby miejsce prawa.

„Patrząc na Szwecję i Norwegję, widzimy, że dwa państwa, złączone jednością osobową, mogą doskonale spółistnieć; podobnież i my połączeni z krajami dziedzicznemi, węzłem jedności osobowéj, ale będąc politycznie niezawisłymi jedni od drugich, szanując nasze prawa i dogodności wzajemne, broniąc niezawisłości konstytucyjnéj Węgier, przeciw prawu przemocy, odpychając tę ścisłą jedność, którą chcą nam narzucić, w zamian za cząstkowe przywrócenie naszéj konstytucji, nie mamy bynajmniéj zamiaru okazywać się nieprzyjaznymi ludom konstytucyjnym dziedzicznych prowincij.

„Nie myślimy narażać istnienia monarchji. Jesteśmy gotowi uczynić co jest możliwém i co uczynić nam wolno, bez uszczerbku praw naszych konstytucyjnych; uczynimy więcéj nad prawne nasze zobowiązania, według prawideł słuszności i polityki, aby pod brzemieniem przywalających ciężarów, któremi systemat absolutny obarczył wszystkich, dobry byt tych ludów i nasz własny, niezostał zniszczony i aby zgubne następstwa lat ostatnich zostały i od nich i od nas odwrócone. Ale rokować z nimi nie możemy inaczéj, tylko na stopie kraju niezależnego i wolnego; bo tak tylko zdołamy pogodzić nasze dobro z ich dobrem: stanowczo więc odeprzemy każdą zależność, każde wcielenie, bądź pod względem prawodawstwa, bądź pod względem rządu; gdyż inaczéj poświęcilibyśmy naszą niepodległość, a tego zrobić nie możemy.

„Rozumiemy więc potrzebném uroczyście oświadczyć, że nie możemy poświęcić niepodległości naszego kraju, zaręczonéj przez pakta zasadnicze, przez prawa, przez dyplomata inauguracyjne i przez przysięgi składane przez królów przy ich koronacji; że nie możemy poświęcić téj niezależności, dla żadnego rodzaju uwag lub widoków, i trzymamy się téj niepodległości, jako niezbędnego warunku naszego narodowego istnienia. Owoż także dla czego nie możemy przyzwolić, aby pod jakimkolwiek względem przedmioty podatkowania i popisów wojskowych mogły być odjęte sejmowi węgierskiemu.

„Niemożemy podzielić się władzą stanowienia praw dla Węgier, z nikim innym, prócz z królem węgierskim, podobnie jak nie myślimy używać téj władzy względem innych krajów. Nie możemy stawić rządu i administracji węgierskiéj pod żadną inną zależność, tylko pod zależność króla węgierskiego i nie możemy ich zespolić z rządem i administracją innych krajów. A przeto nie chcemy brać udziału ani w radzie cesarstwa, ani w żadném innéj zgromadzeniu, przedstawiającém ludność cesarstwa. Nie możemy przyznać temu ciału władzy stanowienia o sprawach węgierskich i, w danym razie, jesteśmy tylko gotowi żyć z ludami konstytucyjnemi monarchji, jak naród niepodległy i wolny z drugim narodem niepodległym i wolnym, zachowując naszą niepodległość w zupełnéj całości.

„Drugim istotnym przedmiotem, w którym jesteśmy obowiązani natychmiast głos podnieść jest *przywrócenie sejmu*. Ani Siedmiogród, ani Kroacja, ani ziemia Słowacka, ani Pogranicze wojskowe, ani Fiume, ani wybrzeże nadmorskie nie są między nami przedstawiane, bo nie były na sejm wezwanemi; a jednak są to składowe części sejmu i według prawa powinny były być powołanemi. Sankcja pragmatyczna, inauguracyjne przysięgi ogłaszają utrzymanie, po wszystkie czasy, całości kraju. Owoż całość nie polega tylko na zachowaniu nietykalności obrębów, obejmuje ona także całość polityczną: a więc kiedy władza wykonawcza przeszkadza rozmaitym częściom, albo ogółowi kraju, należącemu do korony węgierskiéj, mieć konstytucyjne uczęstnictwo w najważniejszych działaniach politycznych i w pracach prawodawczych, wówczas polityczna całość kraju jest skrzywdzoną.

„Smutne zdarzenia przeszłości wyrodziły między nami i naszymi nie magyarskimi współobywatelami ciężkie nieporozumienia. Ci współobywatele, w rzeczy swéj narodowości, Kroacja zaś w rzeczy swego politycznego położenia, mają do popierania roszczenia, których nie możemy odrzucać. Postanowiliśmy uczynić wszystko co jest możliwém, byle te nieporozumienia ustały, nie dopuszczając wszakże rozdziału kraju i nie poświęcając naszéj niezależności. Wszystko zrobimy dla zjednoczenia wszystkich obywateli, do jakiejkolwiek narodowości należą, w jednym widoku i w jedném uczuciu; przejęci jesteśmy pragnieniem zmienić ustanowienia prawodawcze przeciwne téj zasadzie, w duchu naszego wspólnego dobra i pod względem słuszności. Abyśmy to uczynić mogli, koniecznėm jest, jak najprędsze uzupełnienie sejmu.

„Nic nie sprzeciwia się bezzwłocznemu zwołaniu i obecności przedstawicieli siedmiogrodzkich. Zjednoczenie Siedmiogrodzia z Węgrami zostało prawnie dokonane 1848, zgodnie z życzeniem jednomyślnie wynurzoném przez sejmy węgierski i siedmiogrodzki. Prawa ściągające się do téj jedności, uchwalone przez Węgry i Siedmiogrodzie, zostały sankcjonowane przez króla i natychmiast wprowadzone w wykonanie. Po obaleniu późniéj systematu konstytucyjnego i po zajęciu miejsca wolności, przez systemat absolutny, Siedmiogrodzie oddzielono administracyjnie od Węgier. Dziś, gdy n. p. odrzucił systemat absolutny, następstwa tego systematu powinny zniknąć, bez najmniejszego warunku. A więc i prawa, łączące Siedmiogrod z Węgrami, które władza absolutna mogła na czas zawiesić, wróciły do swéj mocy, razem z ogłoszeniem rządu konstytucyjnego.

„Podawać tę jedność w niepewność, głosować na nią powtórnie i trwożyć przez to spokojność umysłów, byłoby nie tylko pogwałceniem prawa, ale nadto wielkim politycznym błędem. Odmawiać bezpośredniego dokonania jedności, wyrównałoby rozdziałowi Siedmiogrodzia z Węgrami, coby było wyraźnie przeciwném Sankcji pragmatycznéj. Jesteśmy także przekonani, że obywatele siedmiogrodzcy nie należący do narodowości węgierskiéj, nie znajdą, aby ich dobro narodowe cierpiało na zjednoczeniu, ponieważ znajdą zupełne rękojmie w naszych postanowieniach i naszych czynnościach, ściągających się do współobywateli innych narodowości.

„Co do Kroacji, bynajmniéj nie żądamy, zwłaszcza przewyższając liczbę ich przedstawicieli, stanowić o ich wymaganiach i roszczeniach. Kroacja posiada swą własną ziemię, zajmuje stanowisko oddzielne, nie była nigdy wcieloną do Węgier, była naszą wspólniczką, podzielającą nasze prawa i obowiązki, nasze dni szczęścia i niedoli. Jeżeli przeto Kroacja dziś, jak kraj, pragnie mieć udział w naszém prawodawstwie, jeżeli w przódy chce porozumieć się z nami, co do warunków, pod któremi zgodzi się wejść w stosunek polityczny z Węgrami; jeżeli w tym przedmiocie chce rokować z nami, jak narod z narodem, nie odbiegamy od tego; żądamy tylko, aby Kroacja wezwana była na nasz sejm, abyśmy znaleźli zobopólną sposobność przedsięwzięcia dzieła porozumienia się na podstawie prawa publicznego.

„Dopóki ci co powinni być wezwani na sejm, zgodnie z prawem, nie będą nań powołani, nie możemy poczytywać tego zgromadzenia za zupełnie przywrócone do pełności praw swoich i nie możemy przystąpić, ani do obrad prawodawczych, ani wchodzić w rokowania o koronacji.

„Nie powinniśmy także ukrywać w tym pierwszym adresie, że nasze najważniejsze zasadnicze prawa, a mianowicie prawa czysto polityczne 1848, były zawieszone. Nie mamy ani rządu parlamentarnego, ani ministrów odpowiedzialnych. Nasze prawo druku, oparte na zasadzie sądu przysięgłych, nie zostało przywrócone. Wbrew dosłównemu brzmieniu prawa, zaprowadzono u nas podatki pośrednie, nieznane w naszém prawodawstwie, i nigdy nie uchwalone przez narod. Podatki bezpośrednie bezprawnie nałożone, równie jak pośrednie, nie mniéj bezprawnie wprowadzone są w téj nawet chwili wymagania przez obcych ajentów władzy absolutnéj. I aby wytępić do szczętu wiarę naszą w uczynioną obietnicę położenia końca systematowi absolutnemu, ponieważ nadzieja i ufność nie odradzają się w naszych sercach, niedawno, jakby na gorzkie urągowisko, władza absolutna i przeciw konstytucyjna ogłosiła nakaz przepisujący pobór nieprawnych podatkow, nawet przez użycie oręża; i wszystko to dzieje się wówczas kiedy sejm zwołany przez króla zebrał się, kiedy naród wezwanym został do spełnienia zobowiązań, włożonych nań przez Sankcją pragmatyczną, t. j. dla ukoronowania króla, gdy tymczasem, z drugiéj strony, nie objawia się nawet chęć szczera zadośćuczynienia przyrzeczeniom, odpowiadającym naszym zobowiązaniom.

„Nic dziwnego, że władza absolutna, obalając naszą konstytucję, zawiesiła współcześnie nasze prawa; bo rząd parlamentarny, wolność druku pod powagą sądu przysięgłych, nakoniec wykonanie praw zasadniczych narodowych, w moc których żadne podatki ani nakładane, ani wybierane być nie mogą, bez uchwały sejmu, są wbrew sprzeczne z systematem absolutnym. Ale od dnia, w którym n. p. uroczyście zrzekł się władzy absolutnéj, by wejść na drogę konstytucyjną, prawa zawieszone przez władzę absolutną, powinny znowu wejść w życie.

„Prawa sankcjonowane nie mogą być zawieszonemi, tylko przez władzę, która je postanowiła. W kraju konstytucyjnym tylko władza prawodawcza w pełnym swoim składzie może stanowić prawa. Niweczyć je bez zgody wszystkich stron, albo trzymać w zawieszeniu, wbrew konstytucji, którą władza absolutna uchyliła, jako przeciwną swojemu systematowi, jest to postępowanie nieodpowiadające wcale zasadzie konstytucyjnéj. Jedno z najwyraźniejszych postanowień Sankcji pragmatycznéj opiewa, że król przestrzega wszystkich praw, uchwalonych na sejmie. Nasze prawa zawieszone przez władzę absolutną, były uchwalone i sankcjonowane w zwyczajnéj drodze. Dopóki naród nie przyzwolił na ich zmianę, zachowują one moc obowiązującą i nie mogą być ani uchylone, ani zawieszone bez pogwałcenia warunków, objętych w Sankcji pragmatycznéj.

„Rząd parlamentarny, ministrowie odpowiedzialni, wolność druku, pod sądem przysięgłych, a równie prawo głosowania podatków, są najlepszemi rekojmiami konstytucyjnéj wolności. Nasze sankcjonowane prawa dały nam rękojmie; nie zgodzimy się nigdy na uchylenie, albo na jakiekolwiek ścieśnienie tych rękojmi i czasowe nawet zawieszenie tych praw poczytywać będziemy za zawieszenie konstytucji, a nawet za zgwałcenie pierwiastku konstytucyjnego.

„Chcemy rozwinąć i ustalić nasze życie konstytucyjne na podstawie zupełnéj równości przed prawem. Nie chcemy aby w używaniu praw cywilnych, politycznych, ani religja, ani narodowość były powodem do różnicy między obywatelami kraju, i jesteśmy ożywieni żądzą zmienić wszystkie postanowienia naszych praw, ścieśniających prawdziwą równość przed prawem, zgodnie z zasadami słuszności i sprawiedliwości. A lubo nasze prawa zawieszone nie zostały zupełnie uchylonemi, naród jednak pozbawiony w ten sposób wszystkich konstytucyjnych rękojmi, nie będzie mógł przystąpić do rozbioru praw nowych, ani do żadnego rodzaju ugody."

Sprawozdanie lekarskie z otworzenia trupa hr. Teleky, mówi między innemi:

„Hr. Teleky Lasslo zabity został kulą, która wraziła się w piersi, skutkiem postrzału, przyłożonego do ciała, tak iż

na innych częściach ciała nieznalazły się najmniejsze ślady gwałtu, ani oporu. Wywod słowny autopsji wylicza wszystkie części szlachetne, które kula zniszczyła, lub popsuła, skąd wynikł nagły upływ krwi, który musiał sprawić śmierprędką, wolną od wielkich cierpień, ale któréj nawet najśpieszniejsza pomoc ludzka nie mogłaby odwrócić. Kula, wydobyta z miejsca, w którém uwięzła, zupełnie przypadała do otworu pistoletu, znalezionego u nóg hrabiego i odpowiadała kształtem i kalibrem tym, które znajdowały się wskrzynce pistoletowéj, w pokoju zmarłego. Kawałki płótna znalezione podobnież w téj skrzynce, służące do nabojów, przypominały płatki pływające we krwi sączącéj się z serca.“

Wiedeń, 11 maja. Na dzisiejszem posiedzeniu izby poselskiéj, minister stanu, p. Schmerling, uwiadomił, jakie przedmioty mają być oddane pod rozbiór rady cesarstwa, w ciągu niniejszego sejmu, a mianowicie:

Udzielenie sankcji, stosownie do art. 13, ustawy zasadniczéj, pożyczce skarbowéj 30 miljonów, zaciągniętéj bez upoważnienia rady cesarstwa; wypadki zarządu skarbowego w ciągu roku 1860; stan skarbowy, projekt budżetu na 1862, z przełożeniami środków nadzwyczajnych, dla pokrycia niedoborów z lat 1861 i 1862; projekt do prawa o nałożeniu podatku na napoje spiritusowe; projekt do prawa o zniesienie opłat tranzitowych; przełożenie ustalenia stosunków między państwem i bankiem narodowym; projekt do prawa, określającego stosunki kościołów niekatolickich, z kościołem katolickim, w tém mianowicie, co się tycze małżeństw mieszanych, wychowania dzieci, przechodzenia z jednego wyznania do drugiego; zasady główne organizacji politycznéj, zasady ogólne prawodawstwa gminowego, po których przyjęciu rząd, postanowił wypracować prawo pospolite dla pojedyńczych krajów i przedstawić je, jako projekt rządowy sejmom prowincjonalnym, zasady ogólne praw sądowych; projekt do prawa o druku; nowe rozporządzenia, mające się wprowadzić do prawa karnego, ściągające się do pozwów zawitych i innych tego rodzaju przedmiotów; prawo o przewodzie polubownym; prawo o zniesieniu patentu o lichwie i o stopie procentowéj; nakoniec oddział kodeksu handlowego niemieckiego, przyjęty przez kommissję Nurembergską. Ale dziś jeszcze, dodał minister, pozwalam sobie przedstawić izbie projekt do prawa o nietykalności i nieodpowiedzialności członków rady cesarstwa i sejmowych i wręczam go p. prezydentowi, z prośbą o wniesienie go co najrychléj na porządek dzienny.

Prusy.

Berlin, 15 maja. *Gazeta Krzyżowa* pisze, że rząd pruski polecił ministrowi swojemu w Turynie, wizowanie paszportów, udzielanych w imieniu króla włoskiego. Okolnik przesłany władzom administracyjnym pruskim, ma być następnego brzmienia:

„W zamiarze utrzymania bez przeszkody i bez niedogodności ruchu podróżnych, między Włochami i państwami pruskiemi, pełnomocnik królewski w Turynie, upoważniony został przez ministra spraw zagranicznych, nie odmawiać wizowania pasportów, wydawanych du Prus poddanym wszystkich krajów, znajdujących się obecnie i rzeczywiście pod panowaniem króla Wiktora-Emmanuela, nawet gdyby te pasporta wydane zostały w imieniu rządu królestwa Włoskiego.“

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

TURYN, 15 maja. Projekt do prawa zbudowania drogi żelaznéj z Neapolu do Ankony, złożony został w izbie deputowanych. W poniedziałek p. Ricciardi interpellować będzie ministrów z powodu Neapolu.

Dziennik Opinione uwiadamia, że p. Salamanca wyjechał dziś zrana, po zawarciu umowy o drogę żelazną rzymską.

MARSYLJA, 15 maja. Konstantynopol 8 maja. Porta uwiadomiła okolnikiem dyplomatycznym, że zgadza się na zjednoczenie księstw, żądając aby konwencja w téj mierze podpisaną została w Konstantynopolu, ale nie w Paryżu.

Dziennik Konstantynopolski przyznaje, że wiadomości z Czarnogórza są bardzo smutne. Omer-pasza uda się do Mostara wzdłuż Dunaju i obejrzy razem granice Serbji. Bośnja jest jeszcze spokojną, ale mówią, że czynne zabiegi starają się ją podburzyć. W prowincjach niechcą przyjmować papierowéj monety. W Konstantynopolu tracić trzeba na niéj połowę wartości; nędza zwiększa rozjątrzenie. Znaleziono porozlepiane pisma w języku tureckim przeciw sułtanowi.

W czasie świąt wielkanocnych krwawe zatargi między Grekami i Bulgarami miały miejsce. Porta je poskromiła. Czerkiesi osadzeni w okolicach Smyrny, grożą miastu i oświadczają chęć powrotu do Rossji.

Pożar, w którym spłonęło 300 domów, wybuchnął w Konstantynopolu w dzielnicy Fanaru.

LONDYN, czwartek 16 maja. Zakład Reutera otrzymał ostatnie wiadomości z d. 4 maja z New-Yorku. Odezwa prezydenta Lincoln powołuje 42,000 ochotników pod broń. Zachodnia Wirginja zapewniła prezydenta Lincoln, że utrzymywać będzie związek. Steamer Atlantyk, który wrócił do New-Yorku, oznajmuje, że wysadził posiłki w twierdzy Pickens, bez znalezienia oporu. Przedstawiciele narodowi w Marylandzie i gubernator w Missouri, uchwalili naganę zarządu pana Lincoln.

PESZT, 16 maja. Rozpoczęły się dziś rozprawy w izbie poselskiéj nad tem, czy przesłać albo nie, adres cesarzowi. P. Koloman, jeden z zagorzałych, oświadczył, że ugoda jest niemożliwą, gdyż rząd austrjacki zaprzecza prawom kraju. Przemawiał za uchwałą rezolucji, nadając większą rozciągłość przełożeniom Deaka. Sejm wysłuchał wielu innych mówców za i przeciw adresowi. Rozprawy jeszcze się toczą.

FRANKFURT, 16 maja. Na dzisiejszem posiedzeniu sejmu związkowego, pełnomocnik gotajski żądał, aby sejm wyrzekł bezzwłocznie o wniesieniu wielkoksiążęcego hesskiego rządu przeciw narodowemu stowarzyszeniu niemieckiemu.

Na temże posiedzeniu, pełnomocnik austrjacki wniosł, w imieniu swego rządu, oświadczenie przeciwne przełożeniu pruskiemu, co do głównego dowództwa wojskiem związkowem w czasie wojny.

PESZT, piątek 17 maja. Rozprawy nad tem, czy adres ma być ułożony do cesarza, ciągnęły się i dziś w izbie poselskiéj.

Baron Eotvos powiedział, że konstytucja węgierska 1848 może pogodzić się z dobrem całéj Austrji i Europy; ale oświadczył, że konstytucja spólna austryjacka nie podobna jest do zastosowania w Węgrzech.

Patent, 26 lutego, powiedział baron Eotvos, nie został wydany w szczerym zamiarze; że jest nie wykonalny z powodu stosunków Austrji ze związkiem niemieckim. Wprowadziłby dualizm do Austrji, ponieważ jedna połowa cesarstwa należy, druga zaś nie należy do Związku niemieckiego.

Cierpliwość jest matką wszystkich cnot, powiada przysłowie, a że przysłowia zwykle uważają za starą ludów mądrość, to też i my, trzymając się téj zasady, od kilku kwartałów ze wzorową cierpliwością odczytywaliśmy korrespondencje z Wilna do Gazety Polskiéj (Codziennéj), bez względu na wojownicze usposobienie ich autora, który wziął za zasadę wszystko, co się dzieje w Wilnie, potępiać, i każdy pracy sumiennéj owoc uważać za niedojrzały,—zapewne tusząc sobie, że każdy z czytelników powinien utworzyć najwznioślejsze pojęcie o korrespondencie, który tak zawzięcie karci i upomina wszystkich. Znosiliśmy cierpliwie, bośmy przypuszczali, że się korrespondent raz przecie upamięta w swym mentorskim zapędzie, zechce wejrzeć w siebie i w życie otaczające bezstronnie i zmieni tak fałszywie obraną drogę.

Oczekiwania nasze były próżne. Jego sądy tchnące osobistością o pp. Kolankowskim i Mikulskim, uważaliśmy za błąd chwilowy zbyt młodego jeszcze pióra, lecz gdy obecnie szanowny korespondent za jednym zamachem osądził i wyrok doraźny zaraz wyegzekwował na Sowińskim, Korzeniowskim, Szewczence, M. Brzęzinie, a Kaczkowskiego do przyszłéj tylko chwili dobrego humoru w zawieszeniu zostawił, dziś już musieliśmy powiedzieć *dosyć*, aby nasze milczenie, niewyglądało jako zgodzenie się z sądami p. korrespondenta.

Każdego niemal z pomienionych autorów szanowny korrespondent, pomawia o zarozumiałość, lecz czy to nie jest stokroć większą zarozumiałością ze strony poczynającego zaledwie, rzucać się na pisarzy nabytéj zasługą i talentem sławy i sądy o nich doraźne wydawać?— Czy to tobie przystoi, szanowny korespondencie, ab alto toro do ogółu przemawiać? Czyż ci biret, toga i trybuna sędziego do twarzy? tak ustrojony odejm na chwilę pryzmat, a przejrzyj się w czystém źwierciadle, a ręczę że parskniesz w obec samego siebie. Pomawiasz Sowińskiego o zarozumiałość, cobyśmy może pewnością samego siebie, t. j. sił własnych nazwali; zarzucasz mu anachronizm literacki, błąkanie się po manowcach, po których za nim zdążyć nie można; lecz czy to wina orła, że lata wysoko, że siądzie na skale, boć to jego zwykłe siedlisko, że lot jego szybki i że kret za nim nie tylko biegać, ale nawet wzrokiem dosięgnąć nie może?— Prawda, że Sowińskiego trudno mierzyć zwykłą piędzią ludzką, że patrząc na niego przez mikroskop zrozumieć go nie można, — ale czyż to tylko jest prawdą, co nam mikroskop da widzieć? Iluż to naturalistów całe swe życie spędziło z drobnowidzem w ręku, policzyło wszystkie skrzydełka, nogi, gruczołki, włosy, pióra i t. d. owadów, zwierząt i ptaków, zda się, że nic już nie opuścili, a przecież ani się obejrzeli, jak całe światy przeszły niepostrzeżenie przed ich wzrokiem. Że Sowiński mieć może krytyków, na to się zgadzam, bo to nie taki talent, aby mógł przejść niepostrzeżenie; zresztą, któż ich nie miał?— Czyż i nasz Adam wolny był od nich? Owszem, krytyka rozsądna potrzebna i dla ogółu i dla samego autora, krytyk tylko winien się wpierw obliczyć z siłami, aby go podobny los nie spotkał, jak owego posła, co to na sejmie wykrzyknął „nie pozwalam“ i uciekł na Pragę.

Tyle, tłómacząc się ogólnikami, tak jak szanowny korespondent o Sowińskim i o jego pieśni *z życia*. Przejdźmy teraz do Szewczenki.

Taras Szewczenko, jako postać ludu, jakie wyrobił sobie stanowisko, każdemu co obeznany z literaturą, aż nadto wiadomo. Rzeczywistego talentu i to talentu wysokiego na tle jego rodzimém nikt mu nie zaprzeczy. Znaliśmy Szewczenkę z wielu jego prac, lecz prawdziwy charakter Szewczenki dopiéro w Hajdamakach dokładnie się maluje; tu widzimy dowodnie, że nawet genjusz, gdy ugrzęźnie w pojęciach jakiejkolwiek kasty, upaść musi, że poeta obszerniejszy zakreślić sobie winien widnokrąg, że miłość jego, ta matka wszelkiego piękna, winna być tak wielka, aby wszystkich braci objęła; nią winien namaścić każde słowo swéj pieśni, każdy jéj ton, każdą łzę, która na struny jego lutni padnie, a wtenczas śpiewać będzie z korzyścią dla braci, bo ich podniesie duchem i czynem uświęci. Bez téj miłości, z kastowym poglądem na rzeczy, śpiew jego będzie krakaniem krwiożerczego kruka, słowa przekleństwem, a czyn każdy zbrodnią. Nie mówimy tego dosłownie o Szewczence, ale w tym celu, chcąc nam dać poznać dokładnie pismo, o którém tyle i tak rozlicznych zdań krążyło, p. Sowiński przełożył jego Hajdamaków, a że fałsze historyczne w przypiskach prostował, toć nie wiemy dla czego szanowny korespondent to liczy za winę; bo jeśli sam tak zna dokładnie historję, jak nas upewnia, że tych dopisków nie potrzebuje,— z czego się bardzo cieszymy,—toć może inni mniéj są w dzieje wtajemniczeni, a jeśli te przypiski są jeszcze niedokładne, to właśnie szanowny korrespondent jako lepiéj, jak sam to mówi, tę rzecz znający, winien je uzupełnić, a tém ogół czytających od błędów uchronić.

Nie rozumiemy wyrażenia szanownego korespondenta, że drukowanie tego dziełka w Wilnie, nie robi honoru; bo rozumiemy np. że napisanie czegoś nie robi honoru autorowi, że np. w rzemiosłach, złe uszycie butów nie robi honoru szewcowi, że nauczyciel języka polskiego, wprowadzając jakieś *koszemary* do ojczystéj mowy, nie robi honoru szkóle, ale druk może nierobić honoru wtenczas i to tylko drukarni, kiedy korrekta zła, czcionki zbite i t. p.

„Pamiętniki Muchy“ nazywa szanowny korespondent klejonką bez jakiejś artystycznéj spójni; zarzuca traktowanie powierzchowne przedmiotów, słabe zarysowanie postaci, brak uczucia silnego, któreby łzy wyciskało i t. d. i t. d., bo któżby wszystkie oklepane ogólniki cytował.

Że „Pamiętniki Muchy“ nie są pasmem jakiéj ciągłéj i jednéj romansowéj intrygi, co im szanowny korespondent zarzuca, to właśnie stanowi ich zaletę; w tych właśnie szkicach literackich autorka dała dowód tego talentu, jaki rzadko napotykamy; te właśnie raptowne przejścia od jednego przedmiotu do drugiego, ta łatwość obrazowania, ten język giętki a zawsze właściwy, te błyski prawdziwego dowcipu, to nakoniec zimne czasami na pozór rozumowanie, po którem zawsze uczucie, jakby dopominając się swych praw chwilowo w karby rozumu ujętych, całym wulkanem wybucha,—to są właśnie piękności tego, że go tak nazwę, kwiatu niewierszowanego poematu.

Że mu nie brak estetycznego piękna, nawet w najdelikatniejszych odcieniach i wzorach wyższego ducha, łatwo oceni, kto sobie zechce przypomnieć historję Drumli, córkę artysty, śmjerć jéj ojca i wiele innych miejsc, którebyśmy na każdym kroku przytoczyli, ale nie piszemy recenzji, ani odpowiedzi na recenzję, tylko na ogólniki szanownego korespondenta; nareszcie co do kreślenia charakterów i osób, to dość przytoczyć pająka, bo kto potrafił jednym pociągiem narysować tak żywą i pełną prawdy niepowszednią, lecz historyczną postać, temu podobnego zarzutu robić nie można.— Lecz prawda, „szanownemu korespondentowi wszystko można, przecież dla niego i nasz czcigodny weteran, mistrz w literaturze naszéj dramatycznéj Korzeniowski, jakieś *koszemary* pisze. Lecz mógłby nam szanowny korespondent zarzucić, że w takim razie zabraniamy wolnego sądu o rzeczach,—nie, bynajmniéj, lecz pozwolimy sobie, chociaż nieproszeni a może i nieprzyjęci, ofiarować dwie przyjacielskie rady:

1) Że, jeśli się pisze prostą korespondencję i w niéj chcemy zamieścić wiadomości o ruchu literackim, to należy prosto tylko wyliczyć dzieła wyszłe z druku lub będące pod prasą.

2) Jeśli zaś chce się pisać recenzję, to należy ją prowadzić sumiennie, t. j. szczegółowo, aby czytający sam mógł utworzyć sobie przynajmniéj pojęcie o dziele, nie mając sobie narzuconego sądu, a przynajmniéj aby mógł pojąć, na czém ten sąd oparty.

Sądy doraźne, ogólowe, przystoją już ludziom znanéj zasługi i sławy w zawodzie literackim, a i ci nigdy swego położenia nienadużywają.

Nic łatwiejszego byłoby, jak pisać sądy o dziełach ogólnikami, bo to równałoby się tym oklepanym sprawozdaniom koncertowym, w których dość użyć kilku wyrażeń technicznych, a resztę doklepać kilku uniesieniami na zimno i ogółową pochwałą lub naganą. Takie recenzje możnaby pisać na zapas, zostawując tylko okienka, a potém w danym razie tytuł jakiegokolwiek dzieła wcale go nie czytając podług humoru wpisać, a ręczę, że się do każdego przydadzą.

Nareszcie należy nam wspomnieć o „Rozbitku“, którego szanowny korespondent w zawieszeniu, czyli raczéj jak się sam wyraża, sąd o nim do czasu *zogniskowania sprzecznych zdań* zostawił.

„Rozbitek“ Zygmunta Kaczkowskiego jest to jedno z tych dzieł, w które autor wcielił samego siebie; jest to owe dzieło jedyne, krew z krwi naszéj i kość z kości; weń on tchnął swego ducha, w nim się on wyspowiadał ze wszystkich myśli, uczuć, marzeń, nadziei, ze wszystkich cnot i błędów, a szczęśliwy, kto tak szczerą, jasną i tak piękną w obec całego narodu spowiedź odbyć może,—kto po takiéj spowiedzi, śmiałem okiem patrzy w twarz swoich sędziów i czeka od nich wyroku!— Nie śmiemy w tym tak krótkim przeglądzie dotykać „Rozbitka“, bo zbyt święte są wzory, jakie nam zlanie się tych dwóch zawartych w nim idei przedstawia, a wszystko w tak swojskiéj rodziméj podane barwie, tak chwyta za serce, że chociaż ze czcią i chlubą patrzymy na Skibę, jako wzór do naśladowania życia w chwili obecnéj, mimo woli chęć bierze zginąć z ojcem Karola lub konać tak jak hr. Izydor.

I w obec takiego dzieła szan. korespondent waha się wyrzec swe zdanie, czeka na jakieś zogniskowanie opinji.— Gdzież-że tu, tyle w korespondencji powtarzana, odwaga cywilna, gdy się boi wyrzec to co czuje w obec opinji ogółu a choćby i całego świata? Skoro o czém jestem szczerze przekonany, to mówię śmiało i niedbam czy się to komu podoba lub nie, byleby mi to z serca i czystego sumienia płynęło.

Tu dla recenzenta obszerne pole i pole piękne, lecz należy naprzód porachować się z siłami, bo pisząc recenzję o Rozbitku, należy mieć to na uwadze, aby był, jak to mówi nasze przysłowie: „wart pałac Paca a Pac pałaca.“

T. *Snarski*.

PRZEGLĄD MIEJSCOWY.

Wilno

W przeciągu ostatnich dwóch tygodni każdy z miejscowych mieszkańców Wilna, musiał widzieć u drzwi świątyń naszych kwestujące damy lub spotkać na ulicy z podaną tacką i z temi wyrazami: *dla ubogich*. Jest tó szlachetny zwyczaj od lat wielu święcie się zachowujący w mieście naszem. Zwykle po świętach Zmartwychwstania Pańskiego, kiedy na czas kontraktów świętojerskich zwykle bywa większy zjazd obywateli, zarząd dobroczynności Wileńskié, uprasza czcigodne obywatelki, aby nieszczędząc trudów raczyły, w imię miłosierdzia, kołatać od drzwi do drzwi, niezrażając się odmową. Zwykle miasto się dzieli na kilka kwartałów i każdy kwartał porucza się jednéj damie, przez list prezesa Dobroczynności upoważniający do zbierania składek.

W jednym z następnych przeglądów zdamy sprawę z uzbieranych summ na rzecz ubogich, obecnie zaś niech nam wolno będzie prosić szlachetne damy, by przechodząc od salonów piérwszego piętra aż na poddasze, nie ograniczały się li tylko zbieraniem jałmużny ale jeszcze, żeby przypatrzywszy się zblizka nędzy prawdziwéj, zechciały o tém zawiadomić zarząd Dobroczynności Wileńskiéj, który, nie wątpimy, częśc uzbieranéj summy może obrócić na wsparcie tych nieszczęśliwych, co nie wyciągają ręki w przedsionkach kościelnych, lecz walczą rozpacznie do chwili ostatniéj z nędzą; nie raz w porę ofiarowana pomoc może podźwignąć całą rodzinę, stawiąc ją w takiém położeniu, że już nadal własną pracą może opędzić swe potrzeby.

Zapewnie, mozolna to i przykra praca, zazierać w przytuliska nędzy, nie zawsze poczciwéj, badać powody zubożenia, obmyślać środki wsparcia—lecz kto się raz ofiaruje, winien być gotow do ofiary zupełnéj, bo taka tylko będzie nam policzoną.

Nie wiemy w czyim kwartale jest całe Zarzecze, i dla tego odzywamy się publicznie, prosząc łaskawe damy, aby raczyły się udać do domu Kulika, i poszukały tam w domu Sad . . . z dwunasto-letnią, chorą córką, znajdą ją łatwo, chociaż niewymieniamy nazwiska, przez wzgląd, który łatwo każdy zrozumie, skoro opowiemy pobieżnie, co tę nieszczęśliwą kobietę do ostatniéj doprowadziło nędzy.

Przed kilkunastu laty córka niezamożnéj obywatelskiéj rodziny, zamieszkałéj w gub. Kowieńskiéj, powiecie poniewiezkim, wyszła za mąż za p. Sad... także obywatela, który dzierżawił majątek w powiecie trockim. Piérwsze lata małżeństwa płynęły im szczęśliwie, Bóg pobłogosławił ich dziatwą, a chociaż w domu nie było wielkich dostatków, toć zawsze wystarczało na skromne a przyzwoite życie, i mieli nadzieję przy pracy dziatwę swą pohodować i wychować szczęśliwie.

Jedna nieoględność p. Sad... była powodem ruiny całéj familji. Pozostała żona z drobną dziatwą nie mogła podołać ciężkiéj a mozolnéj pracy—a gdy do tego dodamy klęski, jak grady i pożar, który zniszczył biedną do ostatka, nie będziemy się dziwić, że po kilku latach walki nad uratowaniem resztek fortuny, zupełnie zubożona, musiała się przenieść do miasta i z pracy rąk własnych utrzymywać siebie i dorastającą dziatwę.

Zmiana sposobu życia, a może i nędza powoli sprowadziła do grobu wszystkie jéj dzieci, zostawując tylko jedną małą córeczkę. Położenie jéj obecne jest okropne, sama znękana chorobą i nędzą, dziecię chore, w domu żadnego zapasu, i żadnéj nadziei na przyszłość—a, co najsmutniejsza, jak dla każdéj matki, to niepewność o jutro swéj jedynéj pozostałéj dzieciny.

Odwołujemy się śmiało do publiczności, prosząc o wsparcie dla nieszczęśliwéj, i jesteśmy pewni, że serca szlachetne nie omieszkają pośpieszyć z pomocą.

Ofiary na rzecz pani Sad... mogą być wedle woli ofiarujących, składane lub przesyłane do Redakcji lub też na miejscu wedle wskazanego adresu.

— Na scenie naszéj rozpoczęły się widowiska zaraz po świętach, i już w tak krótkim przeciągu czasu przedstawiono po raz piérwszy operę Belliniego „Norma“ i dwie komedje oryginalne „*Scena za sceną*“ Pieńkowskiego i *Miód Kasztelański* „J. I. Kraszewskiego; z tego wykazu widzieć możem, że nieszczędzono pracy podczas postu, i że zarząd teatru pragnie godnie prowadzić scenę naszą, chociaż zbiory w obecnym czasie wcale tego nie wynagradzają.

Miód Kasztelański, J. J. Kraszewskiego, należy do tego rodzaju komedji, co pragną odwzorować jedną chwilę z domowego życia naszéj przeszłości. Intryga prowadzona dość zręcznie, charaktery, chociaż niezbyt wydatne, jak zwyczajnie w codziennem życiu, utrzymane aż do końca.

Po wysłuchaniu całéj komedji, zostaje przyjemne wrażenie, chociaż ani jedna scena niewstrząśnie i nie podniesie ducha. W djalogowaniu bardzo wiele dowcipu i przechowanego kolorytu z czasów dawniejszych—to stanowi główną zaletę utworu.

P. Dombrowski w roli Jacka Sołoduchy, stworzył postać żyjącą, niesłychanie wydatną i charakterystyczną, jemu się bezsprzecznie należy zasługa podźwignięcia sztuki. P. Malewski w roli Rotmistrza godnie mu pomagał. Inne role szły jako tako.

O komedji p. Pieńkowskiego nie wiele możemy powiedzieć: myśl jéj poczciwa, dążność zacna, ale cała budowa sztuki i wykończenie scen nie zupełnie odpowiada założeniu autora.

Któż nie zna Normy, lirycznego dramatu pełnego powagi i wrzącego uczucia. Przed kilkunastu laty niemiecka truppa artystów, dała poraz piérwszy poznać publiczności wileńskiéj, to ulubione dziecie Belliniego; od tego czasu wiele wody upłynęło, i została tylko tradycja, że kiedyś widziano Normę na scenie wileńskiéj, wznowienie jéj przeto w języku polskim, z taką starannością, jak pod względem wypracowania, tak również pod względem wystawy, może się policzyć na karb zasługi zarządu teatru naszego.

Dekoracje wyszłe z pod pędzla Alberta Zameta, znakomitego pejzażysty, mianowicie w ostatnim akcie, prześliczne, noszą one na sobie odrębny charakter, wyrażający wybitnie wszystkie prace artysty: idealny układ pejzażu, effektowe grupowanie oddzielnych części, przejrzystość powietrza, i doskonałe rozmieszczenie planów.

Jak każdy samoistny artysta p. A. Zamet, posiada właściwą sobie tylko manierę, która pozwala wyróżnić jego utwory między tysiącem innych pejzaży.

Przejdźmy do saméj Normy i pierwiéj niż powiemy słów kilka o jéj wykonaniu, pozwalamy sobie streścić doskonałe libretto p. Romani, tak umiejętnie zastosowane do rodzaju talentu maestro, który chociaż nie posiadał dzielności pomysłów Rossiniego, jednak w chwilach natchnienia, w miejscach silnych uczuciem i dramatycznością, potrafił dorównać największym mistrzom, talent jego wtenczas tylko słabnie, gdy musi iść w zapasy z zewnętrznemi obwarunkowaniami sztuki, gdy natchnienie musi ustąpić miejsca zręczności, w ustępach zwyczajnych, które służą do powiązania scen pełnych uczucia i rzewności.

Jeżeli porównanie może czego dowodzić, tobyśmy muzykę Belliniego, postawili obok pieśni naszego Brodzińskiego, obok utworów pędzla Corregio; jest pewien rodzaj pobratymstwa duchowego, między temi mistrzami, rozmaitych form objawów natchnienia.

Przenieśmy się myślą w czasy przedchrześcijańskie, do lasów Gallji, któréj orły rzymskie przyniosły już na swych skrzydłach niewolę. Okolica dzika, odwieczne dęby, może rówieśniki potopu, kąpią swe harde czoła w ciemnym mroku, pnie ich omszone, tu i ówdzie rozszarpane piorunem, ponuro odbijają od otaczającéj zieleni młódszego pokolenia roślinności, a wśród téj gromady wiekowych olbrzymów, najpotężniejszy z nich wszystkich dąb święty Irmensula, rozrzucił swe pokurczone, jakby w konwulsyjnych rzutach ku górze, konary, i przedstawia swym kształtem dalekie podobieństwo do posągu dawnego Galljów bożyszcza. U stóp świętego dębu, widzimy kamień ofiarny, na który wstępuje kapłanka podczas tajemniczych obrzędów. Czas się zbliża ku północy, wśród puszczy migocą światła, daje się słyszeć marsz religjny—i widzimy przeciągające Gallów szeregi, a tuż za nimi druidów i wielkich kapłanów, na których czele spostrzegamy Orowesa, ojca Normy, wielkiéj kapłanki i prorokini.

O wschodzie księżyca Norma ma przepowiadać wojnę lub pokój, i dopełnić obrzędu ucięcia świętéj jemioły, którą przechowują kapłanki, czyste dziewice Gallskie. Całe te tłumy, błagają bóstwa, by natchęło kapłankę duchem wojowniczym i, za przykładem Orowesa, rozchodzą się po puszczy, oczekując uderzenia w tarczę miedzianą, która ma ich wszystkich do broni powołać.

I znowu samotnie w lesie poświęconym. Ukradkiem, przedzierając się przez drzew gęstwie, zjawia się dwóch Rzymian: to Pollion, prokonsul Gallów i Flavius jego powiernik—w poufnéj rozmowie Pollion przyznaje się, że do tego lasu przywiodła go miłość, dla młodéj kapłanki Adalgizy. Flavius przypomina prokonsulowi niebezpieczeństwo, na jakie się naraża, stając w tych miejscach świętych dla druidów, tém bardziéj, że lekkomyślny Rzymianin związany z Normą przysięgą, jest ojcem jéj dzieci— wystawia się przeto na nienawiść i zemstę opuszczonéj kobiety, a jedno słowo Normy, może ich na śmierć męczeńską skazać.

Lecz Pollion kocha: niebezpieczeństwa zatrzymać go nie mogą, i tylko odgłos miedzi świętéj zmusza go oddalić się; po chwili tłumy się zbierają znowu, a wraz z niemi Norma, groźna prorokini, która stanąwszy pod świętym dębem takie rzuca zapytanie zdziwionym kapłanom.

„Kto jest ów śmiałek, co śmie przepowiadć ostatnie Romy godziny, i do boju zachęcać.

— „O córo moja, odpowie Orowes, czyż nie dość hańby dla naszych świątyń i lasów naszych, czyż nie czas, by miecz Brennusa zabłysnął po nad rzymskiemi orłami.

— Nie, godzina kary jeszcze nie wybiła, dziś przyszłość jasno staje mi przed oczami—widzę, że gród Cezarów musi runąć, ale nie przez was. Runie, bo go własny szał i rozpusta o śmierć przyprawią. Czekajcie godziny sprawiedliwości! W imieniu bóstwa, które przezemnie do was przemawia, ja ogłaszam pokój, i ucinam świętą jemiołę.

Następuje potém prześliczny hymn kapłanki do księżyca, owa sławna arja: *Casta diva*.

Po skończonéj modlitwie wszyscy odchodzą, a przy ołtarzu zostaje jedna Adalgiza, tam ją znajduje Pollion i po długich prożbach, nareszcie otrzymuje obietnicę, że wraz z nim opuści lasy rodzinne i uda się do Rzymu. Cały ten akt jest przygotowaniem do rzeczywistego dramatu, skreśla on tylko wzajemne położenie względem siebie osób działających.

W drugim akcie jesteśmy w mieszkaniu Normy, która pieści swych synków, i patrząc na nich z radością i trwogą, zamyśla udać się do Polliona, by tam się pozbyć trapiącéj ją niespokojności i niepewności—właśnie w téj chwili zjawia się Adalgiza, rzuca się do nóg kapłanki i przyznaje się, że jest niegodną służyć świętym ołtarzom, bo pokochała Rzymianina, pokochała Polliona, który w téj chwili zjawia się w progu.

Scena rozdzierająca:—„Biada, ci, nieszczęśliwa dziew-

czyne, woła Norma w szale, biada ci wiarołomny, biada dzieciom twoim, biada mnie samej!

Trio następne z niesłychaną prowadzone potęgą.—Adalgiza, idąc za popędem szlachetnego serca, pragnie poświęcić siebie, byle tylko niewierny wrócił do swych obowiązków.—Prokonsul zawstydzony odchodzi.

I znowu jesteśmy w mieszkaniu Normy; ciemności zalegają komnatę, na wezgłowiu dwoje dziatek śpi snem spokojnym. Wchodzi Norma blada, z wyrazem niezłomnego postanowienia na twarzy, jak Psyche; w jednym ręku trzyma sztylet podjęty, w drugim lampę, nieszczęśliwa już wie o wszystkiém, zostaje jéj tylko zemsta, a te biedne niewiniątka niech lepiéj zginą, niżby miały być celem pogardy i prześladowania.—Śpią teraz, przynajmniéj nie zobaczą ręki, co im cios zadała. Cały ten recitativ, prowadzony z niesłychaną siłą, uczucie gwałtowne wydziera się krzykiem serdecznym, urywanym, co dreszczem przejmuje słuchaczy.

Lecz ręka matki zadrżała, nie mogła dopełnić dzieciobójstwa i cała strwożona przywołuje Adalgizę, poleca jéj dzieci i pragnie umrzeć, Adalgiza poruszona do głębi nieszczęściem Normy, zaprzysięga jéj udać się do obozowiska Rzymian i powrócić męża Normie a ojca jéj dzieciom. Norma kocha, a zatém wierzy, i błogosławi szlachetną dziewczynę.

W ostatnim akcie w prześlicznéj okolicy, ponad morskiém wybrzeżem widzimy świątynię Irmensulu; może układ całéj dekoracji za wesoły, do dramatyczności sceny, ale tak piękny, tak uroczysty, że mimowoli każe zapomnieć o ścisłości.

Zjawia się Norma, do któréj doszła wiadomość o powrocie Adalgizy i o jéj napróżnych usiłowaniach, Pollion nie dał się namówić. W wysiłku rozpaczy, podbiega do posągu Irmensulu i w tarczę miedzianą potrzykroć uderza. Na ten głos, cała okolica jednym okrzykiem „wojna“ zawrzała, i wkrótce tłumy Gallów zalały plac przed świątynią.

Norma wstępuje na kamień ofiarny, i głosem przeraźliwym woła: wojna i zniszczenie.—Zacznijcie pieśń bojową.

„Wojna, wojna, w Gallji wojowników nie zabraknie; oni tak są liczni, jako dęby w ich lasach; niech się topory skąpią we krwi Rzymian aż do rękojeści! Niech orzeł Latynów spadnie z pod obłoków, ze złamanemi skrzydłami, z obciętemi szponami. Irmensul objawił swą wolę, obiecuje zwycięstwo.“

— „A gdzież jest ofiara, zapytuje Orowes.

— „Nigdy krwi ludzkiéj nie brakło na świętym ołtarzu, odpowiada Norma, z przerażającym spokojem.

Pobożne śpiewy przerywają w téj chwili krzyki: „świętokradztwo, mężczyzna pojmany, w ustroniu kapłanek.

— „Jestem pomszczoną, szepcze Norma.

Przyprowadzają Polliona, Orowes rzuca się nań z toporem, lecz Norma każe się wszystkim oddalić i porywając za sztylet, z nim podbiega do wiarołomnego kochanka, lecz w chwili zadania ciosu, waha się, ręka opada bez siły... jeszcze miłość nie wygasła w jéj sercu; błaga więc Polliona, by się wyrzekł Adalgizy, obiecując, że ona go uratuje; lecz gdy ten z pogardą odrzuca propozycją—i na kolanach błaga żeby się ulitowała nad nieszczęśliwą rywalką. Norma zwołuje wszystkich i ogłasza, że wie imie wiarołomnéj kapłanki.

— „A tą kapłanką jestem ja! dodaje po chwili wahania się.

Gdy żyć nie mogła z Polionem, pragnie z nim razem umierać.

Najwyższy to akt miłości niewieściéj.

Wszyscy ze zdziwieniem okrążają kapłankę, a ona tak daléj mówi.

—Tak, jestem winna. Poznaj okrutny, jakie serce straciłeś... Chciałeś mnie porzucić: płomień jednego stosu nas społem ogarnie, a prochy nasze zmieszają się razem na ziemi.“

—P. Rostkowska w roli Normy ogólne obudziła podziwienie, tyle w jéj grze było prawdy, siły i uczucia. P. Leśniewska bardzo dobrze wywiązała się z roli Adalgizy pod względem śpiewu, bo grze jeszcze wiele można zarzucić. P. Zelingier (Pollion) może zaliczyć tę rolę do najlepszych swego repertuaru. Chóry szły wcale dobrze, chociaż nie wszędzie zachowano tempo właściwe. P. Białoskurski w roli Orowesa wiele zyskał w opinji publiczności.

— Sportsmanerja jakoś się bardzo powoli u nas przyszczepia, wygrane najczęściéj przypadają na rzecz obcych, tak się rzecz miała i w roku bieżącym, w przeciągu trzydniowych wyścigów, które miały miejsce 4, 5 i 6 Maja.

4 Maja, wygrały następujące konie: 1) Buzard, ogier Ficza r. sr. 500 nagrody rządowéj, 2) Wodan, ogier p. Tukałły, w kraju wyhodowany r. sr. 600 nagrody rządowéj. 3) *Swenzait* ogier p. Lehndorfa na propozycję hr. Witolda Wołłowicza 6 podpisów, po 110 rub. sr.

5-go Maja, 1) nagroda towarzystwa 100, wygrał Reflektor, ogier p. Ursyna Niemcewicza, 2) Priz ks. Wittgensztejna 500 r. stawka r. sr. 60, otrzymał *Swenzajt*, 3) nagroda rządowa 400 r. z któréj drugi koń otrzymuje 100 r. *Wodan* pierwszy dobiegł mety, za nim Fillippo hr. Józefa Tyszkiewicza i Tessan p. Józefa Sidorowicza, 4) nagroda skarbowa 200 r. sr. dla koni pół krwi, wziął Wodan. 5) Propozycja hr. Witolda Wołłowicza, dla koni zrodzonych w 1857 roku. Stawka 150 rub. sr, wygrał *Buzard* ogier Ficza.

6-go Maja. Nagroda rządowa 300 r. sr. wygrał *Wodan*, 2) priza hr. Mikołaja Tyszkiewicza, dla koni czystéj krwi r. sr. 300, stawka 75 r. sr. wygrał *Fiasco*, p. J. Lehndorfa. 3) Nagroda towarzystwa 200 r. sr. dla koni zrodzonych w 4 gubernjach litewskich i w Królestwie Polskiem, wygrał *Buzard* Ficza.

Na wystawę koni wierzchowych hodowanych w kraju przyprowadzono 6, z nich pierwszą nagrodę, składającą się ze złotego medalu i 100 r. sr. przyznano ogierowi p. Władysława Minejki, drugą zaś (100 r. sr.) ogierowi p. Kuncewicza.

Koni włościańskich było na wystawie 50. Rozdano nagród na 150 r. sr. i 5 medali srebrnych. (X).

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Polska (do 117):

— Sejm galicyjski, pomimo, iż wymównym i jednomyślnie z oklaskami przyjętym wnioskiem Smolki, blizko przyszłe otwarcie jego wymuszone niejako zostało przez związanie z nim doskwierającéj sprawy budżetu,—jeszcze niewiadomo kiedy się zbierze. Obecnie zwracają naszę uwagę przedstawiciele jego, w austryjackiéj radzie państwa zasiadający. Korespondent z Wiednia piszący do G. P. podaje o nich następujące szczegóły, do dnia 8 maja. Najpiérwsi przybyli do rady są włościanie ze wschodniéj Galicji i święto-jurcy, prócz ks. Aleksandra Dobrzańskiego, który chociaż jest unitą i stanął pospołu z najpiérwszymi, nienależy jednak do falangi krzyżującéj interesa narodowe. Ks. Dobrzański zajął osobne miejsce; wszyscy zaś inni usadowili się na jednéj ławie, mając z jednego końca ks. biskupa Litwinowicza, z drugiego jakiegoś innego księdza unickiego. Na komendę tych dwóch panów powstają lub siadają przy głosowaniu będący między nimi Rusini; otrzymują też wota pisane przy głosowaniu kartkami, albowiem są między tymi posłami nieumiejący pisać. Ks. Litwinowicz, który był zaliczany do wątpliwych, począł już występować jako najpewniejszy święto-jurzec; takim samym kierownikiem jest zapewnie i drugi: opłakana tedy ciemnota posłów z pomiędzy ludu, łechtana pozorami interesów wieśniaczych, z łatwością może dać się użyć za narzędzie dla innych.— W dziewięciu ukonstytuowanych oddziałach izby wszyscy posłowie polscy rozmieszczeni zostali w sposób następujący (kursywa oznacza święto-jurców): I oddział (22 członków): 1, Cielecki, 2, Dobrzański, 3, Krzysztofowicz, 4, Szeliski, 5, Wężyk. II. (20 członków): 6,, Dietl, 7, *Karpiniec,* 8, Potocki, 9, Ruczka. III. (19 członków): 10 Horodycki, 11, Hubicki, 12 *Regalski*, 13, Zyblikiewicz. IV. (20 czł.): 14 Rejzner, 15 Smolka, 16 *Stocki.* V. (17 czł.): 17 Bentkowski, 18 *Bielewicz*, 19 Bocheński, 20 Grocholski. VI. (20 czł.): 21 Dzieduszycki, 22 Morgenstern, 23 *Polowy*, 24 Ratowski, 25 *Witalis.* VII. (23 czł.): 26 Helcel, 27 *Mogilnicki*, 28 *Tarczanowski*, 29 Wodzicki. VIII. (20 czł.): 30 *Jużyczyński*, 31 *Kuziemski*, 32 Rusiecki, 33 Szemelowski 34 *Nehrebecki*. IX. (21 członków): 35 Kirchmajer, 36 *Kowbasiuk*, 37 *Litwinowicz*, 38 Rogawski. Z tego łatwo się przekonać w jakiéj mniejszości znajdą się posłowie polscy w każdym oddziale.—Powyższe oddziały izby powybierały swych prezesów, wice-prezesów i sekretarzy. Z prezesów tylko w IV-ym oddziale jest Polak, dr. Smolka; między wice-prezesami jest biskup Litwinowicz. W wyborze dziewięciu członków do wydziału, który układał projekt adresu, głosy ważyły się między drem Smolką a Herbstem należącym do stronnictwa niemieckiego; ten ostatni przemógł, i w komitecie, prócz biskupa Litwinowicza z partji śto-jurców, żaden więcéj poseł galicyjski niezasiadał. Z pomiędzy stronników federacji uczęstniczył w pracach komitetu jeden tylko podobno Rieger. W dwóch innych komitetach do redagowania i sprawdzania protokółów izby i sprawozdań stenograficznych oraz do przeglądania petycij, niema ani jednego Polaka, co ich dotychczasowéj nieobecności przypisywano. Ale jak wybór Smolki na prezesa oddziału mógł się stać w nieobecności posłów polskich, równie i tutaj słuszność wymagała, żeby wybrano choć jednego Polaka.—Dzienniki sprzyjające, a przynajmniéj nie nieprzyjazne sprawie Słowian, ogłosiły „program federalistów w łonie rady państwa“, ułożony jak się zdaje przez Riegera, a wyrażający, iż do władzy centralnéj powinny należeć tylko sprawy wojskowe, finanse rzeszy, sprawy zagraniczne i handlowe. Korespondent z wielkiém prawdopodobieństwem utrzymuje, iż posłowie polscy w licznych kwestjach głosować będą razem z twórcami tego projektu.— Czy będą mieli powodzenie? o tém wątpić wolno, zważywszy na to wszystko, cośmy dotąd mówili.

— Piszą z Lidy: Miasto nasze posiadało niegdyś trzy kościoły: farny. kks. Karmelitów i Pijarów. Dwa ostatnie pożar niedawnemi czasy zupełnie zniszczył, skutkiem czego oba klasztory zostały skasowane, a kościoły w gruzach przetrwały do dziś dnia. Obecnie zajmują się tu projektem oczyszczenia i upięknienia naszéj dziś jedynéj świątyni. Zaledwie rozesłano wezwania do ofiar, natychmiast zebrano summę większą nad spodziewanie. Co większa, Izraelici przyjęli udział w składce na kościół. Piękny ten czyn, nie nowy już wszakże dla nas, niezostał bez współczucia z naszéj strony.

— Piszą z Ciechocinka: Od roku prowadzą się tu roboty około poszukiwań świdrowych w ziemi, celem znalezienia pokładów solnych lub też mocnego źródła słonego. W trzecim z kolei otworze, przy głębokości 100 sążni otworu 12-calowego, natrafiono na tak silne źródło, że woda wytryska, pomimo znacznego otworu i nieszczelnych rur, na sześć stop nad powierzchnię ziemi, przez co dalsze roboty musiały być zawieszone. Woda ta ma ciepła 9° Reaum. i smak mineralny; dla zbadania jéj składu przesłaną została do rozbioru chemicznego. Robotami kieruje ziomek nasz, inżynjer Grotowski.

— „Odwołując się do ogłoszenia z d. 28 marca (9 kwietnia) r. b. o wzbronieniu znajdowania się na ulicach Warszawy po godzinie 10éj w wieczór bez latarki zapalonéj, obecnie z wyraźnego rozkazu JO. księcia Namiestnika, z uwagi, że porządek w mieście w niczém niezostał naruszony, dozwolono chodzić bez latarki zapalonéj po ulicach“.

— Do szczegółów umieszczonych w przeszłym nrze pod rubryką wiadomości zagranicznych, dodajemy, iż „Głosu“ lwowskiego skonfiskowany został numer drugi, a prócz „Czytelni dla młodzieży“, dostał też ostrzeżenie i „Dziennik literacki“.

Gazeta Warszawska (do 117):

— Według sprawozdania banku polskiego za r. 1860, stan jego czynny z końcem tego roku wynosił: a) w gotowiźnie w kassie znajdującéj się rs. 3,891,283 kop. 9¼; b) w papierach rządowych własnością banku będących rs. 11,381,599 kop. 73½; c) w skupionych papierach rządowych wylosowanych, skupionych wekslach krajowych i nabytych zagranicznych, rs. 1,105,696 kop. 27; d) w pożyczkach rs. 5,311,453 kop. 16½ e) w rachunkach bieżących z domami handlowemi w kraju i za granicą rs. 1,658,421 kop. 48½; f) w należytościach od władz rs. 6,388,452, kop. 73½ g) w kapitałach hypotecznych rs. 3,741,830 kop. 59¾; h) w przedsięwzięciach handlowych i przemysłowych rs. 2,580,738 kop. 17¾; i) we własności banku w nieruchomościach rs. 219,551 kop. 57: Ogół stanu czynnego rs. 36,278,946 kop. 92¾. Stan bierny wynosił: a) w biletach obiegowych rs. 10,000,000; b) w funduszach na umorzenie długu krajowego rs. 1,060,498 kop. 10; c) w kapitałach instytutowych rs. 4,060,831 kop. 65¼; d) w summach depozytowych rs. 9,027,748 kop. 57¾; e) w kapitałach złożonych na procent rs. 1,949,822 kop. 98¾; f) w summach przekazowych rs. 1,239,836 kop. 9¼; g) w funduszu rezerwowym rs. 360,000. Ogół stanu biernego rs. 27,698,737 kop. 41. Strącając więc z aktywów banku r. 1860 wynoszących rs. 36,278,946 kop. 92¾, passiwa rs. 27,698,737 kop. 41, stan majątkowy banku wynosi rs. 8,580,209 kop. 51¾. A że fundusz uposażenia banku jest rs. 8,000,000 zyskano więc w roku zeszłym rs. 580,209 kop. 51¾. Zysk z roku zeszłego jest większy od zysku z r. 1859 przeszło o rs. 65,000.

— Artykuł p. t. „Wiadomości o kościele ewangelickim“, ciekawe podaje szczegóły o szkołach tego wyznania. Warszawa liczy 10,000 ewangelików. Etat szkoły męskiéj wynosi rocznie rs. 1,427 kop. 97, żeńskiéj 1,576 kop. 20, religijnéj 219 rs., razem rs. 3,223 kop. 17. Przy piérwszéj szkole jest nauczycieli 9, przy drugiéj nauczycieli i nauczycielek 13, przy religijnéj nauczyciel 1. W szkole męskiéj r. 1860 było uczniów płatnych 146, bezpłatnych 85; w żeńskiéj uczennic płatnych 85, bezpłatnych 118; w religijnéj płatnych 20, bezpłatnych 8: razem uczącéj się młodzieży 454. Summa wychodząca na utrzymanie tych szkół, w stosunku do liczby parafjan oraz pobieranych nizkich opłat szkolnych, bez żadnéj pomocy ze strony rządu, jest niezaprzeczenie wielką. Lecz parafjanie warszawscy, baczni na wysokie dobro nauki, pokrywają te wydatki z funduszów kościelnych, mających swe źródło w składkach dobrowolnych W szkołach pomienionych językiem wykładowym jest polski; uczą zaś w nich: religji, języków polskiego, niemieckiego i rossyjskiego, rachunków, kaligrafji, rysunków, geografji, historji, nauk przyrodzonych, a w szkole żeńskiéj i robot ręcznych. W obudwu szkołach wykłada naukę śpiewu znakomity organista Frayer i drugi nauczyciel Einert. Wykształcenie, jakiego w szkołach tych nabyć może młode pokolenie, wystarcza jako tako na jego potrzeby: gdyż wykład jest odpowiedni celowi, a nauczyciele uzdolnieni...

— W rozwoju warszawskiego instytutu muzycznego zaszły dwa ważne fakta, godne zanotowania w naszéj kronice. Jednym z nich jest objęcie nauki solowego śpiewu przez znakomitego artystę p. Juljana Dobrskiego. Wysoki jego talent i znajomość sztuki, któréj się z zamiłowaniem od saméj młodości poświęcił, są rękojmią korzyści, jaką uczniowie kształcący się pod jego kierunkiem odnieść mogą. Dobrski lepiéj niezawodnie czuje i w uczniów swoich wpoić potrafi ducha muzyki polskiéj, odpowiednią naszemu językowi deklamację muzyczną i rytm narodowy, niżby to najsłynniejszy nawet zagraniczny nauczyciel uczynić zdołał. Drugim ważnym dla dobra muzyki narodowéj faktem jest rozporządzenie komissji rządowéj wyznań religijnych i oświecenia publicznego, iż odtąd te tylko osoby mogą otrzymywać upoważnienie do udzielania prywatnych lekcij muzyki i śpiewu, które złożą odpowiednie świadectwo kwalifikacyjne przez instytut muzyczny wydane. Tym sposobem osoby potrzebujące dla siebie lub swoich dzieci nauczycieli tych przedmiotów, znajdą rękojmią ich zdolności i niebędą narażone na stratę czasu i kosztów przez oddanie się w ręce nieudolne.

— W dniu 15 (27) lutego r. b. zakończył życie w Tyflisie Leon Janiszewski, znany z wielu prac umieszczanych w „Bibljotece Warszawskiéj“, „Pamiętniku naukowo-literackim“ i po innych czasopismach. Urodzony w r. 1810 w Kaliszu, uczęszczał w r. 1828 na uniwersytet warszawski. Potém był dyrektorem muzyki saperów stojących załogą w Bobrujsku przez lat 10. Następnie za pośrednictwem Bułhaka, męża światłego i zacnego, mieszkającego o mil kilka od Bobrujska w Dobośni, wysłany był kosztem rządu na kurację do wód w Piatygorsku. W r. 1841 opuścił Bobrujsk, udając się na nową kwaterę do Tyflisu. Tu w r. 1842 w rządowym instytucie panien mianowany dyrektorem muzyki, wykładał lekcje prywatnie. Szukając osłody w domowém szczęściu, ostatek dni życia swego poświęcił rodzinie wziąwszy w r. 1848 za żonę Ormiankę. Obdarzony familją z trzech córek, w roku 1855 tknięty został paraliżem, a w r. 1857 stracił przywiązaną, małżonkę, i zarazem miejsce w instytucie. Ograniczony całkiem do zakresu rodzinnego, umarł, zostawiając po sobie zacne imię i trzy sieroty.

— W Bessarabji na przestrzeni 45,000 sążni szarańcza złożyła nasiona; zajęła także ogromny obszar w odległości 45 wiorst od Odessy. Mówią, że główne jéj siły kryją się w północnym pasie téj prowincji i w najbliższych gubernjach: kijowskiéj, podolskiéj i półtawskiéj.

— Wieść podana przez niektóre pisma perjodyczne, iż jakoby gimnazjum niemirowskie do innego miasta miało być przeniesioném, — okazuje się bezzasadną. Gimnazjum w Niemirowie utrzymuje się kosztem Bolesława hr. Potockiego, z tém wszakże zastrzeżeniem, ażeby nigdzie indziéj tylko w jego dobrach zostawało. Nikt też niemyślał o zamachu na to prawo ofiarodawcy.

— Tegoroczny jarmark na św. Wojciecha w Gnieźnie wcale niedopisał swéj sławie, głośnéj niegdyś nawet po za granicami W. Ks. Poznańskiego.

— P. Feliks Michałowski wydał w Saint-Etienne książeczkę o 128 stronicach p. t. „Le Slave et le Breton“. Autor od dawna pracujący nad filologją, w obecnéj pracy zapuszcza się w ciekawe badania i wywody, dla przekonania, iż język bretonski jest słowiańskim, a co większa, najbardziéj do polskiego zbliżonym.

— We Lwowie opuścił prassę „Szematyzm Galicji i Bukowiny na r. 1861.“

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Paryż *8 maja.*

Ważne i pożyteczne studium Jules-Simona byłego professora filozofji w Sorbonie, wydane świeżo pod tytułem „Wyrobnica“, rozpoczyna nową fazę w szkole, do któréj szanowny autor należy. Dotąd, ilekroć eklektycy francuzcy odstępowali od erudycji lub kompilacij, oddawali się pracom czysto literackim, osnutym na psychologicznym wątku. Radzi rozprawiali o pięknie i prawdzie, o obowiązkach, o religji naturalnéj i władzach duszy, zawsze wyrażając się z pogardą o ekonomji politycznéj jako przyczynie wszystkich moralnych nieszczęść naszego wieku. Nadto, ponieważ osądzono że nauka ekonomji ubliża spirytualizmowi Kartezjusza, będącemu religją szkoły, biczowano ją ilekroć nadarzyła się sposobność, przezywając „podłą interesów materjalnych nauką.“

Powyższa niezgoda pomiędzy filozofją i ekonomją polityczną, jest najcharakterystyczniejszym fenomenem naszéj epoki; tłómaczy ona najlepiéj upadek zmysłu politycznego we Francji. Skoro pisarze objawiają głośno swą wzgardę dla ludzkich interesów, jakże żądać od ogółu rozumnego pojmowania rzeczywistości?

W ośmnastym wieku inaczéj pojmowano te rzeczy we Francji. Twórcy rewolucji 1789 roku, którzy przekazali narodowi pojęcia, stanowiące najlepszą część jego intellektualnego mienia, prócz Voltaira i Rousesau, za mistrzów swych uważali także Quesnay'a i Turgot'a; nauka ekonomji była dla nich gałęzią nauki prawa; w niéj czerpali natchnienie, kiedy się domagali zniesienia feodalizmu, sprzedaży dóbr kościelnych i równości obywateli w obec podatku. Ci ludzie byli by się pewnie zdumieli, gdyby im kto powiedział wówczas, iż zamiast trudnić się uregulowaniem ziemskich stosunków, należy dowodzić, że troska o rzeczy pożyteczne poniża ducha.

Tak jednak od lat czterdziestu francuzka szkoła eklektyków zapatrywała się na spółczesny ruch ekonomiczny. Dzieła pp. Dunoyer, Comte, Say, Rossi, wywołały z niéj tylko politowanie i protestacje przeciw grubemu materjalizmowi.

Jules-Simon, jeden z najznakomitszych uczniów téj szkoły, osądził, iż czas otrząsnąć się z tych przesądów, czas zakończyć szkodliwą zwadę filozofji z ekonomją, i zacisnąć na powrót węzeł ze szkodą ludzkości rozerwany.

W téj to, polubownéj dążności napisał swoje ostatnie dzieło.

Nędza klasy wyrobniczéj wywołała mnóstwo ważnych studjów ekonomicznych: niektóre z nich, jak Buret'a, Blanquiego, le Playa, Audigana, Duchateleta, są nawet znakomite. Fakta, które ci odważni badacze ran społecznych zebrali, otwierają dobréj woli ogromne pole do zapobiegania złemu. Pisarze ci wyczerpali przedmiot aż do dna; po nich mało co już można powiedzieć nowego. Przybywszy na ostatku, Simon mógł tylko dorzucić parę uwag do studjów nad dolą kobiety pochwyconéj zębem fabrycznéj maszyny. Trzeba przyznać, że uczynił to z talentem kolorysty, dodającego kilku rzutami pędzla światła obrazowi.

Podział pracy wyrugował z domowego zakąta mnóstwo zatrudnień, dających kobiecie właściwy sposób zajęcia i produkcji. „*Casta vixit, lanam fecit, domum servavit*“, ten napis wyryty na grobie Rzymskiéj matrony, mógł by służyć za godło wszystkim niewiastom, zanim maszyna wyrwała im z ręki igłę, kądziel i wrzeciono. Dziś zastosować się nieda. Maszyny przędą, tkają i szyją; ogromne rękodzielnie chłoną pracę, która dawniéj była dokonywaną przez tysiące kobiet po domach i mieszkaniach własnych.

Co się stało z żonami wyrobników? Pracują dziś tak jak mężowie; godność żon i matek musiały sprzedać, jak ów starszeństwo, za talerz soczewicy; za lichą płacę stały się sługami maszyn. A ponieważ, ile praca traci tym sposobem na jakości, tyle musi na ilości odzyskać,—wyrobnice muszą oddać fabryce nawet te godziny, które dawniéj poświęcały zatrudnieniom domowym, czyli, dla niezbędnego kawałka chleba, wyrzec się domu i rodziny.

„W wyrobniczem gospodarstwie, pisze Simon, mąż i żona są nieobecni w domu przez czternaście godzin dziennie... Kiedy o siódméj wieczorem ojciec, matka i dzieci zgromadzą się w jednéj izdebce, jaką posiadają, rodzice zmęczeni pracą a dzieci próżnowaniem, cóż znajdują w domowstwie? Izba pusta przez dzień cały, nieuprzątnięta, odraża nieładem; ogień wygasł; znużona matka niema siły zgotować jeść; odzienie opada podarte w łachmany... Oto rodzina, jak ją zrobiły rękodzielnie.“

Następstwa, jakie Simon wyciąga z powyższego stanu rzeczy, nie zalecają się głębokością, ale jak powiedziałem wyżéj, bijącą w oczy jaskrawością; upadek rodziny pod naciskiem żarłocznéj działalności przemysłowéj, już był nieraz wytykany: Simon kreśląc dolę wyrobnicy żywiéj, niż inni, uwydatnił tę zabójczą ranę społeczności. Obrazy skreślone jego malowniczem piórem, napełniają duszę litością i trwogą. Coby się stało z ludzkością, gdyby miłość sprowadzoną została wyłącznie do swéj funkcji zwierzęcéj; gdyby dom przestał być nauczycielem wszystkich cnót społecznych? Wtedy nie tylko równość, będąca ideałem tegoczesnego świata, musiałaby zostać policzoną do mrzonek, ale nadto, trzebaby jeszcze na zawsze pożegnać się z prawdziwą swobodą. Człowiek nie czujący własnéj godności, nie jest ani zdolnym ani godnym swobody,— źródłem i szkołą téj godności, rodzina.

Dla tego że rodzina najmocniéj była ukonstytuowaną w arystokracji, ta stała się tak silną, iż ją zaledwie wiekowe usiłowania podważyły. Jeżeli tedy filantropi chcą urzeczywistnić swe pragnienia, powinni przedewszystkiem starać się o nadanie żonom i matkom wyrobników, tego, co Simon zowie „le droit au ménage“, czyli mówiąc innemi słowy, winni dążyć do odbudowania wyrobniczéj rodziny.

Simon widzi rozwiązanie tego zadania w rozszerzeniu prawa własności. Jakoż, własność sama jedna, nadaje rzeczywistość rodzinie. Ale do osiągnięcia tego dobra, autor nader niedostateczne podaje środki. Trzeba znać bardzo mało kwestje ekonomicze, żeby sądzić, iż do zagojenia tak wielkiéj i powszechnéj rany, wystarczy budowanie małych domów i sprzedawanie takowych wyrobnikom tanio, za roczną wypłatą. Usiłowania, jakie poczyniono w tym przedmiocie w Paryżu, są niezawodnie chwalebne, ale nie można ich uważać inaczéj, tylko jako drobne próby pojedyńcze, nie rozwiązujące wcale wielkiego problematu.

Simon, jako moralista, powinien wiedzieć, że rozszerzenie prawa własności, którego się domaga, zawisło od rozszerzenia idei sprawiedliwości, nie dającéj się narzucić nikomu.

Cóżkolwiek bądź, krzątanie się około polepszenia bytu wyrobników jest na porządku dziennym; książka Simona jakkolwiek w konkluzjach słaba, przyczyniła się do zwrócenia uwagi w tamtą stronę. Europa usiłuje odbudowywać narodowości, a tym czasem rodzina znika w narodach oddanych przemysłowi. Czas, żeby i o niéj pomyślano na serjo. Dla tego, odbudowanie rodziny na Zachodzie, gdzie najwięcéj podupadła, winno iść w parze z innemi zadaniami.

— Oprócz książki Simona, żadne poważne dzieło nie pojawiło się tu w tych czasach. Teatra, i wystawa sztuk pięknych, zajmują wyłącznie Paryżanów roztargnionych śpiewem słowika i zapachem bzów, dolatującym ze wsi, dokąd nie zadługo wyniosą się tłumnie ci wszyscy, których obowiązek do opoki stolicy nie przykuwa.

Dramat Legouvégo „*Beatrice*“, w którym główną rolę gra pani Ristori, był w tych czasach celem ciekawości powszechnéj. Chociaż sztuka bardzo nędzna, a włoska tragiczka we francuzkiéj metamorfozie do niepoznania maleje, jednak widowisko jeszcze godniejszem było widzenia od wielu innych, z powodu jednéj perełki, jednéj sceny, którą szanowny akademik od Szekspira pożyczył. Ażeby obaczyć oddaną z namiętnością włoską, grobową scenę Romea z Juliettą, warto przez trzy godzin słuchać cierpliwie mdłych sentymentalizmów, któremi pan Legouvé próżnią swego utworu zamazał.

Pani Ristori przyduszona małością roli, którą dlań pan Legouvé w dowód czci i uwielbienia napisał,—*za dotknięciem Szekspira, jak uwolniony ze ślimaczéj skorupy genjusz, jednym rzutem do gwiazd doleciała.* Kto nie widział włoskiéj bohatérki Szekspira, oddanéj przez potężną Włoszkę, w całym upale tropikowéj namiętności, ten nie zna Julietty.

Romeo i Julietta jest ostatniem słowem, ostatnią najwyższą nótą miłości kochanków. Szekspir wyczerpuje wszystko co wyraża; wszędzie, gdzie przechodzi, dna dotyka; paroxyzm jest jego żywiołem; nie dziw, że w paroxyzmie miłości szczytu dosięgnął.

W ostatniéj scenie, Romeo wchodzi do grobu, gdzie na wezgłowiu spoczywa sztucznie uśpiona Julietta, a wziąwszy letarg za śmierć, wypija truciznę. Pożegnalny pocałunek kochanka budzi Juliettę: oblubienica wstaje, i nie mogąc miłością zwyciężyć śmierci, z nim razem umiera... Dramat, wyczerpawszy do kropli łez źródło, kończy się skonem, ale mimo to, nie boleśne wrażenie zostawia: słuchacz nie wie, czy widział pogrzeb czy apoteozę miłości. Śmierć od początku wydaje się jedynym przytułkiem Romea i Julietty. Miłość ich zbyt wielka, żeby na ziemi trwać mogła: jak płomień, ku górze ona dąży i ku omdleniu... Wyobraźnia, nie mogąc sobie wystawić téj cudnéj pary zeszpeconéj starością, wdzięczna jest śmierci, że ustaliła jéj pocałunki i uwieczniła jéj piękność. Tak, na scenie, w pełni czucia zabici kochankowie niemrą, ale się transfigurują jak owi bohatérowie i dziewice, które wyobraźnia Greków w gwiazdy zmieniała; pogrzeb ich był ucztą: ażeby ich pamięć święcić, nie pochylano głowy ku ziemi, ale ją ku niebu wznoszono, w gwiazd karawanach upatrując szczęśliwéj pary.....

(Dokończenie nastąpi).

Wiedeń, *7 maja 1861 r.*

Zaczynam od przedmiotu bardzo zwykłego t. j. od deszczu. Zdawałoby się, że deszcz w maju nic szczególnego, osobliwie ciepły, ten zaś należy do zdarzeń fenomenalnych. Przez 30 godzin leje bez ustanku, a jest tak zimny, przeplatany ciągle płatami śniegu, że dokucza wszystkim, tym, co za interesami chodzą, i tym, którzy się w pobliżu miasta wyprowadzili na wieś, i tym którzy obradują w radzie państwa. Dla téj nowéj instytucji zbudowano tymczasowy budynek z pruskiego muru na Esplanadzie między miastem a przedmieściami, ten należycie wyschnąć nie miał czasu, a do tego nie ma pieców, więc ludzie marzną tam na dobre. Izba piérwsza, czyli po niemiecku Izbą

panów znaną (Herrenhaus) ma lepsze umieszczenie, bo w gmachu „Stanów Niższéj Austrji“ w środku miasta. W niéj reprezentowane są wszystkie piérwsze familje, i najwyżsi dygnitarze kościelni w monarchji, oprócz Węgier i Wenecji; chociaż miasto Dożów przysłało swego starego metropolitę, ale nikogo więcéj. Jako nowość, która powszechnie zrobiła dobre wrażenie, trzeba zapisać nominacje na radzców państwa dożywotnich do téj izby, ludzi, którzy się nigdy nie troszczyli o politykę, ale za to zasługi położyli w literaturze i naukach, takimi są Grillparzer, autor „Ahnfrau“ „Sapho“ i wielu innych utworów hr. Auersperg, w świecie literackim, jako Anastasius Grün znany ze swych „Poezij“ i z epopei „Ostatni rycerz“; uczony Palacky, historjograf Czech, i Halm autor „Gryseldis“ i „syna dziczy“ (Sohn der Wildniss). Halm jest także pseudonym, nazywa się bowiem Münch - Bellinghausen i urodzony w r. 1806 w Krakowie, gdzie jego ojciec był radzcą appellacyjnym.

Z izby drugiéj niema nic ważnego do doniesienia, wyjąwszy mocję „Praszaka“ z Morawy, który proponował, żeby te kommissje, które podczas całego perjodu prawodawczego trwać mają, i w których członkowie izby nad wszystkiemi projektami się naradzają, nim te zostaną podane do dyskussji izby, tak urządzić, żeby w *każdym* oddziale z *każdéj* prowincji znajdowali się deputowani. Partja niemiecka centralistyczna sprzeciwiała się temu najsłuszniejszemu wnioskowi, twierdząc tak nieprawdziwie, jak i nielogicznie, że tu wszyscy są „delegowanymi państwa“ a nie „deputowanymi prowincji“. Zbili ich jednak należycie posłowie Czescy, Rieger, Klaudi, i hr. Clam - Martinitz. Między argumentami najtrafniejszemi był jednak *z życia* wzięty t. j. ten: Niemcy chcą wybierać członków kommissij różnych przez losowanie, a cóż będzie jeśli się znajdą w jednym oddziale Słowianie i Wołochy, którzy i między sobą się z trudnością mogą porozumieć, a wniosków i propozycij stylizowanych po niemiecku zupełnie nic nie rozumieją. Na takie argumentum ad hominem nie było rady, wniosek Praszaka został przyjęty.

Wspomniawszy o Słowianach i Wołochach, dodam; że temi są chłopi z Dalmacji (w części) a zresztą z Bukowiny i Galicji tak wschodniéj jak zachodniéj. Nie może dziwić, że ludzie na nizkim stopniu oświecenia, nie tylko obrad w języku obcym (choćby ten był rządu centralnego) nie rozumieją, ale i przełożonych treściwie na język im zrozumiały, nie pojmują. Śmieszą jednak mimowolnie niektóre charakterystyczne objawy tych nowicjuszów w życiu parlamentarném, i tak: zauważano, że przy głosowaniu, kiedy wypada wstaniem z miejsca swe zdanie utwierdzić, chętnie wstają, a odwrótnie, jeżeli trzeba nie ruszać się z miejsca, to często z partją przeciwną wotują dla tego tylko, że—instynktowo powstają.

Pociesznym jeszcze szczegółem zakończę ten rys pobieżny i powierzchowny naszego publicznego życia. Deputowani z Bukowiny, znaleźli tu w Wiedniu kilku swoich rodaków, którzy może tu są albo w służbie albo z domu za interesami poprzyjeżdżali; otoż chcieli im podług swego widzenia, zrobić honory parlamentarne, i gościnnie ich przyjąć, choćby tylko duchowo. Wzięli tedy takich parę przyjaciół z sobą i posadzili koło siebie; naturalnie, że podczas nudnych w obcym języku prowadzonych rozpraw, lepiéj im się podobało, po cichu rozmawiać o swoich domowych sprawach. Nikt się nie spostrzegł, czy osób jest więcéj czy mniéj, krzeseł jest dosyć, i po kilku ich przybywa z prowincij codzień prawie; aż na sesji sóbotniéj przy głosowaniu przez wstawanie, i ci przyjaciele, choć tylko benevoli auditores, powstali, jak przyszło do obliczenia głosów, okazało się, iż jest superata i że to są ludzie obcy przybyli w *gościnę* do deputowanych i przez tych na honorowém miejscu zwykle po prawéj stronie posadzeni. Śmiech w izbie okropny, niemogli i jedni i drudzy zrozumieć, dla czego nowych przyjaciół rozdzielono, jednych zostawując na miejscu, a drugich odsyłając na galerje.

Do anormalnych w innym rodzaju zdarzeń policzycby można małżeństwa przynajmniéj niezwykłe, które najbardziéj w kółkach rodzinnych, gdzie płeć żeńska liczebnie przeważa, intrygują. Chcę mówić n. p. o ożenieniu syna ambassadora austryjackiego w Stambule Barona Prokesch Osten, który także wszedł na drogę dyplomacji, jest bowiem sekretarzem tamże; ten się ożenił z panną Gossmann, aktorką w teatrze „Burgu“, w Wiedniu, celowała w rolach naiwnych, i imię jéj głośném się stało dopiero od przedstawienia „die Grille“ w któréj to roli jest jéj fotografja po wszystkich magazynach wystawiona. Znana z swych koncertów z resztą miernych, Konstancja Geigen poszła za księcia Leopolda Koburga. Świadkami ceremonji byli panowie Streicher, fabrykant fortepjanów, i Haslinger, księgarz, utrzymujący głównie skład nót muzykalnych; wreszcie młody Ks. Czartoryjski, syn średni zmarłego w roku zeszłym tu księcia Konstantego (brata Adama) ożenił się z p. Czermak, córką professora muzyki. Psychologicznie biorąc, zdaje się, że „sztuka“ główną tu odgrywała rolę, i wpłynęła na decyzję nowożeńców pomienionych. Z tego powodu krąży anegdota, a raczéj kalembour, który się jednak tylko w niemieckim języku dobrze wydaje. Sprobuję go jednak oddać, jak można; przysłowie niemieckie mówi: Die Kunst geht nach Brod (sztuka idzie za chlebem, czyli szuka chleba). Otoż jeden mówi: „Die Kunst geht nach Brod“ a drugi robiąc alluzję do małżeństw powyższych: „Ja! aber nur bei Maennern—bei Weibern geht sie nach Kronen. *To znaczy* prawda! że idzie za chlebem, ale tylko u mężczyzn, u kobiet zaś—za koronami. Jest wyraz dwuznaczny w słowie „Kronen“ które oznacza dużą złotą monetę w Austrji: jak 2 pece, ½ imperjały, wartości 20 guldenów, to *jedno* może być znaczenie, a *drugie* korona, czyli mitra książęca, które się dostały dwóm zwolennicom sztuki, albo wreszcie można zrozumieć w jednym i drugim sensie razem, bo i mitra i pieniądze dostały się im w udziale jako kobiétom, mężczyzni zaś sztukę uprawiający *zawsze tylko* uganiają się za chlebem.

Z wystawy obrazów na kwiecień nie ma wiele do powiedzenia, tu i ówdzie jest praca troskliwa, wykonanie szczegółowe należyte, ale koncepcji genjalnéj trudno dopatrzeć. Za znak ubóstwa wystawy poczytują przeważną ilość portretów, z tych najlepsze kobiece: Jonghego i Eberta Thovena zaś „męzki“ zdaje się być najwykończeńszą pracą. Z krajobrazów Verheydena i Holzera jest parę dobrych, lasowe partje przedstawiających. „*Puszta* węgierska“ dobrze ujęta przez „Van Haanena. Najbardziéj się zaś podoba znawcom Bommel'a „widok portu hollenderskiego“, zdaje się, że z tego artysty wyrośnie talent niezwykły. Akwarelli jest bardzo dużo, Franz Heinrich i Rudolf Alt, najlepsze prace wystawili. Piérwszego „kościoł w Wenecji“, drugiego „Cattaro“ okazują pilne studja. Od akwareli nie godzi się jednak wymagać więcéj, jak ona może dać. W ten błąd wpadł Göstl, który ma manję kopjowania Rembrandtów, Bordone, Rubensów. W kopjach obrazów, które przez siłę i życie farby nabierają właściwego charakteru (w obrazach kolorystów par excellence), farby, wodne zawsze nie dopiszą. Zapomniałem wspomnieć o obrazie Romako'a „Szturm Turków na Wiedeń“ zdaje się to być tylko studjum do większego obrazu, bo teraz zbyt mało historycznych osób, i w małych rozmiarach, tak że nie można mieć wyobrażenia właściwego jak całość wypadnie tego historycznego epizodu. *(d. n.)*

KRÓLEWIEC z pr. d. 13 Maja 1861 r. Początek ubiegłego tygodnia był mroźny, późniéj do 20 stopni ciepła dochodzący.

W Anglji okazywało się w tym tygodniu więcéj życia i znaczne interesa przychodziły do skutku. Dowozy krajowéj pszenicy były szczupłe, zagranicznéj zaś średnie. Krajowe ziarno realizowało się po niezmiennych cenach, zagraniczne osięgało najwyższą bieżącą cenę. Zboże jare utwierdzało swą wartość z poniedziałku. Mąka w beczkach znajduje chętny pokup po wyższych niekiedy cenach.

We Francji trzymają się ceny pszeniczne na tym samym stopniu, lecz obrót jest nader ograniczony.

Hollandji i Hamburgu na pszenicę handel ożywił się i z początku wiele zdawał się rokować. Na hamburskiéj giełdzie do 4 tal. podwyżki w krótkim czasie notują. Amsterdam okazywał przez cały tydzień wiele interesu. Tranzakcje zawierały się gładko i po wyższych cenach. Wygórowane tylko żądania sprzedających przyciskały znaczniejsze obróty w życie. Ku końcowi dni siedmiu, w skutek gorszych depesz, handel nieco zobojętniał.

Królewiecka giełda, przedstawiała w tym tygodniu wiele życia i haussy, która jedną berlińską depeszą tak zwolniała, że wszelką zebraną podwyżkę naraz udaremniła. Jednakowoż następne raporta z Berlina, Amsterdamu, opinją spekulantów naprawiły i przywróciły upadłą nadzieję, stanowczéj ochoty do kupna wyraźnie brakuje.

Płacono na giełdzie naszéj:

	za szefel Pruski		korzec Warszawski. z doliczeniem 16% agio.			
	funt. holl.	srbr.	złp.	gr.	złp.	gr.
pszenicy jasnéj z wagą	120—126	84½—97	45	7	51	28
dtto żółtéj „	118—128	75 —98	40	5	52	14
dtto czerwonéj „	118—125	80 —94½	42	25	50	18
ż y t a „	111—119	44 —50¾	23	16	27	5
dtto „	121—127	52 —58	27	28	31	2
dtto na odstawę na maj i czerwiec	120— „	51½— „	27	16	„	
jęczmienia wielkiego „	105— „	42 — „	22	14	„	
dtto małego „	101—103	39 —40	20	25	21	12
o w s a „	68— 74	26 —29⅓	13	28	15	23
grochu białego „	— —	54 —57	28	28	30	16
dtto burego „	— —	50 —75nom.	26	23	40	5
dtto zielonego „	— —	70 — „ „	37	14		
b o b u „	— —	56 —70 „	30	—	37	14
w y k i „	— —	46 — „ „	24	18		
siemienia lnianego „	104—109	65 —71½	33	23	38	9
rzepiu zimowego „	— —	95 —110	50	25	58	28

koniczyny czerwonéj centnar. tal. 5—15.
dtto białéj „ „ 10—18.
tymoteusza „ „ 6—10.
Spirytusu 8000% Tral. z naczyniem tal. 21⅚.
Rubel zamienia się 28⅔ sbr.
Z wełną słabo: piękna Tal. 76, średnia Tal. 75.
Konopie Inflantskie. Tal. 8⅚ za centnar.
dtto ruskie lagowe Tal. 10—11,
Len polski — — 10.
„ ruski czyszczony — 13—15.
Kursa zamian: Londyn 3 m. 198½. Amsterdam 71 dni 101½. Hamburg 9 tyg. 44⅔, Berlin 2 m. 99⅓, 3 m. 99.

Agencja Domu Nadniemeńskiego. J. Gościcki.

Szefel pruski równa się 2 $\frac{3}{100}$ czetwierykom. 1 srebrny grosz pruski—3 kop. (30 srb. groszy w talarze). Korzec równa się 4 litewskim szestnastkom, 4 ross. czetwierykom, 1 purowi żmójdzkiemu większemu.

ROZMAITOŚCI.

— Podług ostatnich rachunków statystycznych, liczba domów we Francji dochodzi 8,500,000. Z tych ledwie część piąta jest pokryte słomą, reszta zaś dachówka, łupkiem lub cynkiem.

— Nowy wezyr Bośnji, Omer Pasza, wydał rozporządzenie, zakazujące najsurowiéj utrzymywania wszelkich dzienników zagranicznych. Ktoby takowe prenumerował lub do kraju sprowadzał, podlega karze 250 kijów, całomiesięcznemu skazaniu do ciężkich robot publicznych.

— Między bardzo ważnemi pomnikami historycznemi i artystycznemi, jakie Anglicy z Włoch do ojczyzny swojéj wywieźli, mają się znajdować: Sześć ksiąg „Jerozolimy wyzwolonéj“ Tassa, własną jego ręką pisanych; oryginalny egzemplarz „Boskiéj Komedji“ Danta, wraz z pozwoleniem wielkiego inkwizytora i ze wszystkiemi poprawkami, jakie temu genjuszowi narzucono; testament Katarzyny Medicis; listy Galileusza i korespondencje kilku papieżów, mianowicie Juljusza II.

— W Wiedniu wyrabiają stal tak wysokiego gatunku pod względem trwałości, że jéj można używać zamiast djamentu do krajania szkła. Twardość taka powstaje w skutek domieszania wolframu do żelaza. Z tego odkrycia można się spodziewać wielorakiego użytku.

— „Cosmos“ podaje iż Schretter szeregiem spostrzeżeń dowiódł, że pewne obicia zielonego koloru, malowane farbą zieloną schweinfurtską, zawierają na przestrzeni jednego metra kwadratowego około 50 centigrammów arseniku. Nadto tenże uczony utrzymuje, że niektóre z nowych gatunków obić czerwonych mają w sobie także znaczną ilość arseniku. To tłómaczy nie rzadkie przykłady otrucia się wyziewami, które tego rodzaju obicia z siebie wydają.

— W Liverpoolu urządzono fabrykę do robienia sztucznego lodu. Machina parowa w bezpowietrznéj próżni, za pomocą eteru i soli, zniża temperaturę od 4 do 7 stopni Reaumuru niżéj zera. Lód formuje się w jaszczach blaszanych, i funt jego sprzedają po pół pensa (2½ gr.).

— Piszą z nad Rosi do G. W.: Dziewczynka dwunastoletnia ze wsi Drozdów. która szesnastotygodniowym twárdym snem zasnęła, od niejakiego czasu zaczyna się chwilami przebudzać, Dr. Żywult ma ułożyć opis słabości i podać go do pism czasowych.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Krążą wieści, iż ma się zawiązać stowarzyszenie celem połączenia Kijowa z Odessą za pomocą parostatków i konnéj drogi żelaznéj wzdłuż porodów Dniepru. W Kijowie wyliczają nawet imiona osób, które mają stanąć na czele przedsięwzięcia, a których zamożność rękojmią dojścia projektu być może. Myśl to w istocie bardzo szczęśliwa: ułatwienie kommunikacji między Kijowem a Odessą pod wielu względami jest niezbędném. Gubernje podolska, wołyńska, kijowska i połtawska, produkujące pszenicę, wełnę, cukier, skoro kommunikacja się ułatwi, powiozą swe produkta do portów Morza Czarnego. Można też liczyć na znaczną cyfrę podróżnych. Ożywienie handlowe z jednéj, a powodzenie kompanji z drugiéj strony, byłoby niezawodnie następstwem dokonania tego zamiaru.

— Nakładem redakcji „Postępu“ w Wiedniu wyszła w drugiém poprawném wydaniu „Karta Polski i krajów ościennych Ostatecznemi krańcami téj karty są miasta: Kopenhaga, Ryga, Petersburg, Cherson, Belgrad, Wenecja. Wykonanie jéj pod względem czystości nic niepozostawia do życzenia, a cena stosunkowo dość umiarkowana.

— Towarzystwo żeglugi parowéj na Dnieprze ogłasza, iż parostatki jego z Kijowa, Kremenczuga i Ekaterynosława odchodzą po dwa razy na tydzień, od połowy zaś maja zaczną krążyć po trzy razy na tydzień. Dla podróżnych piérwszych dwóch klass urządzone są kajuty; podróżni klassy trzeciéj mieszczą się na pokładzie. Dla dogodności przejeżdżających urządzono bufet, a nadto dla passażerów klassy piérwszéj i drugiéj osobne kajuty kobiéce. Niewiadomo tylko, czy dla dogodności podróżnych klassy trzeciéj zachowano dawniejsze postanowienie, które grzecznie zobowiązywało mniéj zamożnych do noszenia drew z przystani na statek. Jeżeli to pomrokiem tajemnicy okryte postanowienie będzie się i nadal wykonywać jak przedtém, doprawdy zbyt wiele skromności ze strony towarzystwa, że w liczbie innych dogodności i o té niewspomniało!

—Obywatele Sokólskiego powiatu w Gubernji Grodzieńskiéj wezwani byli przez swego Marszałka Ottona Baehra w dniu 18/30 kwietnia do miasta powiatowego Sokółki, dla wzajemnego porozumienia się w materji dziś żywotnéj, oznaczenia gminnych zarządów włościańskich i podania kandydów na Sędziów pokoju, czyli Pośredników z właścicieli ziemi prawo do tego mających. Po zagajeniu tak ważnego przedmiotu przez dostojnego Marszałka Baehra i odczytaniu Najwyższéj zatwierdzonéj w tym punkcie ustawy włościańskiéj, w któréj między innemi powiedziano: „że Pośrednikom naznacza się corocznie na załatwienie różnych potrzeb do spełniania tego obowiązku przywiązanych, z funduszów ogólnych posiadanéj przez wszystkich mieszkańców ziemi po 1,500 rubli,, jednogłośnie oświadczyli, a dla większéj jeszcze pewności, to samo przez białe wota w podanym wazonie potwierdzili:—że pojmując wyższy cel swego powołania, przejęci oraz duchem jedności, zgody, i dla przekonania swych młódszych współbraci włościan, że nie żaden osobisty interes, lecz ogólne dobro kraju, na pierwszym mają widoku, ofiarują swą posługę i pracę z obowiązkiem Sędziów pokoju czyli pośredników ściśle połączoną, bez żadnego dla siebie wynagrodzenia, do czego chociaż w tak nie licznem gronie obywateli Sokolskiego powiatu, znalazło się jednak wielu młodych wiekiem, a wykształconych umysłem, silnych pracą i niezłomną chęcią służenia bezinteressownie téj świętéj sprawie, żądając tylko i prosząc urzędu Marzzałka, o przedstawienie do wyższéj władzy aby ta summa pieniędzy, która wypada dla 3-ch Pośredników Sokólskiego powiatu, została użytą na zaprowadzenie szkółek wiejskich w Sokólskim powiecie, i na przytulisko dla biednych sierot, pod wyłączném i bezpośredniém rozporządzeniem takowego funduszu przez ręce Marszałka powiatu Sokólskiego, który świadomy najlepiéj miejscowości, potrafi też najistosowniéj oznaczyć miejsce rzeczonych szkółek i przyjść w pomoc cierpiącéj ludzkości.—Oby ten przykład obywateli Sokólskiego powiatu, znalazł przyjazny odgłos, w przekonaniu i sercach ogółu,—o czem wątpić nie godzi się.

Żytomierz, *w kwietniu*

Dnie wielkopostne, których niemało jeszcze przed nami zostało, niedostarczają nam materjałów, do okraszania, jak to bywało pospolicie, prowincjonalnych naszych korospondencij kalejdoskopową grą pobieżnych wiadomostek. Sprawozdania teatralne, afiszowe doniesienia o koncertach, zabawach i strojach—jakże stają się ckliwe, gdy myśl zbiorowa, wyższą pociągana potęgą wzniesie się do treściwszych uroczystszych przedmiotów—jakich obecnie post wielki, poprzedzający pamiątkę Męki Pańskiéj, najobficiéj dostarcza.—W téj porze duchowego podniesienia, jaśniéj i prościéj pojmujemy życie i stanowisko względem bliźnich naszych—których nietylko miłować—ale którym przebaczać, za najświętszy, ewangeliczny obowiązek uważamy. Poznajemy zarazem, że wiele drobnych przydatków, jakiemi chcąc stroić przebieg nasz po ziemi, zapominaliśmy nieraz i godność własną i drugich—nietylko nieubarwiają życia, ale owszem, zaprzątają je nieugaszoném pragnieniem Danaidy... Jedynie, wszelka pożyteczna prawda nierazi— i podawnemu wzbudza szacunek—jako nieodbity warunek wszelkiego bytu, jako nieodbity warunek wszelkiéj cnoty.

W braku więc wszelkich illustrowanych etykietek korespondenckich—powiem chyba, że reforma stosunków włościańskich, kierowana ręką Opatrzności, zastała usposobionemi, więcéj jak się można było spodziewać, i włościan i posiadaczy ziemskich. Wszystko zdaje się zapowiadać, że wprowadzenie téj reformy w życie, odpowie zbawiennemu celowi, jaki jéj z góry przeznaczono. W tych dniach, mają się odbyć wybory *pośredników* gmin wiejskich—których pięknemu obowiązkowemu zadaniu, pozazdrościć można.

Z wiadomości miejskich, użalić się tylko mamy głośno, nad zgonem śp. Doktora Aleksandra Wojciechowskiego. Żywot jego cały, poświęcony dobroczynnym uczynkom, nagrodzony był powołaniem na prezesa tutejszego Towarzystwa Dobroczynności; a kilku-tysięczny orszak pogrzebowy był tylko cząstką jego przyjaciół, klientów, lub tych, którzy oceniając jego zasługi, cenili go za życia, i po zgonie cześć mają dla jego pamięci. ***J. P.***

CENY TARGOWE W WILNIE.

od dnia 8-go do 11 maja.

Żyta beczka 13 rub., pszenicy beczka 24 rub, jęczmienia beczka 10 rub.. owsa beczka 10 rub., grochu beczka 13 rub., gryki becz. 9 r., siana pud 70 kop., słomy pud 20 kop., kartofli beczka 7 rub., masła pud 7 rub. 50 kop.

TEATR.

Piątek 12 maja. Zofja Morsztynówna (dramat). Na wiosnę (wod.) Niedziela 14 maja, Norma (opera).

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 8-го по 11-го мая.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ. Пом. Микульскій. Чеховичъ. Бутлеръ. Кс. Янушкевичъ. отст. ротм. Шебекъ. студ. универ. Пузыно. чинов. по желез. дор. Дельсо.

Въ разныхъ домахъ:

Въ д. подьминиканскомъ при Доминиканской улицѣ директ. дѣтск. пріюта кол. сов. докт. Юліянъ Тиціусъ.—Въ д. Пясецкаго: пом. Діонизій Бронишъ. лидскій уѣздн. пред. двор. Буткевичъ.—Въ д. Бранта: пом. Завадскій.—Въ д. Даукши: пом. Антонъ Билевичъ. Иванъ Станѣвичъ.—Въ д. Пузыны: пом. Михаилъ Островскій. Игнатій Горскій. Константинъ Стецкевичъ.—Въ д. Гордона: надв. сов. Шмелькаръ.—Въ д. Лебенсона: пом. Прушинскій. К. Шаткѣвичъ. Прушинскій. Тукалло.—Въ д. гр. Плятеровой: Михаилъ Скаржинскій.—Въ д. Жамейтовой: пом. Карачевскій. Волкъ.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 8-го по 11-го мая.

Докторъ Барановичъ. инженеръ подполк. Говецъ. пом. Осипъ Піотухъ. Александръ Довнаровичъ. Михаилъ Скаржинскій. Карлъ Черницкій. Одынецъ. надв. сов. Игнатій Ходзько. полк. Дохторовъ. полк. Пенхержевскій. шт. кап. Александръ Ротъ. Михаилъ Неймаркъ. пом. Казимиръ Шеткевичъ. Северинъ Ромеръ. пом. Ю. Прушинскій. Викторъ де Вальденъ. инженеръ генералъ маіоръ Заржецкій.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 8 do 11 maja.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Mikulski. Czechowicz. Butler. ks. Januszkiewicz. dymis. rotm. Szebek. student uniwers. Puzyno. urzęd. po żelaz. drodz. Delso.

W różnych domach.

W d. po dominikańskim przy ulicy dominikańskiéj dyrektor domu przytułku, rad. kol. d-r Juljan Tytius.— w d. Piaseckiego. ob. Dyonizy Bronisz. Lidzki pow. mar. Butkiewicz —w d. Branta: ob. Zawadzki.— w d. Daukszy: ob. Antoni Bilewicz. Jan Staniewicz. — w d. Puzyny: ob. Michał Ostrowski. Ignacy Górski. Konstanty Steckiewicz.— w d. Gordona: radz. dworu Szmelkar. — w d. Lebensona: ob. Pruszyński. K. Szatkiewicz. Pruszyński. Tukałło.— w d. hr. Platerowéj: Michał Skarzyński.— w d. Żamejtowéj: ob. Karaczewski.—Wołk.

Wyjechali z Wilna od 8 do 11-go maja.

Doktor Baranowicz. inż. podpółk. Gowiec. ob. Józef Piotuch. Aleksander Downarowicz. Michał Skarzyński, Karol Czernicki. Odyniec. radz. dworu Ignacy Chodźko. półkow. Dochtorow. półkow. Pencherzewski. szt.-kap. Aleksander Rot. Michał Nejmark. ob. Kazimierz Szetkiewicz. Seweryn Romer. ob. J. Pruszyński. Wiktor de Walden. inż. jen. major Zarzecki.

Печатать позволяется. ВИЛЬНО 11 мая 1861 г.— Ценсоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. *Мухинъ.* W drukarni A. H. Kirkora.